

Luk Yesu Ye Weng Amun Lukbed Wongkoon

Luk Ye Buk Komo Dowad Wongkoon

Lukbed Rom ye karub maa aningkoman Tiofilus yaa wongkoon. Tiofilus yaningko ye weng id kuu “God yaa mimyob dowaken keenoonman”. Kowe kuye weng id angkara kuu Lukbed anam andiwendan korem yaa wongkoon. Tiofilus kuu Yesumbed okad ari yaroon yaa wedmindo kowe, Lukbed kuu kwamune kei andi ye weng yenayiib ambobanoon. Luk ye dowaken kuu Tiofilus kuu Yesu ye weng kumundin, Ye woonindombed wene Ewen ari daanoon ye weng kui, kaadkerok anded. Kwane, Luk korokboon kuu Yesu kuu Yuudan yi dowadmomban nimakarub korem yi dowad biddok monoon.

Wongkoonman

Luk kuu Yuu karubban, ye kuu Gurikman. Kwane, ye kuu dokta. Ye kuu Pool ye angkodmi maa (Kolosedan 4:14). Aron yena Pool yoom weng amun kanyare dakmiwen (Kwamiwen 16:10bed ari). Luk kuu Yesumbed komo komo kamenaboon kuu wedmindo kumban, indobbed wedmeniwendan yemoon yi weng boon kumbed wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 60 areb.

Korok Weng

1. Andowi Weng Ibduruk (1:1-4)
2. Yesu Monoon Ye Weng (1:5—2:52)

3. Yesu God Ye Deme Awini Ye Kiwaan Ongmoon Ye Weng (3:1—4:13)
4. Yesu Galeli Angka Yarebe Kedmengkandoon (4:14—9:9)
5. Yesu Galeli Koronde Ambibkin Yena Aom Yarebe Kedmengkandoon (9:10-50)
6. Yesu Wene Yudea Aom Yarebe Kedmengkandoon (9:51—13:21)
7. Yesu Wene Perea Angka Yarebe Kedmengkandoon (13:22—19:27)
8. Yeenbon Aronki, Ye Bobniyiib Dembooniib Ye Weng (19:28—24:53)

Andowe Wongki Ye Weng
(Kw 1:1)

¹ Tiofilus, karub amun yeman.

Nub aombed komo komo anam id keroon ye weng kuu karub yemoonbed kwamune andowe wongkande kamiwen. ² Kwane, kane kane yi indob arimbed komo keroonkob wedmekorib, weng kee kwane daandaiwe wengambirimaub kuu weng kuu mimo, ibmo.

³ Kwane, andowoon yirimbed mene kibikee, komo keroon kuu nembed weng kee ongme andangkaan kowe, nembed meenaan kuu kei. Amun kuu weng kee bene nekdane ongmekori, eb yaa wongkaan kuu kei. ⁴ Kwamune ke wongkaan kee ebkaadkere anam andi darewoob keru yeman.

Yoon Baptaisman Woonanuun Ye Weng

⁵ Erodbed Yudeadan yi king kere doboroon yaron kumaom kuu, God dore Yuudan dore wedyiri dobiri ye karub maa doreen, yaningko kuu Sekaraiya. Ye kuu Eeron ye awo ari

Abidyaman, ye wonong Elisabet kwangkon God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi ambokab Eeron amaan ari ye awo. ⁶ Yi ayoob kuu God ye yorokmodan, God ye amob korem yaamo wengambere kwanimaib. ⁷ Kumban Elisabet kuu kurong kowe, danayiibban kere yi ayoob kuu kiomniwen.

⁸ Aron maa, ye yoom ye karubkim yoom kuu God ye nengki deme God ye kurikuri boyambib darewoob kuuk aom awiniwen kowe, ⁹ bot yaa aningkoyiib korokbi dowad kuu kirare Sekaraiya nendiiwa, ye kuu wene kurikuri ambiwoom baeb amun yeman nengkande aomnoon. ¹⁰ Kuyaron kuu nimakarub yemoon kuu bunangka nedbe kurikuri kamenib, God yaningko kankoonenib kamiib.

¹¹ Kamiawe, engyu kuu Sekaraiya yaa angkane kurikuri boyambib darewoob aom God yaa baeb amun yeman nengke nongkobimaibbon ye wiwi angkambed doboroon. ¹² Kwanoone, wedme bi-nangke uni darewoob keroon.

¹³ Kumban engyumbed ye yaa yedmoon, “Sekaraiya, unaab. Eb kurikuri kuu God kuu wengamboroon. Eb wonong Elisabet kuu dana mingki woonanuun. Kwanuko yaningko kuu Yoon ande kowe. ¹⁴ Ye dowad kuu kubi darewoob keraneeb. Angkon ye wooni aron ari kuu nimakarub yemoon kuu kubaniib, ¹⁵ amborom kuu ye kuu God ye murubia arimbed karub amun kere aningko darewoob keraneen. Kwane, ye kuu ok wainiib ok arewayiib animokban ye karub kerene ye wooni aron yaambad

Kingkin Karadmombed ye yaa ibnenaneen, domonenaanban.

¹⁶ “Kwane, ye kuu Israeldan yaa awande daandaneene yemoon kuu yi Yariman God yaa ika amonombe wananiib. ¹⁷ Kwane, ye kuu yedin Yariman yaa wananeen, ye kuu Elaidya ye inamen aromkonoyiib kamimaan areb dobaraneen. Ye kuu awodkia yaa amonombime ande daandaneene yi danayiib yaa wene amunmo dobaraniib. Ma, ye kuu God Ye Weng wengamberedandidan yaa amonombime ande daandaneene God ye inamen yorokmo awinaniib. Kwananeen kumbed Yariman ye dowad wengambiridan kuu nekwaneeen.” andoon.

¹⁸ Kwanandoona, Sekaraiyambed engyu yaa kaamonoon, “Ne yoom ne wonong yoom kuu kiomnuwen kowe, komarewa kere eb weng kuu anam andaniin?” andoon.

¹⁹ Kwane, engyumbad inande yedmoon, “Ne kuu Gabriel. Ne kuu God ye kerebiri ari dobiriman. Godbed yedmewoona weng amun kee eb yaa kanmanaan. ²⁰ Godbed komo aron kinoon arimbed weng kee anam id keraneen, kumban eb kuu anam andokban kowe, dakmindeban kereeb kii, wene weng kee kwananeen.” andoon.

²¹ Kwane, bunangka doriibdan kuu Sekaraiya yaa meedmenib dakmiwen, “Komarewa kere aron doboob kurikuri boyambib darewoob aom kwane doboroon kii?” ande kamiwen. ²² Kwane kamiwe, Sekaraiya kuu angkadoroon kumban yi yaa dakmindeban kerene dingkimo kedmengkoon kowe, “Anam kuu Godbed ye

yaa kurikuri boyambib darewoob aom wane korokbenoon kii!” ande dakmiwen.

²³ Kwane, ye deme kurikuri boyambib darewoob aom awini yaron kuu dowan keruune, ye kuu ambiwoom ika wonoon. ²⁴ Kwane amaanbed, ye wonong Elisabet kuu oyoomiib kereen. Oyoomiib kerenu, yu kuu ambiwoommo wood angkoyiib dobureen. ²⁵ Kwane, yumbed yedmeen, “Nimakarubbed ne yaa karak kawiwen kumban, Yarimanbed mimyob keewe awawekore, ne yaa kurong ye karak kuu kankaaroon.” andeen.

Yesu Woonanuun Ye Weng

²⁶ Kwane, yu kuu wood benmeyiib kuu oyoomiib dobureen kumaom kuu Godbed engyu Gabriel yaa yedmoon, kambong Nasaret Galeli ambibkin aom wenene, ²⁷ karub maa yoom dobirindo ye wonong koyu Meri yaa dakmok wonoon. Yu kuu king Dewid amaan ari ye awo Yosef yaa awani ye dowad boriwen.

²⁸ Kwane, engyu kuu yuyiib yaa mene yedmoon, “Kube. Kub yaa kuu Godbed oone amun darewoob kerubdoon kowe.” andoon. ²⁹ Kwanandoona, yu kuu meeni darewoob kere komarewa kwanandoon kii ande meeneen.

³⁰ Kwani kowe, engyumbed yu yaa yedmoon, “Meri, unaab. Kub yaa meene wedmekore amun kerubdoon. ³¹ Kub kuu oyoomiib kerekoreb dana mingki woonaneeb. Yaningko kuu Yesu ande kowaneeb. ³² Ye kuu aningko miin darewoob keraneene ye yaa Ambab Ari Ye God Ye Mingki andimamaniib. Kwane, ye awo anuk yiri king Dewid ye ooni yumbon kuu Yariman Godbed ye

yaa konaneene, ³³ yembed Israeldan yi korok keraneen kuu yimin wandindeban.” andoon.

³⁴ Andoone, Merimbed neman kaamoneen, “Komarewa keraneen, ne kuu karub maa yoom dobirindo kowe?” andeen.

³⁵ Anduune, engyumbed inande yedmoon, “Kingkin Karadmombed kub yaa menene Ambab Ari Ye God yaromkonombed ongmaneen. Kwani kowe, dana karadmo woonaneeb kuu God Ye Mingki andimamaniib kii. ³⁶ Wengambere. Kub karubkim Elisabet kuu kiomneen yaambéd dana woonanuun. Kurin kuu yu kuu kurong kumban, kibikee yu kuu oyoomiib kere doruun kuu wood benmeyiiib dobureen. ³⁷ Godbed komo komo kamandameen kuu no kwananeen kii.” andoon.

³⁸ Kwanandoone, Merimbed inande yedmeen, “Ne kei. Ne kuu Yariman ye dabderem aom doriin. Komo yedmewen kuu kwane kerok.” andeen. Anduune, engyu kuu domonde wonoon.

Merimbed Elisabet Yaa Wengandok Wuneen

³⁹ Kwane, Meri kuu yaro Elisabet yu kambong Yudea koodbon ambibkin aom kirod wene nan-dekoru, ⁴⁰ Sekaraiya yambiwoom wene Elisabet yaa baandeen.

⁴¹ Baanduune, wengambereen kuu Elisabet yu dana yu kabeyob aombéd kube yodkanmoone Kingkin Karadmoyiiib Elisabet yaa ibnendoone, ⁴² yumbed naawon baande yedmeen, “Kub kuu Godbed amun darewoob kerubdoon, nima yena arebban. Kub dana woonaneeb kwangkón Godbed amun darewoob kerunoon. ⁴³ Kub kuu ne Yariman ye ena kowe, ne yaa menewen kuu amun kii! ⁴⁴ Kubbed baande yedmeweewe

wengambaraan kuu ne dana kabeyob aombed kubi ye dowad yodkanmoon. ⁴⁵ Yarimanbed kub yaa komo keraneen andi ye weng yaa anam andewen kowe amun kerubdoon kii!” andeen.

Meri Kube Yedmeen
(1Sa 2:1-10)

- ⁴⁶⁻⁴⁷ Kwane, Merimbed yedmeen,
“Ne niindem aombed kube Yariman yaningko kankoonaan,
ye kuu ne Bobni Yaa Burudande Nendi Ye God kowe.
- ⁴⁸ Kubaan amborom kuu ne kuu ye dabderem aom doriina wedme meenoon kowe.
Kibireb ari kuu nimakarub korem ne yaa kuu Godbed amun kerundoon kii andimamaniib,
- ⁴⁹ amborom kuu Aromkono ye Godbed miin darewoob ye barang ne yaa kawoon kowe.
Yaningko kuu karadmo kii.
- ⁵⁰ Kane kane God ye dabderem aom doriib kuu yembed mimyob keendembirimaan.
- ⁵¹ God yaromkono darewoob yaambéd kami-maan kuu kei.
Kanembed nub kuu yimin ande dakmimaib-dan kuu be boketawerene,
- ⁵² king darewoob yi ooni ye dibirimbon arimbed kawene kankubunene,
ye dabderem aom doriibdan kuu be ari nongkobene,
- ⁵³ mungimo doriibdan kuu yiribman amun bangkandene,
yiribman yemoondan kuu ne yaa dingkirudmo angkanime andimo kamene kamimaan.

54-55 Yembed ye demedan Israel ye karuwa ni-maya yaa awandene,
ye weng kunduk nub awoya yaa yedme
kowoon areb kuu mimyob keendimaan,
Abrahambed mene ye awoya ari yi korem yaa
mimyob keendimaan kii.” andeen.

56 Andekoru, Meri kuu Elisabet yoom dohiri-wen. Dobiriwe, wood ayoobmim dowan keru-
une, yu kuu yu ambiyoom ika wuneen.

Yoon Baptaisman Kuu Wooneen

57 Kwane, Elisabet yu dana woone aron
munuune, karub dana wooneen. 58 Yarimanbed
yu yaa mimyob keendoone danayiib kereen kuu
yu karubkim yoom yu dia doriibdan yoom kuu
wengamberekorib, yu yoom kubiwen.

59 Kwane, ye wooneen yaron kuu aron kan-
ing kaning dowan keruune, karub dana ye kad
wande akme kubi ye dowad menebenib ya-
wodki Sekaraiya yaningko ande kowandamiib,
60 kumban yawaanbed yedmeen, “Yii! Yan-
ingko kuu Yoon ande kowi yeman kii.” an-
deen. 61 Kwananduune, yimbed inande yedmi-
wen, “Yiib karubkim kumaom kuu aningko keyi-
ibban.” andiwen. 62 Andekorib, awodki yaa yan-
ingko kane kowaneeb ande dingkimo kedmengki-
iwe, 63 wongki yeman kawime ande dingkimo
kedmengkoone koniwe, “Yaningko kuu Yoon.”
ande wongkoone binangkiwen.

64 Kwane erebnariyiibban, ye ong kuu
oroknoone God yaa kubi ye wengiib
dakmenaboon. 65 Kwane, dia doriibdan kuu
meeni darewoob keriiwe, komo keroon ye weng

kuu Yudea koodbon ambibkin aom daande yareen. ⁶⁶ Kwane, nimakarub korem kuu wengambere binangke meeni darewoob kere yikareb kaamobiwen, “Dana kee, komarewa keraneen kii?” ande kamiwen, amborom kuu God yaromkonoyiib dana yaa konoon kowe.

Sekaraiya God Yaa Kuboon

⁶⁷ Kwane, dana yawodki Sekaraiya kuu Kingkin Karadmombed ibnenoone, God yaromkono yaambbed komarewa keraneen ye weng kuu yedmoon,

⁶⁸ “Yariman, Israeldan yi God, ye yaa kubem, amborom kuu yembed ye karuwa nimaya yaa mene oonene bobni yaambbed bidoon kowe.

⁶⁹ Godbed ye dabderem aom dobiri ye karub Dewid ye awoya ari aombbed nendekore, karub kuu Godbed nub yaa bobni yaa kuu burudande bindi ye karub kondoon.

⁷⁰ Yembed ye weng kunduk kurin kurin yedmoone ye profesidan karadmo kumbbed wongkiwen kui.

⁷¹ Bondan yi aromkono yaambbed nub kuu burudande bindaneen.

⁷² Nub awoya anuk yiri kuu mimyob keendemboroon.

Kwane, amob weng yi yaa ongmoon kuu nonondandaanban.

⁷³ Godbed nub awo Abraham yaa amob weng ongmoon kui.

⁷⁴⁻⁷⁵ Yembed bondan yi aromkono yaambbed nub kuu burudande bene oonaneene,

ye kerebiri arimbed inamen karadmoyiib in-
amen yorokmoyiib aron korem doberenub,
uniyiibban kurikuri kere yaningko kankoon-
imamanuub, kui.

⁷⁶ Ne dana, eb yaa kuu Ambab Ari Ye Profesiman
andimamaniib,
amborom kuu ebdin wene Yariman wana-
neen ye kiwaan nimakarub yaa ongmene
nekwaneeb kowe.

⁷⁷ Kwanekeb, God ye karuwa nimaya yaa
amonombiwed Godbed yi ambarakmi are
nonondandene bobni yaa kuu burudande
bindi ye kiwaan kedmengkandaneeb.

⁷⁸ Nub God kuu mimyob keendembiri ye God
kowe,
karub mananeen kuu aron ye nambiri areb,
yaro yeedere Ewen arimbed nub yaa mana-
neen.

⁷⁹ Bobni kurumbon yiri doriibdaniib kumun
yiri doriibdaniib yaa mene yurekore,
nangkem yewenubmo ye inamen kedmengkan-
daneen.” andoon.

⁸⁰ Kwane, dana kuu kaine ye niindem aomiib
ye inameniib kuu yiminmo keroon. Kwane,
ye kuu amiibban ye amboon angka doboroone,
wene Israeldan yi murubia arimbed andowe ked-
mengkandi yaron kuu muneen.

2

Yesu Wooneen

¹ Kuyaron arimbed Saesaa Agustusbed weng
kowoon, “Nimakarub korem Romdanbed ooneen
yambibkin korem aom kuu aningko bi yeman.”
andoon. ² Kwirinius kuu Siria ambibkin aom

korok kere oonoon yaron yaambéd aningko kee ibduruk boon. ³ Kwani kowe, nimakarub korem kuu yi kambong kambong yaa aningko bi ye dowad wenebiwen.

⁴ Kwane, Yosef kangkon kambong Nasaret Galeli ambibkin aom domonde Yudea ambibkin kuri Dewid ye taun Betlehem yaa wonoon, amborom kuu Dewid awene kuu yi mimo kowe. ⁵ Ye kuu Meri yoom aningko kondok winiwen. Yu kuu ye yaa awani yeman boriwen kumban yu kuu oyoombiib kereen. ⁶ Kwane kuyaa doriib kumbed, dana wooni aron kereen kowe, ⁷ yumbed karub dana wonob wooneen. Kwane, ebkad baradbed bedmenekoru, dingkan animan bangkandimbon aombéd koween, amborom kuu ambib korem aom kuu diiriwen kowe, dingkan ambiwoombéd dobiriwen.

Sibi Oonidan Yoom Engyus Yoom

⁸ Kuyaa kuu sibi oonidan yena kuu dia dura angka amnoom doronib yi sibi yaa ooniwen. ⁹ Kuyaombéd Yariman ye engyu kuu yi yaa angkadoroone, Yariman ye nambiri kuu yi yaa yure awanewandoone, yi kuu uniwon karakwon keruwen.

¹⁰ Kumban engyumbéd yedmendoon, “Yiib un-aib. Ne kuu yiib yaa kubi darewoob ye weng amun kanmeniin, nimakarub korem yaa daandi yeman. ¹¹ Kibikee Dewid ye taun aom kuu yiib Bobni Yaa Burudande Bindi Ye Karub wooneen, ye kuu Yariman Keresu. ¹² Kekee yiib yaa dud korokbi yeman. Yiib kuu wedmaniiwe, dana kuu

ebkad baradbed bedmiwen kumbed dingkan animan bangkandimbon aombed angkimbaraneen kii.” andoon.

¹³ Kwane kuyaambéd, engyus yemoon wad darewoob kuu ambid arimbed mene ibduruk monoon yaa daboknenniwe God yaningko kankoone yedmiwen,

¹⁴ “Ewen ari ye God yaningko kankoonem.

Kwane God ye dowaken kerundoondan okad yiri doriib yaa

dobiri yewenubmo bangkandok.” andiwen.

¹⁵ Kwane, engyus kuu domonde Ewen aom ika daaniiwe, sibi oonidan kuu yikareb man yedmenoon yedmenoon kamiwen, “Nub kuu Betlehem yaa komarewa keroon kuu Yarimanbed nub yaa daandoon kowe wene wedmem.” andiwen.

¹⁶ Kwanandekorib, yi kuu kirod wene Meri yoom Yosef yoom wedmiiwe, dana kuu dingkan animan bangkandimbon aombed angkeen.

¹⁷ Kwane yi kuu dana wedmenekorib, engyumbed yi yaa daandoon kuu kwane dakmenmo winiwen. ¹⁸ Dakmiiwe, kane kane weng kee wengambiriwen kuu binangkiwen. ¹⁹ Kumban Meri kuu yu niindem aombed anam andekoru, komo keroon yaa kuu kube meenmembureen.

²⁰ Kwane, sibi oonidan kuu ika wenenib komo wengamberenib wedmiwen kuu God yaa kubiyyib eso andiyyib kamiwen, amborom kuu komo keroon kuu engyumbed yedmendoon arebmo keroon kowe.

Yesu Kurikuri Boyambib Darewoob Yaambéd God Yaa Koniwen

²¹ Ye wooneen yaron kuu aron kaning kaning dowan keruune, ye kuu kad wandiwe, yaningko kuu Yesu andiwen, ye woonindo yaronbed engyumbed aningko kuu konoon kowe.

²² Kwane, Mosesbed kedmengkandoon kwamune dana wooneen ye dowad God yaa minindeban yaron dowan keruune, Yosef yoom Meri yoom kuu Yesu nenwene Yerusalem yaa Yariman yaa konande winiwen, ²³ amborom kuu Yariman ye amob yaa wongkoon kuu karub dana wonob kuu Yariman yaa koni yeman andoon kowe. ²⁴ Kwane, Meri yoom Yosef yoom kuu Yariman ye amob wongkoon kuu on arud ayoob kuu yeeneb ne yaa nengkebko agedmo keroka baeb kawe andoon kowe, kwanande winiwen.

²⁵ Kuyaron kuu karub maa yaningko Simeon kuu Yerusalem aom doreen. Ye kuu yorokmo ye karub, God yaamo wengambiri ye karub. Ye kuu Godbed Israeldan yaa awandaneen yaron meedmo doreen. Kwane, ye kuu Kingkin Karadmombed ibnenoon. ²⁶ Kurin kuu Kingkin Karadmombed ye yaa yedmenoon, “Bobnaabbanbed Yarimanbed Kinoona Mananeen ye Karub kuu wedmaneeb.” andoon.

²⁷ Kwane, Kingkin Karadmombed Simeon kuu kurikuri boyambib darewoob kuuk aom nenwonoon. Kwanoone, dana yarian kuu Yuudan yi amob yaa yedmoon kwamune ongmem ande dana Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob yaa nenwiniwen. ²⁸ Kwane, Simeonbed dana kuu nende ye dingki ari kowekore, God yaa eso ande yedmoon,

29 “O Yariman, ebbed weng kunduk ne yaa yedme kowewen kuu anam id keroon kowe, eb dabderem aom doriinman, ne yaa komo aron arimbed kubiyiib bobnaniin kuu yimin.

30 Kuu yimin amborom kuu Bobni Yaa Kuu Burudande Bindi Ye Karub ebbed kondewen kuu ne indobbed wedmaan kowe.

31 Kwane, ambibkin koremdan yi indob arimbed ongmewen kowe,

32 ye kuu nambiri Yuudanban yi nimakarub wedmi yeman.

Ye kuu eb nimaya karuwa Israeldan yi aningko darewoob keru yeman.” andoon.

33 Kwanandoone, Yesu yambeya enaya kuu binangkiwen. 34 Kwane, Simeonbed yi yaa amun kerundekore, Meri yaa yedmoon, “Dana kee, yembed Israeldan yemoon kuu andokbaneene, yena kirobaniib yena ari daananiib kamaniib kii. Ye kuu Godbed wedme kaadkeri yeman korokboon kumban, yemoon kuu ye yaa bon keraniib kowe, 35 nimakarub yemoon komo komo kamande bikderebiwen kuu dian keraneen. Kwane, barang yena dembe wananeen kumbed kub mimyob yaa kubiyiibban keraneeb.” andoon.

36 Kwane kuyaa kuu wonong maa yu aningko Ana, yu kuu profesi weng wengambere dakmi-maun. Yu kuu Fanuel ye mungkan, yu amaningko kuu Aser. Yu kuu kionneen. Kurin kuu yu kuu karub awanekoru weeb ediib kerenu, 37 yu karub bobnoone, yumbedmo dobere wene weeb 84yiib kereen. Yu kuu kurikuri boyambib darewoob

kuu domondimokban, animan korondekoru am-noomiib awingyawiib kurikuri kamenu God yangko kankoonembirimaun. ³⁸ Simeon yoom Yosef awene yoom doriib yaron aombed, yu kuu yiyiib yaa menenu God yaa eso andeen. Kwanekoru, yumbed Yerusalem aom Godbed amodde wankare ben yeedorok ande meedme doriibdan korem yaa dana Yesu ye weng dakmeen.

Nasaret Yaa Ika Winiwen

³⁹ Kwane, Yosef yoom Meri yoom kuu Yariman ye amob yaa dakmoon areb kwane ambangke dowan kerekorib, angkon ika yi kambong Nasaret yaa Galeli ambibkin aom winiwen. ⁴⁰ Kwaniwe, dana kuu kaine aromkonoyiib inamen amunmoyiib keroone, Godbed amun kerundi karayiib kwane ibnenoon.

Kewedman Yesu

⁴¹ Kwane, weeb mimo mimo korem kuu yawodka awaana kuu Yerusalem yaa Yuudan yi Burudandoon orok ani dowad winimaib. ⁴² Kwane, ye kuu weeb wad ayoowiib keroone, anuk kwaniimaib kwamune Yuudan yi Burudandoon orok ani dowad winiwen. ⁴³ Kwane, orok aron kuu dowan keruune, yarian kuu ika kambong yaa winiwe, Yesu kuu Yerusalem aom doboroon, kumban yarian kuu yikaadkerindo. ⁴⁴ Yimbed meeniwen kuu karub yena yi yoom weniib yaa kuyaom manok andiwen kowe, aron mimo no weniib, onmindo. Aron mimo dowan keruune, kwane ye ande yi angkodmiayiib yi karubkimiib yaa onmiwen. ⁴⁵ Kumban ye kuu wedmenindo

kerekorib, angkon ika Yerusalem yaa onmenmo winiwen.

⁴⁶ Kwane, aron ayoobmim dowan keruune, kurikuri boyambib darewoob kuuk aom deawune wedmibka, ye kuu Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom dibonib yimbed ye yaa kaamobiiwe inandekore yembed yi yaa kaamobeene inandiiwa kamiib. ⁴⁷ Yi korem kuu yembed weng id yiminmo inandimaan kowe binangkiwen.

⁴⁸ Kwane, yarian kuu ye wedmenekorib binangkiwen. Kwanekorib, awaanbed ye yaa yedmeen, “Ne dana, eb kuu komande nub yaa kwamune kerewen? Ambe yoom ne yoom kuu eb ande meeni darewoob keruwen kowe, nub kuu eb ande onmuub kii.” andeen. ⁴⁹ Kwananduune, Yesumbed kaamondoone, “Yiib komande ne ande onmiib? Yiibkaadkerindokowoo, ne kuu ne Ambe yambiwoom kee?” andoon. ⁵⁰ Kumban yi kuu yembed daandeen ye weng id kuu kandindo.

⁵¹ Kwane, Yesu kuu Nasaret yaa wenenib arian yi wengmo wengambirimo kamoon. Kwane, yawaan kuu komarewa kamoon kuu yu niindem aom kubenu meenmembureen. ⁵² Yesu kuu inamen amuniib ye idiib kwane kainoon. Nimakarub yi indob ariyiib God ye indob ariyiib kuu yiminmo doboroone ye yaa kubeniwen.

3

Yoon Baptaismanbed Kiwaan Ongmoon (Mt 3:1-12, Mk 1:1-8)

¹ Kwane, Romdan yi korok Saesaa Taiberiusbed oonoon kuu weeb 15iib keroon kuyaombed,

Pontius Paillet kuu Yudea ambibkin aom oonoone, Erod Antipas kuu Galeli ambibkin aom oonoone, ye aagorok Filip kuu Iturea ambibkiniib Trakonaitis ambibkiniib aom oonoone, Laisanias kuu Abilin ambibkin aom oonoon. ² Kwane kuyaron aombed, Anas yoom Kaiyafas yoombed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok keriiwe, amiibban ye amboon aombed God ye weng kuu Sekaraiya ye mingki Yoon yaa daanoon.

³ Kwani kowe, ye kuu wene ok Yooden yu ambibkin aom angkuun kumaom kuu dewenebene, “Ambarakmi yaa koronde amonombe baptais kere dobirime.” ande daandimaan. ⁴ Kwane, profesiman Aisaiyambed wongkoon kuu anam id keroon, Yoon yaa. Kwane wongkoon kuu, “Karub maa amboon angkambed baande daandaneen kii,

‘Yariman mananeen ye kiwaan nekwime,
ye kiwaan yorokmo kerime.

⁵ Kwane, okad kankubune wuneen yiri korem kuu daubenib,
aangko koremiib koodbon koremiib kuu nire dabonmo ongmaniib.

Kiwaan unitawiib kuu ongme yorokmo kerenib,
kiwaan ari boknandiyiib kuu dabonmo amunmo ongmaniib.

⁶ Nimakarub korem Godbed bobni yaa kuu burudande bindi ye kiwaan kuu wedmaniib.’ ” ande wongkoon.

⁷ Kwane, Yoonbed kadaareb menebe baptais kerandamiib yaa yedmoon, “Yiib kuu niin arud niin kii! Kanembed daandeenkob God ye norin mananeen yaa kuu kirokmone wanandamiib?

⁸ Yiibka anam nub ambarakmi yaa kuu koronduwen ande amun amunmo kamime. Abraham kuu nub ambe andaib, amborom kuu nembed yiib yaa ke yedmaan kei, bot keembed Abraham ye dana Godbed ongmi kuu yimin kowe. ⁹ Kapak kuu kundukmo at ambokab yaa angkuun kowe, at korem kee id amuniibban keraneen kuu nare ben amotbon aom kiraraneen.” andoon.

¹⁰ Andoone, kadaarebbed Yoon yaa kaamoneniwen, “Kwani kowe, komo keranuub?” andiwen. ¹¹ Kwanandiwe, yembed yi yaa yedmoon, “Kanembed ebkad doboob ayoob keroka, maa kuu ebkadiibban ye karub yaa nonok, animan iniyiib kangkon kwamune kerime.” andoon.

¹² Andoone, tak od bimaibdan kangkon baptais kerande mene ye yaa kaamoniwen, “Ked-mengkandi korok, komo keranuub?” andiwen. ¹³ Andiwe, Yoonbed yi yaa yedmoon, “Nimakarub yaa od kuu yiib meeniyiib arimbed yedme baib, korok korokbed komo andiwen kuu kuyaamo bime.” andoon.

¹⁴ Andoone, ana nangmidanbed ye yaa kaamoneniwen, “Nub kangkon komo keranuub?” andiwen. Andiwe, yembed yedmendoon, “Karub maa yaa ambarakmoon ye dudi weng dakmaib. Aniin kowe od kawe ande kamimbed od baib. Yiib deme ye kakman odbed kandimaib kuu yimin andimamime.” andoon.

¹⁵ Kwane, nimakarub korem kuu Godbed kina-neene mananeenman Keresu monok ande meed-miib yaambed kowe, yimbed meeniwen kuu Yoon kuu Keresu manok andiwen. ¹⁶ Kwaniwe, Yoonbed yi yaa inandoon, “Ne kuu yiib yaa okbed

baptais kerundimain, kumban karub maa mananeen kuu korok darewoob aromkonoyiib ne arebban. Ye yonkad nong kuu nembed dudmungki kuu yiminban, amborom kuu yaningko kuu ambab ari kowe. Ye kuu Kingkin Karadmoyiib amoyiibbed yiib yaa baptais kerundaneen. ¹⁷ Ye mananeen kuu andokbi dowad mene yob nek-wane kad kuu kirarundekore id amunmo bene ye animan nongkobimbon ambiwoom nongkobene kad kuu bene kumbaanban yamotbon yiri kiradmaneen.” andoon. ¹⁸ Andekore, kwane yembed yi yaa weng amun kedmengkandene weng yenayiib daandene ongkandoon.

¹⁹ Kumban Yoonbed korok darewoob Erod yaa butun kamoon, amborom kuu Erod kuu ye aagorok ye wonong Erodias awanene ambarakmi yemoon yenayiib kamoon kowe. ²⁰ Kwanoone, Erodbed ambarakmi maa kamoon ambarakmi yena ari nongkoboone kuu Yoon kuu nende wii aom kowoon.

Yesu Kuu Yoonbed Baptais Kerunoon
(Mt 3:13-17, Mk 1:9-11, Yn 1:29-34)

²¹ Nimakarub korem kuu Yoonbed baptais kamendoon yaron kuu Yesu kangkon yembed baptais kerunoone, ye kuu kurikuri kameene ambid kuu bengkeroone, ²² Kingkin Karadmo kuu on arud areb ye ari wan kubudoroon. Kwanoone, ambid arimbed wengmo meneboon, “Eb kuu ne Dana, mimyob dowaken darewoob keebdaan, eb yaa anam kubimain.” andoon.

Yesu Ye Awoya Yiri
(Mt 1:1-17)

²³ Kwane, Yesu kuu weeb 30yiib kerekore, God ye deme kuu andowe ambangkoon. Ni-makarubbed meeniwen kuu ye kuu Yosef ye dana mingki manok andiwen.

Yosef kuu Heli ye dana mingki,

²⁴ Heli kuu Matat ye dana mingki,

Matat kuu Livai ye dana mingki,

Livai kuu Melki ye dana mingki,

Melki kuu Yannai ye dana mingki,

Yannai kuu Yosef ye dana mingki,

²⁵ Yosef kuu Matatias ye dana mingki,

Matatias kuu Amos ye dana mingki,

Amos kuu Nahum ye dana mingki,

Nahum kuu Esli ye dana mingki,

Esli kuu Nagai ye dana mingki,

²⁶ Nagai kuu Maat ye dana mingki,

Maat kuu Matatias ye dana mingki,

Matatias kuu Semein ye dana mingki,

Semein kuu Yosek ye dana mingki,

Yosek kuu Yoda ye dana mingki,

²⁷ Yoda kuu Yoanan ye dana mingki,

Yoanan kuu Resa ye dana mingki,

Resa kuu Serubabel ye dana mingki,

Serubabel kuu Sealtiel ye dana mingki,

Sealtiel kuu Neri ye dana mingki,

²⁸ Neri kuu Melki ye dana mingki,

Melki kuu Adi ye dana mingki,

Adi kuu Kosam ye dana mingki,

Kosam kuu Elmadam ye dana mingki,

Elmadam kuu Er ye dana mingki,

²⁹ Er kuu Yosua ye dana mingki,

Yosua kuu Eliesee ye dana mingki,

Eliesee kuu Yorim ye dana mingki,

Yorim kuu Matat ye dana mingki,
Matat kuu Livai ye dana mingki,
³⁰ Livai kuu Simeon ye dana mingki,
Simeon kuu Yuda ye dana mingki,
Yuda kuu Yosef ye dana mingki,
Yosef kuu Yonam ye dana mingki,
Yonam kuu Eliakim ye dana mingki,
³¹ Eliakim kuu Melea ye dana mingki,
Melea kuu Mena ye dana mingki,
Mena kuu Matata ye dana mingki,
Matata kuu Netan ye dana mingki,
Netan kuu Dewid ye dana mingki,
³² Dewid kuu Yesi kuu ye dana mingki,
Yesi kuu Obed ye dana mingki,
Obed kuu Boas ye dana mingki,
Boas kuu Salmon ye dana mingki,
Salmon kuu Nason ye dana mingki,
³³ Nason kuu Aminadab ye dana mingki,
Aminadab kuu Rem ye dana mingki,
Rem kuu Hesron ye dana mingki,
Hesron kuu Peres ye dana mingki,
Peres kuu Yuda ye dana mingki,
³⁴ Yuda kuu Yekob ye dana mingki,
Yekob kuu Aisek ye dana mingki,
Aisek kuu Abraham ye dana mingki,
Abraham kuu Tera ye dana mingki,
Tera kuu Nahoo ye dana mingki,
³⁵ Nahoo kuu Serug ye dana mingki,
Serug kuu Reu ye dana mingki,
Reu kuu Peleg ye dana mingki,
Peleg kuu Eber ye dana mingki,
Eber kuu Sela ye dana mingki,
³⁶ Sela kuu Kainan ye dana mingki,

Kainan kuu Arfaksad ye dana mingki,
 Arfaksad kuu Sem ye dana mingki,
 Sem kuu Noa ye dana mingki,
 Noa kuu Lamek ye dana mingki,
³⁷ Lamek kuu Metusela ye dana mingki,
 Metusela kuu Enok ye dana mingki,
 Enok kuu Yared ye dana mingki,
 Yared kuu Mahalalel ye dana mingki,
 Mahalalel kuu Kenan ye dana mingki,
³⁸ Kenan kuu Enos ye dana mingki,
 Enos kuu Set ye dana mingki,
 Set kuu Adam ye dana mingki,
 Adam kuu God ye dana mingki, kui.

4

Yesu Kuu Setenbed Ambarakmok Ande Kamoon (Mt 4:1-11, Mk 1:12-13)

¹ Kwane, Yesu kuu Kingkin Karadmombed ibnenoone ok Yooden angkambed monoon. Monoone, Kingkin Karadmombed nendore amboon angka nen dewonoon. ² Kuyaambed, Yesu kuu aron 40yiib animaniib animban mungimo doboroon. Kuyaron kuu Setenbed ambarakmok ande biranande kamoon.

³ Setenbed Yesu yaa yedmoon, “Eb kuu God ye Mingki keroka, bot kee yedmebko om keroko ane.” andoon.

⁴ Andoone, Yesumbed inandoon, “God Ye Weng yaambed wongkoon kuu ‘Nimakarub kuu animaniibmo ane dobaraibban.’ ” andoon.

⁵ Kwanoone, Setenbed aangko ambab arimbed nenwene kirodmo ok yimin kayimin wande wonoon yambibkin koremiwa gapman

koremiwa yaa korokbenekore, ⁶⁻⁷ yembed ye yaa yedmenoon, “Korem kee yi yumboniib, yi aromkonoyiib, yi nambiriyiib korem ne yaa kawoon kowe, kane konandamaniin kuu kwane ye yaa konaniin. Kwani kowe, ne yaa bumangkane naningko kankoonaneeb kuu korem kee kabdaniina ebman keraneeb kii.” andoon.

⁸ Andoone, Yesumbed inandoon, “God Ye Weng yaambbed wongkoon kuu ‘Yiib Yariman God yaamo bumangkane yaningkomo kankoonenib, ye yaamo wengambere kwamembirime.’ ande wongkoon.” andoon.

⁹ Kwanoone, Setenbed ye kuu nendore Yerusalem yaa kurikuri boyambib darewoob aminim dungkun angka wene dobere ye yaa yedmoon, “Eb kuu God ye Mingki keroka, karimbed kuri korongbere, ¹⁰ amborom kuu God Ye Weng yaambbed wongkoon kuu, ‘Godbed ye engyus yedmaneena, yimbed eb yaa ongme oonebdaniib.

¹¹ Kwane yi dingkimbed eb awine kankoonani-iwa, eb yon kuu bot arimbed wowaanban.’ kwane wongkoon.” andoon.

¹² Kumban Yesumbed inandoon, “God Ye Weng yaa yedmoon kuu, ‘Yiib Yariman God yaa komboon kaamobaib.’ ande dakmoon kii.” andoon.

¹³ Kwane, Seten kuu birani kiwaan korem kame dowan kerekore, koronde wene doboroone wene ye aron keraneen yaa meedme doboroon.

Yesu Kuu Nasaret Aombbed Kan Angka Kariwen

¹⁴ Yesu kuu Kingkin Karadmo yaromkonombed Galeli yaa wonoone, ambibkin kuyaom kuu komo kamoon ye weng kuu daande yareen. ¹⁵ Kwane, yi kurikuri ambiwoombed yembed kemengkandi-maane yi korem kuu ye yaa kubiwen.

¹⁶ Kwane, Yesu kuu ye kainoon ye kambong Nasaret yaa wonoone, Sabat aron keruune, ye koobdande kurikuri ambiwoom awunoon. Kwane, yaro kimingkande demboon kowe, ¹⁷ profesiman Aisaiyambed wongkoon ye buk bedmiwen kuu ye yaa koniwen. Koniwe, dudmungkene kwane wongkoon kuu onmene wedmekore kimingkoon kuu,

¹⁸ “Yariman ye Kingkin kuu ne yaa doreen, amborom kuu kamboknondan yaa weng amun kedmengkandi ye deme dowad kuu yembed ne korok ari amob ok bune kinoon kowe.

Godbed yedmoona manaan kuu
 bonmanbed karuwa nimaya yembed boon
 yaa kuu be yeedere wananeen ye wengiib
 indob tutdan kuu ongmaneene ika
 wedmaniib ye wengiib be meneni,
 dabab wayiroondan yaa kuu ben yeedereni,

¹⁹ Yarimanbed amun kerundaneen kuye dakmi ye dowad manaan.” andoon.

²⁰ Kwane, Yesu kuu buk kuu bedme kebenekore, yi yaa ika konde yiri diboroon. Kwanoone, yi korem kurikuri ambiwoom kuu ye yaa nengmone keenombiriwen.

²¹ Kwaniwe, yembed yi yaa daandoon, “God Ye Weng Karadmo kibirebya wengambiriib kukuu anam kere wonoon kii.” andoon.

²² Kwanandoone, nimakarub korem kuu kubenib, weng amun yeman dakmoon yaa binangkenib yedmiwen, “Kee Yosef ye danamo kii.” andiwen.

²³ Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Nekaad, yiib kuu ne yaa ongkandi weng yedmaniib, ‘Eb kuu dokta kowe, ebmeren ongme.’ andaniib areb, ne yaa. ‘Kambong Kapeenaum yaambad kwane kamewen kuu wengamburuwen kowe, eb kambong keyaom kangkon kwane kame.’ ande ne yaa yedmewaniib.

²⁴ “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, profesidan kuu yi kambongdan aom kuu dowakenban kerundimaib. ²⁵ Ke yedmaan kee anam kii, Elaidya doboroon yaron yaambad Israel aom kuu am yongkonboone, weeb ayoobmim burudande kaningiib wedya keroone, ambibkin kuyaom korem kuu animaniibban keroon kuu nima irib yemoon Israel aom dohiriwen. ²⁶ Kumban Godbed yedmoona Elaidya kuu Yuudan yi nima irib ku doriib kuyaa ma winindo. Ye kuu Godbed yedmoona, ambibkin maa Saidon, kambong maa Sarefaddan yi wonong irib maa yaamo wonoon. ²⁷ Ma, profesiman maa Elaisa, Israel aom doboroon yaron kuu Yuudan yemoon kuu kad yaa kaningki bowiib dohiriwen. Kumban yi korem kuu ma ongmenabindo, Siria ambibkin ye karub Naemenmo ongmoone amun keroon.” andoon.

²⁸ Kwanandoone, nimakarub korem kurikuri ambiwoom kuu kuye weng wengamberekorib, norin darewoob keriwon. ²⁹ Kwanekorib, Yesu yaa dedmone wene ande kamenib, aangko angka taun kwarimbed nenwene aangko arimbed

aangkodem yiri korarande kamiwen. ³⁰ Kumban ye kuu kadaareb yi niindem aombed koronde wonoon.

*Yesumbed Awad Arewa Yedme Anbuuroon
(Mk 1:21-28)*

³¹ Kwane, Yesu kuu Galeli ambibkin aom taun mamaa Kapeenaum yiri wenene Sabat aron arimbed yembed nimakarub yaa kedmengkandoon. ³² Kedmengkandoone, yi kuu binangkiwen, amborom kuu ye kuu deme konoon ye karubbed dakmeen kowe.

³³ Kwane, kurikuri ambib kuyaom kuu karub maa awad arewambed ibnenooniib kowe yembed naawonmo komkoon. ³⁴ “Woyoi! Yesu Nasaretman, eb kuu nub yaa komo kamandewed? Eb kuu mene nub monmarandewedoo? Eb kuu nekaad, God ye Karadmo Karub kii!” andoon.

³⁵ Kwanandoone, Yesumbed yobdoodmo yedmoon, “Iwari kere! Ye niindem aom kuu koronde angkadere!” andoon. Kwanooone, nimakarub yi indob ari awad arewambed karub kuu kankoraroone komboroone angkadoroon kumban karub kuu ma ayindo.

³⁶ Kwanooone, nimakarub korem kuu wedmekorib, binangkenib neman yedmenoon yedmenoon kame yedmiwen, “Kee komarewa kii! Deme konooniib aromkonoyiib kowe, awad arewa yaa yedmimaane angkadirimaib kii!” andiwen. ³⁷ Kwane, ye weng kuu kambong korem ambibkin aom daande yareen.

*Yesumbed Yemoon Ongmenaboos
(Mt 8:14-17, Mk 1:29-34)*

³⁸ Kwane, Yesu kuu kurikuri ambiwoom koronde Saimon yambiwoom wonoon. Kwane, Saimon ye anodkan kuu anikad darewoob angkuun kowe, yembed mene ongmendok ande ye yaa yedmiwen. ³⁹ Kwane, yu diambed mene doberene anikad yaa yedmoone, kirodmo anikad kuu dowan keroone yaro yi yaa animan nekween.

⁴⁰ Kwane aron kubuneen yaambed, bob anikaddan yemoon kuu ye yaa be menebaiwe, ye dingkimbed yi yaa kowe ongмимо kmoon.

⁴¹ Kwanaane, karub yi niindem aombed awad arewa kuu angkaderenib komkimaib, “Eb kuu God ye Mingki kii!” andimaib, kumban Yesumbed awad arewa yaa dakmaib andi ye weng yobdood yedmimaan, amborom kuu yi yikaad ye kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu kowe.

⁴² Amkimo kaimbed Yesu kuu obonmo angka wonoon. Kwane, nimakarub kuu ye ande onmenmo mene wedmenekorib, domonde wanaan kwane doborok ande kamiwen.

⁴³ Kumban yembed yedmoon, “Ne kuu taun yena yaa kangkon Godbed korok kere ooni ye weng amun kedmengkanda, amborom kuu kuye dowad kumbed yedmoona manaan kowe.” andoon.

⁴⁴ Andekore, Yudea kurikuri ambiwoombed kwane kedmengkandenmo dewonoon.

5

Ye Kedmengkandaneendan Ibduruk Boon (Mt 4:18-22, Mk 1:14-20, Yn 1:35-42)

¹ Aron mamaa, Yesu kuu bowan Galeli kebed angkambed doreene, nimakarub yemoon kuu ye

yaa mene awanewande God ye weng wengamberenib yeyiib yaa nimingkiwen. ² Kwaniiwe, Yesu kuu wedmoone ok kebed yaambed parai motod ayoob kuu dangeen. Motod kuu oon bidanbed nongkobekorib oon bi ye men ogaib. ³ Kowe, Yesu kuu Saimon ye parai motod aom aomnekore yedmoone, yembed mondaroone angka angkanuune, kuyaumbed diberene nimakarub bid yaa doriibdan yaa kedmengkandoon.

⁴ Kwane kedmengkande dowan kerekore, Saimon yaa yedmoon, “Parai motod kee nanwene ok ambab yirimbed oon bi ye men kuu kamone oon be.” andoon. ⁵ Kwanandoone, Saimonbed inandoon, “Yariman, amnoom doboob kuu yiidkiyiibban kamberemburuwen kumban ooniib maandindo, kumban ebbed yedmeeb kowe, kwananiin.” andoon. ⁶ Kwane, oon bidan kuu Yesumbed yedmoon areb kwamune kerenib oon yemoon biwen. Kwane oon bi ye meniib birindok andiwen. ⁷⁻¹⁰ Kowe yi amborongaad Sebedi ye meed Yems yoom Yoon yoom kuu parai motod maaa aom doriib yaa baandiiwe mene yiyiib oon kuu benkambungkiwe yi motod ayoob kuu oon ye dabab darewoobbed amburunok andeen.

Kwanoone, Saimon awene yoom ye amborongaad yoom oon yemoon kuu wedmekorib bi-nangkiwen. Kwane, Saimon kuu wedmekore Yesu yaa bumangkene yedmoon, “Yariman, ne yaa kuu koronde wene, ne kuu ambarakmi ye karub kowe.” andoon. Kwanandoone, Yesumbed Saimon yaa yedmoon, “Eb unaab, kibikbed ari kuu nimakarub bi ye karub keraneeb kowe.” an-

doon.

¹¹ Kwane, yi motod awene kuu be mene bid yaa nongkobendekorib, yi yiribman korem kuu kiribende ye yoman winiwen.

Kaningki Bowiib Ye Karub

(Mt 8:1-4, Mk 1:40-45)

¹² Yesu kuu kwane taun maaaa aom doreene, karub maa ye kuu kaningki bowiib kumbed mene Yesu wedmenekore, bumangke ye kir- ingkonombed okad yiri badmendekore ye yaa eekmoon, “Yariman, eb dowaken keroka, ong- mewebko amun kere ne karub yaa ika dabokna.”

andoon. ¹³ Kwanandoone, Yesu ye dingki yire karub kuyaa angkoronenekore yedmoon, “Ee, ne dowaken keraan. Amun kerok.” andoone, kwane kuyaambed kaningki bob kuu dowan keroon.

¹⁴ Kwanoone, Yesumbed ye yaa weng yobdood yedmenoon, “Wene karub maa yaa dakmaab. God dore Yuudan dore wedyiri dobiri ye karub yaamo korokbenekoreb, kaningki bob aroon ye amob Mosesbed yedme kowoon kuu kwamune dingkan aye nengke baeb kone. Kwananeeb kuu eb yaa komarewa keroon kuu yi yaa anam kwanoon ye dowad kowe, kwane.” andoone wonoon.

¹⁵ Kuned Yesu ye weng kuu kunaya kunaya kuu daande yaruune kadaareb yemoon kuu ye yaa wengamborok menenib yi bob anikad kuu ongmenabok ande miniwen. ¹⁶ Kuyaron kuu Yesu kuu wene obon angkambed kurikuri kerok wini- maan.

Yesumbed Id Yidnoon Ye Karub Ongmoon

(Mt 9:1-8, Mk 2:1-12)

¹⁷ Aron mamaa, Yesu kuu nimakarub yaa kedmengkandeene Farisidan yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom kuu Galeli ambibkin aom taun koremiib Yudeayiib Yerusalemiib aombed miniwen kowe, yiyiib kuyaa dibiib. Yariman yaromkonombed konoon kowe, nimakarub bob anikaddan kuu ongmenaboon.

¹⁸ Kuyaambed karub yenambed id yidnoon ye karub kuu did arimbed kanmenenib Yesu doreen yiri kowande kamiwen. ¹⁹ Kumban kadaareb nimingkaib kowe yiminban keroone, ambib aminim angka daanenib wid yeman* kuu bongmiwen. Kwanekorib id yidnoon ye karub kuu did ari angkimboroone nong yaambed awine awine kankawene Yesu doreen ye arinambo arimo kowiwen.

²⁰ Kwaniiwe, Yesu kuu yi anam andi kara kuu wedmendekore yedmoon, “Angkodmi, eb ambarakmi kuu are nonondandoon.” andoon. ²¹ Kwanoone, Farisidaniib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib kuu yikareb meendobiwen, “Karub kee komande God yaningko monmaroon kii? Ambarakmi kuu karub kanembed are nonondandaanban, Godmo kii.” andiwen.

²² Kwanandiiwe, yimbed komarewa meeniwen kuu Yesu kuu yekaadkeroon kowe, yembed yi yaa kaamondoon, “Yiib komande yiib niindem aom kwane meendobiib? ²³ Kunambed yobdoodban? Eb ambarakmi kuu are nonondandoon kii andi dee, o dembe yaro wene andi dee? ²⁴ Kumban Karub Ye Mingki kuu okad kiri kee ambarakmi

* **5:19:** Yi wid yeman kuu okad dodmombed kokne dene ongmiwen.

yaa are nonondandi ye deme konoon kuu yi-ibkaadkeri yeman kuu kei.” andekore, yembed id yidnoon ye karub yaa yedmoon, “Nembed eb yaa ke yedmebdaan kei, dembe yaro eb did kandekoreb eb ambiwoom wene.” andoon.

²⁵ Kwanandoone, karub kuu kadaareb yi indob arimbed dembe yaro dore ye did kandekore God yaa kubenenmo wonoon. ²⁶ Kwanoone, ni-makarub kuu binangkekorib, God yaa kubeniwen. Kwane, yi korem kuu yaningko kankoone yedmiwen, “Kibikee yeka mamaa keroone wedmuwen kii.” andiwen.

Yesumbed Livai Yaa Yedme Nendoon
(Mt 9:9-13, Mk 2:13-17)

²⁷ Kwanekore, Yesu kuu wene wedmoone, tak od bi ye karub maa yaningko Livai kuu dibere tak od bimaib ye kombon aom dibeen kowe, Yesumbed ye yaa yedmoon, “Ne yoman mene.” andoon. ²⁸ Andoone, Livai kuu ye barang kirarundekore ye yoman wonoon.

²⁹ Kwane, Livai yambiwoombed orok darewoob nekwoone ye yoom Yesu yoom tak od bimaibdan yemoon yoom karub yena yemoon yoom nedbenib animan aniwen. ³⁰ Kumban Farisidan yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan Farisidan yaa dabokniwen yoombed kuyaa wedme kongendekorib, Yesu ye kedmengkandeendan yaa yedmiwen, “Yiib komande tak od bimaibdan yoom, ambarakmidan yena yoom dibonib aniib?” andiwen.

³¹ Kwane Yesumbed inande yedmoon, “Dokta kuu amunmo doriibdan yi dowadban, bob anikaddan yi dowad kowe, ³² ne manaan kuu

yorokmodan kuu amonombime andi dowadban, ambarakmidan kuu amonombime andi dowad manaan.” andoon.

*Animan Koronde God Yaa Meeni Aron
(Mt 9:14-17, Mk 2:18-22)*

³³ Kwane, yimbed Yesu yaa yedmiwen, “Yoon ye kedmengkandidan kuu animan koronde God yaa meenimo kamimaib, Farisidan kwangkong kwani-maib. Kumban eb kedmengkandeedban kuu aron korem animan animaib.” andiwen.

³⁴ Kwanandiwe, Yesumbed yi yaa inande yedmoon, “Wonong awanandameen ye karub yangkodmia ye yoom doriib kuu animan koronde God yaa meenimo kamaniwoo? Dowan!

³⁵ Kumban amaan, awanandameen ye karub yi yaambad nenwananeen kwarimbed, animan koronde God yaa meenimo kamaniib.” andoon.

³⁶ Andekore kuruweng maa dakmoon, “Karub kanembed ebkad yeeb yaambad barad birinde kandene ebkad kurin biringkoon yaa yone karangkoon karen, ebkad barad yeeb kuu biringkoone ebkad kuriniib yeewiib kuu amunban keroon karen. Kwani kowe, korem kwanimokban!

³⁷ “Ma, karub maa wain ok yeweb kandune wain ok yowo ba kadbed kurin ongmawen aom bunoon karen, wain ok kabayingke kad biringke wain ok kuu onduknoone wain ok yowo korem arewa keroon karen. Kwani kowe, kwamimokban. ³⁸ Nimakarub kuu wain ok yeeb kuu no wain ok yowo yeeb aombad bunimaib. ³⁹ Kwane, karub kanembed wain ok kurin anakore wain ok yeeb kuu dowaken keraanban, amborom kuu

yembed yedmaneen, ‘Wain ok kurin kee amun kii.’ andaneen.” andoon.

6

Sabat Aron Ye Yariman (Mt 12:1-14, Mk 2:23-28)

¹ Sabat aron maa arimbed, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom kuu wene baali mongkobon kuu kiwaan kebed angkara angkara kowe wenonib, ye kedmengkandeendanbed baali yob kuu biangke ab daadmekorib, yob kuu be aniwen. ² Ane kamiwe, Farisidanbed kaamondiwen, “Komande Sabat aron arimbed deme awinaib ye amob domokbiib?” andiwen.

³ Kwanandiwe, Yesumbed inande yedmoon, “Dewid yoom yangkodmia yoom mungi bobnekorib kwaniwen ye weng kuu ma kimingkindokowoo? ⁴ Yembed God ye kurikuri ambiwoom aomnekore God ye kerebiri arinambo ari nongkobimaib ye om amob God dore Yuudan dore wedyiri dobiridanmo ani yeman kuu anoon. Anekore, yena kuu yangkodmia yaa bangkandoone aniwen.” andoon. ⁵ Andekore Yesumbed yi yaa ika yedmoon, “Karub Ye Mingki kuu aron Sabat ye Yariman.” andoon.

⁶ Kwane, Sabat aron maaaa keruune, Yesu kuu wene kurikuri ambiwoom aomne kedmengkan-doone, karub maa dingki wiwi angka angkaknoon kangkon kuyaom dibeen. ⁷ Farisidan yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom kuu Yesu yaa Sabat aron arimbed ongmoka wedmekorub anam ambarakmoon kowe kangdod yaa nenwenem ande ongme keenombiriwen.

⁸ Kumban Yesu kuu yi inamen komarewa meendobiib kuu yekaadkeroon kowe, dingki angka-knoon ye karub yaa yedmoon, “Dembe yaro ni-makarub yi arinambo ari dobere.” andoone kwanoon. ⁹ Kwanoone, Yesumbed yi yaa kaamondoone, “Sabat aron ari kuu kunambéd amob, amun kami dee, o arewa kami dee? Dangkorodore nenkooni dee, o aye monmari dee?” andoon. ¹⁰ Kwane, yembed yi korem yaa kerekanmo dewenebekore, dingki angkaknoon ye karub yaa yedmenoon, “Eb dingki yire.” andoon. Kwanoone, kwane dingki yiroone amun keroon.

¹¹ Kumban Farisidan yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom kuu norin wandekorib, Yesu yaa komo kerunanuub kee ande man yedmenoon yedmenoon kamiwen.

Ye Apasodan Wad Ayoob Kinoon
(Mt 10:1-4, Mk 3:16-19, 6:8-11)

¹² Kwane kamiib kuyaron aombéd, Yesu kuu aangko angka wene amnoom mimo God yaa kurikuri kamemboroon.

¹³ Kwane amkimo keruune, yembed ye kedmengkandeendan yaa baandoone, ye yaamo keriiwe wad ayoob kinekore boon. Kwankore, yi kuu apasodan ande aningko kondoon. ¹⁴ Yi kuu Saimon (yaningko maaaa Yesumbed konoon kuu Pita) yoom ye aagorok Endru yoom Yems yoom Yoon yoom Filip yoom Baatolomyu yoom ¹⁵ Matyu yoom Tomas yoom Yems Alfeyus ye mingki yoom Saimon nubka oone doberem ande nangboonman yoom ¹⁶ Yudas Yems ye mingki yoom Yudas Iskeriot ambodangoon ye karub yoom kui.

*Yesu Ye Kedmengkandiyiib Ongkandiyiib
(Mt 5:1-12)*

¹⁷ Kwane, yi yoom ibmo aangko arimbed yiri kawene ye kuu dabonmo arimbed doboroon. Kadaareb ye yoman winimaib kuu kuyaa dori-iwe nimakarub yemoon kuu Yudea ambibkiniib Yerusalemiib karamok kebed yaa taun Taiyayiib Saidoniib yaambéd menebiwen. ¹⁸ Yi korem kuu mene Yesumbed kedmengkandeen yaa wengamberenub bob anikad ongmendok andiwed miniwén. Yembed awad arewambéd ibnendiwen kuu ongmenaboón. ¹⁹ Yiminban kere weneendan korem kuu ye yaa badmenande kamiwen, amborom kuu aromkono kuu ye yaambéd menebene yi korem ongmenabeen kowe.

²⁰ Kwane, ye kedmengkandeendan yaa wedmendene yedmoon,

“Kamboknondan, yiib kuu Godbed amun kerundoon,

amborom kuu Godbed korok kere ooni ye yumbon kuu yiibman kowe.

²¹ Kibik mungimo doriibdan, yiib kuu Godbed amun kerundoon,

amborom kuu yiminmo keraniib kowe.

Kibik ameng kamiibdan, yiib kuu Godbed amun kerundoon,

amborom kuu ambon kamaniib kowe.

²² Karub Ye Mingki kuu kankubuni ye dowad karub yenambéd yiib yaa arud wandenib, yiib yaa yi angkurom korokbendenib damangkanenib,

yiib yaa arewadan andaniib kuu,

Godbed yiib yaa amun kerundaneen.

23 “Kuyaron ari kuu kubi darewoob kere an-denabime, amborom kuu yiib kakman darewoob kuu Ewen aombed kandaniib kowe. Meenime, arewa kerundidan yi awoyambed profesidan yaa kuu yewed kondimaib kwamune areb yiib yaa kwananiib kowe.

24 Kumban yiribman yemoondan, yiib kuu Godbed arewa kerundaneen, amborom kuu yiib kuu yewenubmo dohiri kandiwen kowe.

25 Animan yiminmo doriibdan, yiib kuu Godbed arewa kerundaneen, amborom kuu yiib kuu mungimo keraniib kowe.

Kibik ambon kamendiibdan, yiib kuu Godbed arewa kerundaneen, amborom kuu yiib kubiyiibban kere ameng kamaniib kowe.

26 Karub yenambed yiib yaa yiib kuu karub amun ande dakmaniib kuu Godbed arewa kerundaneen, amborom kuu yi awoya anuk yirimbed dudi god yi profesidan yaa yi kuu kwamune karub amun ande dakmimaib kowe.

*Bondan Yaa Mimyob Dowaken Keendime
(Mt 5:43-48)*

27 “Ne weng wengambiriibdan yaa ke yedmen-daan kei, yiib bondan yaa mimyob dowaken keendime. Yiib yaa arud wandimaibdan yaa kuu amun amun kamendime. 28 Yiib yaa weng arewa ye woonbi weng dakmiibdan yaa amun kerundok ande yedmime. Yiib yaa yewed kondimaib-dan yaa kurikuri kerundime. 29 Kanembed eb angkatom yaa yakdaroka, angkarayiib konebko

yakdarok. Kanembed eb yuruk ebkad kandoka, eb ebkad korok ari kandi kuu kebenenaab, konebko kwane nandok. ³⁰ Kanembed eb yaa mene kawe ande kaamobdoka, kone. Eb yiribman kanwonoka, kaamone ika kawe andaab. ³¹ Eb dowaken yaambek karubbed eb yaa komo kamimaib kuu yi yaa kwane kame.

³² “Ma, yiib yaa mimyob dowaken keendiwen yaamo yiibbed mimyob dowaken keendaniib kuu Godbed kakman yiib yaa kondaneen dee? Dowan! Kudi, ambarakmidan kangkon kanembed yi yaa mimyob dowaken keendimaib kuu neman kangkon kwanimaib. ³³ Yiib yaa amun amun kamiibdan yaamo yiibbed amun amun kamendaniib kuu, Godbed kakman yiib yaa kondaneen dee? Dowan! Kudi, ambarakmidan kuu kwanimaib. ³⁴ Karub yena yaa od araben bangkandekorib angkon ika nub yaa bangkandaniib ande meedmaniib kuu, Godbed kakman yiib yaa kondaneen dee? Dowan! Kudi, ambarakmidan kuu ambarakmidan yena yaa kondekorib komoyiib kondiwen kuu angkon nub yaa ika bangkandaniib ande meedmimaib.

³⁵ “Kwanimaib kumban yiib kuu bondan yaa mimyob dowaken keendenib amun amun kamenib yi yaa yiib yiribman araben bangkandime. Kwanekorib angkon ika kandi ye inamen kowaib. Kwananiib kumbed kakman darewoob kandaniib. Kwane, yiib kuu Korem Burudandoon Arimbed ye God ye dana keraniib, amborom kuu God kuu eso andimokban ambarakmidan yaa amun amun kamimaan kowe. ³⁶ Yiib Ambembed mimyob keendimaan

areb kwane korem yaa mimyob keendime.

Yena Yaa Wengyundi

(Mt 7:1-5)

³⁷ “Karub yena yaa wengyundandaab. Wengyundaabban kuu eb yaa wengyundab-daanban. Yena yaa nima arewa karub arewa andaab. Kwane andaabban kuu eb yaa kangkon karub arewa andaanban. Yena yi ambarakmi yaa are nonondandaneeb kuu eb ambarakmi yaa kangkon are nonondandaneen. ³⁸ Yena yaa bangkandebko Godbed eb yaa bangkabdok. Nimakarub yaa awandaneeb kuu Godbed eb yaa yewudmo bangkabdene eb men aom yewudmo onduknaneen. Kedi, ebbed yena yaa kumunkingkimaab ye at kumbed kandene eb yaa inande kumun kinaneen.” andoon.

³⁹ Andekore kuruwak weng dakmoon, “Indob tut ye karubbed ye amborongki indob tut kuu nenwananeenoo? Yii! Yiminban. Yi ayoob kuu dem yiri kirobaniib. ⁴⁰ Ma, kedmengkandeen-man kuu yirimo, ye kedmengkani korok kuu ari. Kumban kanembed kaadkere andoon kuu ye ked-mengkani korok areb keraneen.

⁴¹ “Ma, komandewed eb angkodmi ye indob yaamo at mon embeng kuu wedme meene doreeb, kumban eb indob aom at kuruk darewoob kuu meenimokban? ⁴² Kedi, eb indob aom kuu at kuruk darewoob kwane angkeen kuu eb wedmenokban kowe, komandewed eb angkodmi yaa yedmenaneeb, ‘Angkodmi, korondewo nembed at mon eb indob aom kuu kankorara.’ andaneeb? Eb kuu aadidmi ye karub, ibduruk kuu eb indob aomdin at kuruk kuu

kankaare dian wedmekorewed, eb angkodmi ye indob aom at mon kuu kankaaraneeb kuu yimin.” andoon.

At Ye Yob Ye Kuruweng
(Mt 7:15-20)

⁴³ “At amun kuu yob arewa iraanban, at arewa kangkon yob amun iraanban. ⁴⁴ At mimim kuu ye yob yaambéd wedme kaadkerimaib. Nimakarub kuu yiriwad yaambéd yedob kuu bimokban, yikiib nong yaambéd munid kuu bimokban.

⁴⁵ “Karub amun kuu ye niindem aom amun amun dangoon kumbed inamen amunmo benmenebimaan. Ma karub arewa kuye niindem aom arewa arewa dangoon kumbed inamen arewamo benmenebimaan. Karub kuu ye niindem aombéd ben bangkandimaankob ye mongkodkono yaambéd dembimaan.

Dobiri Ayoob
(Mt 7:24-27)

⁴⁶ “Yiib ne yaa ‘Yariman Yariman’ ande kami-maib kumban, komoyiibkob nembéd yedmimain yaa kuu yiibbed kwanimokban? ⁴⁷⁻⁴⁸ Kanembéd mene ne weng yaa wengamberene awine kandaneen kuu karubbed ambib yengbimaan areb. Ye kuu okad kamkono arimbed dem ambab yiri nidkanabekore daroon kowe, urok derebeen kumban kiringmindo, amborom kuu ambib kuu okad kamkono arimbed yengbe ongmoon kowe.

⁴⁹ Kumban kanembéd ne weng wengamberekore

wunekarimaan kuu karub yambib kuu okad an-
imarimo no dedmobekore yengboon areb. Yeng-
boone, urok derebenu ambib kuu kirodmo nan-
denu kuweng darewoowiib korem monmareen.”
andoon.

7

Romdan Yi Ana Nangmi Ye Korok Ye Anam Andi (Mt 8:5-13)

¹ Yesu kuu kwane nimakarub yaa daande
dowan kerekore, Kapeenaum yaa wonoon.

² Kuyaom kuu Romdan yi ana nangmi korok
maa doboroon. Ye kuu ye deme karub maa ye
yaa mimyob dowaken keenimaan. Ye deme
karub kee anikad kerunoone bobnandameen
kowe, ³ ana nangmi ye korok kuu Yesu ye
weng wengaboroon kumbed, Yuu yi aamkono
yena yaa yedmoone Yesuyiib yaa winiwen. Ye
dowaken kuu wene Yesu yaa yedmibko mene ye
deme karub ongmenok anded.

⁴ Kwane, aamkono kuu wene Yesu yaa eek-
menib yedmiwen, “Ana nangmi korok ye meeni
kuu ebbed awanene, ⁵ amborom kuu yembed nub
Yuudan yaa mimyob dowaken keendimamene
nub kurikuri ambib yengboon kowe.” andiwen.

⁶ Kwanandiwe, Yesu kuu yi yoom winiwen.

Wene dia doriwe ana nangmi korokbed
angkodmia yena yedmoone wene Yesu yaa
yedmeniwen, “Nub korokbed yedmoon,
‘Yariman, eb kuu nambiwoom manaab. Ebbed
nambiwoom mini kuu yiminban, amborom
kuu ewaningko kuu ari, ne kuu yirimo kowe.

⁷⁻⁸ Kwanikob nekareb eb yaa minindo keraan.

Ne kangkon ne korokbed deme kawiwèn yi dabderem aombed doriin, kwane angkon ana nangmidan ne dabderem aom doriib. Karub mimo yaa wene andimain kuu winimaan, maaaa kangkon mene andaine minimaan. Ne deme karub yaa kangkon kwane andaine kwanimaan. Kumban wengbed yedmaneeb kuu ne deme karub kuu wadkeraneen.’ andoon.” andiwen.

⁹ Kwanandiiwe, Yesu kuu kwane wengamberekore ye anam andi wedme binangkoon. Kwanekore, amonombene kadaareb ye yoman weniib yaa yedmoon, “Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, kekee anam andi darewoob kii! Israeldan kuu kekamune areb ne ma wedmindu.” andoon. ¹⁰ Kwane, karub mene Yesu yaa yedmeniwendan kuu ika ambiwoom wene wedmiiwe, ana nangmi korok ye deme karub anikad kerunoon kuu wadkeroon.

Wonong Irib Yu Mingki Ongmoon

¹¹ Kwanekore, Yesu kuu taun yaningko Naen yaa wonoone, ye kedmengkandeendan yoom kadaareb yoom kuu ye yoman winiwen.

¹² Kwane, ye kuu mene taun ambongko yaambéd dorone wedmoone taundan yemoon yoom wonong irib yu yoom kuu yu mingki ye bob mangkok kanweniib. Ye kuu wonong irib yu dana mimo yembedmo.

¹³ Kwane, Yesu kuu wedmendekore yu yaa mimyob keendene yedmoon, “Ameng kamaab.” andekore, ¹⁴ yaro wene bob did yaa angkoro-nenoone kanweniibdan kuu yinmoniiwe yedmoon, “Kewedman, nembed eb yaa ke yedmaan kei, yaro dembe!” andoon. ¹⁵ Kwanandoone,

karub kuu dembe yaro dibere andowe dakmoone ika awaan yaa kondoon.

¹⁶ Kwanoone, nimakarub kuu wedmekorib bi-nangki darewoob kere God yaa kubenib yed-miwen, “Profesiman darewoob kuu nub yaa monoon kii! Godbed ye nimakarub yaa awan-doon kii!” andiwen. ¹⁷ Kwane, Yesumbed komo kamoon ye weng kee Yudea ambibkin aomiib ambibkin dia dia kuyaomiib kwane daande yareen.

*Yesu Yoom Yoon Baptaisman Yoom
(Mt 11:1-19)*

¹⁸ Yoon ye kedmengkandeendanbed Yesu kuu komarewa kamoonkob wedmiwen kuu kwane Yoon yaa daaniwen. Kwane, yembed ye ked-mengkandeendan ayoob yaa baande ¹⁹ yedmoon, “Yariman Yesu yaa wene kaamonime, ‘Godbed Kinoona Mananeenman kuu eb dee o karub maa yaa meedmanuub dee?’ andime.” andoon. ²⁰ Kwanandoone, karub ayoob kuu mene Yesu yaa yedmiwen, “Yoon Baptaismanbed ‘Wene eb yaa kaamonime “Godbed Kinoona Mananeen-man kuu eb dee o karub maa yaa meedmanuub dee?’ andime.’ andoonkob, eb yaa menuub.” andiwen.

²¹ Kuyaron aom kuu Yesumbed bob anikad-daniib bob bobdaniib awad arewambed ibnen-doondaniib indob tutdaniib kuu yemoon ong-menaboon. ²² Kwane, yembed Yoon ye ked-mengkandeendan yaa yedmendoon, “Ika wene komo wedmenib wengambiriwen kuu kwane Yoon yaa daanime. Indob tutdan kuu wedmiib, yon arewadan kuu dodkaib, kanningki bobdan

kuu amun kere doriib, kerendem kebengkoon-dan kuu wengaib, dukniwendan kuu ika dembi-wen, kwane God ye weng amun kuu kamboknon-dan yaa daandeen. ²³ Karub kanembed ne yaa karekmi kerindo kuu Godbed amun kerunoon.” andoon.

²⁴ Kwane, Yoon ye kedmengkandeendan kuu winiwe, Yesumbed kadaareb yaa Yoon ye weng andowe dakmoon, “Amboon angka kuu yiib kuu komo wedmande winiwen? Aroob wuung nu-ubbed kanwene mene kameen areb ye karub wedmok winiwenoo? Dowan! ²⁵ Kwangka kuu komo wedmok winiwen? Karub ebkad amun inwaroonkob dee? Dowan! Karub ebkad amun debenib od darewoob ye barang berengkimaib kuu king yambiwoommo dobirimaib. ²⁶ Kowe, komo wedmok winiwen? Profesiman dee? Ee, anam. Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, Yoon kuu profesiman ye deme burudande aningko darewoob keroon. ²⁷ Kekee Yoon ye dowad wongkoon,

‘Nembed ne weng yuk kanmini ye karub yed-maniina,
yedin wene eb wananeeb ye kiwaan kuu yembed ongmene nekwaneen.’ ande kwane wongkoon.

²⁸ Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, Yoon kuu darewoob, ye areb kwana kuu karub maa ma woonindo. Kumban kane kane kuu Godbed yi korok kere ooni yeman aom aningkoyiibban doriib kuu Yoon burudande aningko ari kandi-wen.” andoon.

²⁹ Kwane, nimakarub koremiib tak od bimaib-daniib kwangkong Yesu ye weng wengambereko-

rib, God ye inamen kuu yorokmo andiwen, amborom kuu yi kuu Yoonbed baptais kerundoondan kowe. ³⁰ Kumban Farisidaniib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib kuu God ye weng amun kuu wengamberedandiwen, amborom kuu Yoon kuu yi kuu ma baptais kerundindo kowe.

³¹ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Nimakarub kibik doriib kee komo areb andaniin? Yi kuu kane areb? ³² Yi kuu dana areb, yimbed animan berengkimbon aombed diberenib, dana yena yaa baande yedmimaib,

‘Nub kuu yurin wurumuwen,
kumban yiib kuu kube andenabindo.

Nub kuu mimyob wandi ye damakob wingkuwen,
kumban yiib kuu ameng kamindo.’ andi-
maib.

³³ “Meenime, Yoon Baptaisman kuu mene animan amuniib wain okiib anindo kumbed yiibbed yedmimaib, ‘Ye kuu awad arewayiib ibnenoon kii!’ andimaib. ³⁴ Kwane, Karub Ye Mingki mene animan amuniib wain okiib animaane. Kwanaane, yiibbed yedmimaib, ‘Kedi, ye kuu animan yaamo inamen kowemberene ok arewamo kenambun anemberene kamimaan ye karub, angkara ye kuu tak od bimaibdaniib ambarakmidaniib yi angkodmi kii!’ andimaib. ³⁵ Kumban God ye meeni kangdom awinimaibdan komo komo kami-
maib kuu meeni kangdom ande korokbi yeman.”
andoon.

Wonong Maa Yesu Yaa Mimyob Keeneen

³⁶ Kwane, Farisi karub maambéd Yesu yaa yambiwoom wene animan anem ande kaamonenooone, ye yoom wene arak yaa anande dibiriwen.

³⁷ Kwane, ambarakmi wonong maa taun kuyaom doruun kuu Yesu kuu Farisiman yambiwoom animan aniib ye weng kuu yu kaadkereen kowe, yumbed baeb amun yeman botoro kawanmoyiib kanmuneen.

³⁸ Kanmenenu, Yesu ye yondad yaa bumangke ameng kamenu yu inok kuu ye yondad yaa kirobeen. Kiroboona, yu awungbed inok arekoru, ye yon ayoob yaa mandamuk keene baeb amun yeman yon ayoob yaa bunabeen.

³⁹ Kwanuune, Farisiman kuu kwane wedmekore yekareb yedmoon, “Anam kuu ye kuu profesiman karen kuu wonongbed ye yaa badmenuun kuu ambarakmi wonong kowe ye kaadkeroon karen kii.” andoon.

⁴⁰ Yekareb kwanandoone, Yesumbed ye yaa yedmoon, “Saimon, ne kuu eb yaa weng maa yedmandamiin.” andoone, yembed inande yedmoon, “Kedmengkandi korok, yedme.” andoon.

⁴¹ Kwanandoone, Yesumbed yedmenoon, “Karub ayoob yi kuu od oonoon ye karub yaa dungkum dangoon. Karub maa ye dungkum kuu od silvaa 500iib, karub maa ye dungkum kuu od silvaa 50iib.* ⁴² Kwane, karub kuu odiibban keroone ika od oonoon ye karub yaa konindeban keriwén kowe, yembed yi yaa yedmoon, ‘Od ine

* **7:41:** Od silvaa 500iib kuu 5,000 Kina areb, od silvaa 50iib kuu 500 Kina areb.

waib.’ andoon. Kwani kowe, yi ayoob kuyaa kuu kanembed od ooni ye karub yaa kubi darewoob keraneen?” andoon. ⁴³ Kwanandoone Saimonbed inandoon, “Mokuro, dungkum darewoob ye karub kui.” andoone, Yesumbed ye yaa yedmoon, “Eb kuu yiminmo yedmewen.” andoon.

⁴⁴ Kwanekore, Yesu kuu amonombene wonong yaa wedmendekore Saimon yaa yedmoon, “Eb kuu wonong kee wedmendeewoo? Eb ambiwoom manaan kumban, eb kuu yon ogi yeman ok ma kowindo, kumban yumbed yu inokbed ne yon yaa ogekoru yu awungbed areen. ⁴⁵ Eb kuu ne yaa kubeweneb mandamuk keewindo, kumban awudaraana wonong kee mene kwane ne yon yaa mandamuk yemoon kereen. ⁴⁶ Eb kuu ne yaa kubeweneb ne korok ari olif ambod bunindo, kumban yumbed baeb amun yeman ne yon ari buneen. ⁴⁷ Kwamunekob, ne eb yaa ke yedmaan kei, yu ambarakmi yemoon kuu are nonondandoon kowe, yu mimyob dowaken kuu darewoob kereen kii. Kumban kane kane yaa karub maambed are nonondandi embengmo keroon kuu ye mimyob dowaken kangkon embengmo keroon.” andoon.

⁴⁸ Kwanekore, Yesumbed yu yaa yedmoon, “Kub ambarakmi kuu are nonondandoon kii.” andoon. ⁴⁹ Kwanandoone, dibo aniibdan kuu yikareb andowe yedmenoon yedmenoon kamiwen, “Karub kee kane? Komarewa ambarakmi are nonondandaneen?” andiwen. ⁵⁰ Kwane, Yesumbed wonong yaa yedmoon, “Kub anam andimbed bobni yaa kuu burudande nenkoonoon kowe, yewenubmo wene.” andoon.

8

Yesu Ye Yoman Winiwen Ye Nima Yena

¹ Kwanekore, Yesu kuu tauniib kambong kambongiib yaa dewenene Godbed korok kere ooni ye weng amun kedmengkandoon. Ye kedmengkandeendan wad ayoob kangkon ye yoom yarebiwen. ² Kwane, nima yena bob anikad ongmenaboondaniib awad arewambed ibnendiiwe ongmenaboondaniib kuu yi yoom yarebiwen. Maa kuu Meri Magdalen andimaib, awad arewa ediib kuu yu niindem aombed angkadiriwen. ³ Nima yena kuu Erod ye deme karub Kusa ye wonong Yoana yoom Susana yoom nima yena awene yoom kangkon yi yoom yarebiwen. Ku yarebiwen kuu nima yikareb yi odbed Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom yaa awandiibkob yarebiwen.

Kab Kiradmoon Ye Kuruweng

(Mt 13:1-23, Mk 4:1-20)

⁴ Kwane, kadaareb taun maa maa yaambed Yesuyiib yaa menebiiwe kuruweng kee daandoon, ⁵ “Yongbon ye karub maa ayongmon yeeb angka wene yob kab kiradmande wonoon. Kwane, wene kiradmenmo wonoon kuu yob yena kuu kiwaan angka kiradmoon kowe, karubbed dewenebenib dodkiiwe ayari onbed wannene ane dowan keruwen. ⁶ Yob yena kuu dumnad yiri okad embengmo ari kiroboon kowe, demboon kumban okiibban kowe kokdereboon. ⁷ Yob yena kuu okad yik kawiiib yiri kiroboon kowe, demboon kumban yik kabbed dabuknandoon. ⁸ Yob yena kuu okad amun ari kiroboon kowe, dembe iroon kuu kab mimim kuu 100iib 100iib

kamoon.” andoon. Kwane kuruweng kuu dakme dowan kerekore, nimakarub yaa baande yedmoon, “Kanembed kerendemiib keroka kwane wengamborok.” andoon.

⁹ Kwanandoone, ye kedmengkandeendanbed kaamoneniwen, “Kuruweng ye weng id kuu ko-marewa?” andiwen. ¹⁰ Andiiwe, yembed yedmoon, “Godbed korok kere ooni ye inamen bikn-imbun kuu yibkaadkeri yemanmo. Kumban nimakarub yena yaa kuu kuruwak weng yaambed dakmiin kowe,

wedmaniib kumban akme ye id kandaibban,

kwane wengambaraniib kumban id kandaibban.

¹¹ “Kuruwak ye weng id kuu kei. Yob kab kuu God ye weng kui. ¹² Nimakarub yena kuu okad kiwaan angka areb. Yi kuu wengambiriwen, kumban Setenbed mene yi niindem aom weng amun kuu kanwonoon. Kowe, anam andindo, bobni yaa kuu burudande bindaanban kui. ¹³ Yena kuu dumnad yiri okad embengmo ari areb. Yob kiroboon kuu kane kanembed weng kuu wengambiriwen kuu kubiyiib anam andiwen. Kumban anam andi ye yumburum kuu ambab yiri kubunimokban kowe, anam andi yi komboon kaamobi yaron manaune kombiri winimaib. ¹⁴ Okad yik kawiiib ari kiroboon ye id kuu God ye weng wengambiriwen, kumban okad kiri ye meenembiriyiib ye yiribman yemoon ye inameniib ye kubi inameniib kumbed dabuknandaane, God ye weng kuu kainimokban kere idiibban kerimaan. ¹⁵ Kumban yob okad amun ari kiroboon ye id kuu kane kanembed yi niindem

aom kuu inamen amuniib wengambiri ye inamuniib doriib, kui. Yi kuu God ye weng wengamberekorib, awinimo kamaiwe, yob amunmo irimaan.

Nambiri Ye Kuruweng

¹⁶ “Nimakarub kuu lem kuu yure kandene meneki wongdem aom o angki ye arak dabderem aom kowimokban. Kuned lem kuu kande lem ye dobirimbon ari kowimaib. Kwananiib kuu kane kane mene awudaraniib kuu dianmo wedmaniib.
¹⁷ Inamen o komo komo kamiwen bikdereboon korem kuu dian keraneen. Biknoon yeman korem kuu kaadkeraniib.

¹⁸ “Kwanikob, komarewa wengambiriwen kuu korobe meenime. Kanembed kuyiib kuu Godbed yemoon konaneen. Kumban karub kanembed kuyiibban kuu komo ye yaa embengmo kandaan ande meenoon kwangkong Godbed yekareb kandaneeen.” andoon.

Yesu Ye Enaya Damana

(Mt 12:46-50, Mk 3:31-35)

¹⁹ Kwane, Yesu ye ena yoom damana yoom kuu mene wedmenande kamiwen, kumban kadaareb nimingkaib kowe wedmenindeban keruwen.
²⁰ Kwaniwe, karub maambed ye yaa yedmoon, “Eb enaya damana kuu eb wedmebdeem ande mene bunangka doriib kii.” andoon.
²¹ Kwanandoone, Yesumbed inandoon, “Ma kuu kei. Ne enaya damana kuu God ye weng wengamberekorib awinimo kamimaibdan kui.” andoon.

Yesumbed Nuuwa Oknondoka Kebenoon

(Mt 8:23-27, Mk 4:35-41)

²² Aron mamaa, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Nub kuu bowan ok yara yanem.” andoone, parai motod aom awuneko-rib, ok yara yanande kamiwen. ²³ Kwane yani-we, Yesu kuu unuk angkoon. Kwanoone, nuub darewoob kuu ok animarimbed wuure monoone motod kuu oknondokbed amburunande kameen. Kwane yi kuu ok arud aom awuniwen.

²⁴ Kwani kowe, ye kedmengkandeendeb wene ye yaa kaakmenenib yedmiwen, “Korok ee! Nub kuu ok kubunandamuub kii!” andiwen. Kwanandiiwe, dembene nuuwiib oknondokiib yaa yobdoodmo yedmoone, okiib nuuwiib kuu yewenub kereen. ²⁵ Kwanuune, yembed yedmoon, “Yiib anam andi kuu kuna?” andoon. Andoone, yi kuu binangke uniyiib kumbed yikareb neman kaamonenoon kaamonenoon kame yedmiwen, “Nuuwiib oknondokiib kuu ye weng wengambaraniibmo kowe, karub kee kane kii?” andiwen.

Awad Arewambed Ibneniwen Ye Karub Ong-moon

(Mt 8:28-34, Mk 5:1-20)

²⁶ Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom kuu Galeli ambibkin yaambed wene bowan yara Gerasin ambibkin yaa yaniwen. ²⁷ Kwane, Yesu kuu parai motod aombed bid yaa yaro doroone, taun ye karub maa awad arewambed ibnenoon ye karub kuu ye yaa monoon. Aron doboob kuu ebkadiib derenimokban kere ye kuu ambiwoom dobirimokban, botdem bob konom-bon aombed dobirimaan. ²⁸⁻²⁹ Aron yemoon kuu

awad arewayiib kwane ibnenoon kowe, ambiwanbed awinenekorib dingkia yona kuu seinbed yengbe oonimaib kumban, sein kuu buruwadmane awad arewambed nendore amboon angka nenwinimaan.

Kwane, Yesu wedmenekore kabangangkene ye yon yiri bumangkene okad yiri korok kankibinoone, Yesumbed awad arewa yaa “Karub ye niindem aom kuu angkadere.” ande yedmendoone, karub kuu naawon komkoon, “Yesu, Korem Burudandoon Arimbed Ye God Ye Mingki, eb kuu ne yaa komo kamandewed? Eb kuu ne yaa yewed kawe monmaruwaab.” andoon.

³⁰ Kwanandoone, Yesumbed ye yaa kaamonenoon, “Eb aningko kuu kane?” andoon. Andoone, yembed inandoon, “Naningko kuu Kadaareb.” andoon, amborom kuu awad arewa yemoon ye niindem aom awuniwen kowe.

³¹ Kwanandoone, awad arewambed ika ika eekme yedmiwen, “Nub yaa dem kongdem yiri wene dobirime andaab.” andiwen. ³² Awon yemoon kuu aangko kaad angkambed anengkanan yarebiib. Kowe, awad arewa kuu Yesumbed awon niindem aom wene awunime andoko awunem ande eekmiwe, kwanime andoone kwaniwen. ³³ Kwane, awad arewa kuu karub ye niindem aombd angkaderenib awon yi niindem aom aomniwen. Kwaniwe, awon kuu aangko kaat angkambed kirokmone wene bowan ok yiri bubke konok ane dukniwen.

³⁴ Kwaniwe, awon yarian kuu wedmekorib, kabaanmo wene taun aomiib kambong angkayib yaa komarewa keroon kuu daandiwen.

³⁵ Daandiwe, nimakarub kuu wene komarewa

keroon ande wedmok winiwen. Kwane, mene Yesuyiib yaa wedmiiwe karub kuu awad arewa kuu angkaniwen kowe, inwarekore inamen amunmo kumbed Yesu ye dia dibeene, nimakarub kuu wedmenekorib uniwen. ³⁶ Kane kane Yesumbed karub yaa komarewa kamoontob wedmiwen kuu nimakarub menebiwen yaa daandiwen.

³⁷ Kwane, Gerasindan korem wonok ande kamiwen, amborom kuu yi kuu uni darewoob keruwen kowe, Yesu kuu parai motod aom wanande aomnoon. ³⁸ Aomnoone, awad arewa angkaniwen ye karub kuu ye yoom wenem ande eekmoon. Kumban Yesumbed ye yaa yedmoon, ³⁹ “Ambiyoom ika wene. Godbed eb yaa komarewa keroon kuu daande.” andoon. Kwanandoone, karub kuu wene taun aom korem yaa Yesumbed ye yaa komarewa keroon kuu daandoon.

Wonong Koyu Bobneen Yoom Anikad Wonong Yoom

(Mt 9:18-26, Mk 5:21-43)

⁴⁰ Kwane, Yesu kuu ika Galeli yaa wonoone, kadaareb kuu ye ande meedmiibbed kowe ye yaa kubeniwen. ⁴¹ Kwane, kurikuri ooni karub yaningko Yairus kuu mene Yesu ye yon yiri bumangkene yambiwoom monok ande eekmoon, ⁴² amborom kuu ye dana mungkan mimo kuu bobnandamuun kowe. Yu kuu weeb wad ayooowiibmo. Yesu kuu Yairus yambib yaa wene wedya weneen yaambed nimakarub kuu ye yaa nimingke awanewandiwen.

⁴³ Kuyaom kuu, wonong maa yu kuu wood andemwuroon kuu dowan kerindeban kwane

wene weeb wad ayooob kereen. Kumban karub kanembed ongmindeban kowe, ⁴⁴Yesu ye yoman anukbed yaro menenu, yebkad doboob dungkun yaa angkoronenuune kuyaambéd kwane yu wood kuu dowan kereen.

⁴⁵ Kwanuune, Yesumbed yedmoon, “Kanembed ne yaa angkorowoon?” andoon. Kwanandoone, nimakarubbed yedmiwen, “Nub kuu ma badmebdindo.” andiwe, Pitambéd yedmoon, “Korok, nimakarub kee nimingkaib kumbed eb yaa dedmone dedmone kamiib kii.” andoon.

⁴⁶ Kumban Yesumbed yedmoon, “Ne nekaad, ne ongmi yaromkonombéd maa yaa amun kerunoon kowe, karub maambéd angkorowoonkob.” andoon.

⁴⁷ Andoone, wonong kuu aadikmindeban kowe, kiringmiyiib kumbed kadaareb yi arinambo arimbed ye yon yiri bumangkenu komo dowad angkoronuunkob kwane yu yaa kirodmo dowan keroon kuu dakmeen. ⁴⁸ Kwanuune, yembed yu yaa yedmoon, “Ne dana, kub anam andimbed ongmebdoona wadkereeb kowe, yewenubmo wene.” andoon.

⁴⁹ Ye kuu kwane doro dakmeene, karub maa kuu kurikuri ooni ye karub Yairus yambiwoombéd monoon. Menene yedmoon, “Eb dana kuu bobneen kowe, kedmengkandi korok yaa kwane daanembaraab.” andoon.

⁵⁰ Kwanandoone, Yesu kuu wengamboroon kowe, yembed Yairus yaa yedmoon, “Unaab, no anam ande, yu kuu ongmaneena wadkeranuun.” andoon. ⁵¹ Kwane wene Yairus yambiwoom aomniwen kuu karub yemoon awunindo, Pita

yoom Yoon yoom Yems yoom dana yu awodkia awaana yoommo ben awunoon.

⁵² Awune wedmoone, nimakarub kuu yuudi ameng kamenabiib kowe, yembed yi yaa yedmoon, “Ameng kamaib, dana kuu bobnindo, no unuk angkeen.” andoon. ⁵³ Kwanandoone, nimakarubbed ye yaa ambon kameniwen, amborom kuu yi yikaad, dana kuu bobneen kowe. ⁵⁴ Kumban yembed dana yu dingki yaa awindekore yedmoon, “Ne dana, dembe.” andoon. ⁵⁵ Kwanandoone, yu kingkin kuu ika mene ubderenoone erebnariyiibban dembe yaro doruun. Kwanuune, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Animan maa kondibko anuk.” andoon. ⁵⁶ Kwanoone, dana yu arian kuu wedmekorib, binangkiwen. Kumban yembed yi yaa yedmendoon, “Komarewa keroonkob wedmiwen kuu karub yena yaa dakmaib.” andoon.

9

Wad Ayoob Yesu Ye Wengiib Kanwiniwen (Mt 10:1-15, Mk 3:16-19, 6:8-11)

¹ Kwane, Yesumbed ye karub wad ayoob yaa baandoone mimyamo keriiwe, aromkonoyiib awad arewa benkiradmene bob anikaddan ongmenabiyiib kwane kondoon. ² Kondekore, yedmoon, “Wenebime. Godbed korok kere ooni ye weng kedmengkandime. Bob anikaddan ongmenabime. ³ Winibka barang yenayiib be wanaib, yonamadiibban meniibban omiibban odiibban ebkad maayiibban. ⁴ Ambib kunayaom wene aomnibka, kwane kuyaom dobirime.

Kwane doberenib wene kambong kuyaom kuu domonde wini yaron keruk, ambib maa yaa angkok wanaib. ⁵ Nimakarubbed yuib yaa kubendokban keribka, yuib yondad aom ingkud kuu wangkibko kiroboko kambong kuyaom kuu koronde winime, kwananiib kuu yi inamen arewa yaa yika akmi ye dowad.” andoon.

⁶ Kowe, yi kuu wene kambong kambong yaa nimakarub kunaya kunaya dange yariib kuu weng amun kedmengkandenib bob anikaddan kuu ongmenabiwen.

⁷ Kwamiiwe, king Erod kuu komo keroon ye weng wengamberekore kerebkarab kamoan, amborom kuu yenambed Yoon Baptaisman kuu bobnoon yirimbed demboon kii ande dakmiiwe, ⁸ yenambed kuu Elaidyambed demboon kii andiwe, angkon yenambed kuu profesiman maa unyeman yiri bobnoon kumbed ika demboon kii andiwe kamiwen kowe. ⁹ Kumban Erodbed yedmoon, “Yoon Baptaisman kuu nembed ye korok wandaan. Kuned kwane wengambaran kowe, karub kuu kane?” ande wedmenande kamoan.

*Yesumbed 5,000iib Animan Bangkandoon
(Mt 14:13-21, Mk 6:30-44, Yn 6:1-13)*

¹⁰ Kwane, apasodan wad ayoob kuu ika menenib, yimbed komarewa ambangkiwen kuu kwane Yesu yaa daaniwen. Kwane, yi kuu Yesumbed bindore taun maa Betsaida yaa yimbedmo winiwen. ¹¹ Kumban kadaareb kuu yikaadkeriwen kowe, ye yoman winiwen. Kwane winiwe, yembed yi yaa kubendekore, Godbed korok kere ooni ye weng daandene

kane kane ongmendok ande meeniwendan kuu ongmenandoon.

¹² Oobnon yaambed, Yesu ye karub wad ayoob kuu Yesuyiib yaa menenib yedmiwen, “Keyaa kee obon kowe, kadaareb kee yedmebko, wenenib kambong dia diayiib, okad angka angkayiiib yaa animaniib dangimboniib kuu onmime.” andiwen.

¹³ Kwanandiiwe yembed inandoon, “Yiibbed yi animan bangkandibko anime.” andoon. Andoone, yimbed inandiwen, “Nub kuu om angkoyiib oon ayoowiibmo kowe, kadaareb yeman kuu wene berengkekoruwed dee?” andiwen. ¹⁴ (Kadaareb korem kuyaa kuu karub 5,000iib areb.)

Kwanandiwen kumban yembed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Yedmendibko nekwane wadbed dibirimo dibirimo kame 50yiib areb kerime.” andoon. ¹⁵ Kowe, yedmoon areb ye kedmengkandeendanbed kwamune nekwiiwe nimakarub kuu yiri dibere winiwen.

¹⁶ Kwaniiwe, Yesumbed om angkoyiib oon ayooowiib kuu bene ambid ari wedme God yaa eso andekore, yembed domangkekore ye kedmengkandeendan yaa bangkandoone nimakarub yaa bangkandiwen. ¹⁷ Kwaniiwe, yi korem kuu ane yimin keriiwe, ye kedmengkandeendanbed kabed wad ayoob benib animan ambong ambong kuu be kabed aom dewene kambungkiuwe ambonmo wire wonoon.

*Yesu Kuu Godbed Kinoona Monoonman
(Mt 16:13-16, 16:21-28, Mk 8:27—9:1)*

¹⁸ Aron maaaa, Yesu kuu yembirimo kurikuri kameene, ye kedmengkandeendan kuu yeyiib yaa miniiwe, yembed yi yaa kaamondoone, “Kadaareb kuu ne yaa kuu kane andimaib?” andoone.

¹⁹ Kwanandoone, yimbed inandiwen, “Yenambed kuu Yoon Baptaisman andiiwe, yenambed kuu Elaidya andiiwe, angkon yenambed kuu profesiman maa kurin yiri bobnoon kumbed ika demboon kii andiiwe kamiwen kii.” andiwen.

²⁰ Kwanandiiwe, Yesumbed yi yaa kaamondoone, “Angkon yiib kude, ne yaa kuu kane andimaib?” andoone. Kwanandoone, Pitambed inandoone, “Eb kuu Godbed Kinoona Menewenman Keresu kii.” andoone. ²¹ Andoone, Yesumbed karub yena yaa dakmaib ande weng yobdood kondoon. ²² Kwanekore

yembed yedmoon, “Karub Ye Mingki kuu durud yewed yemoon kandeene, aamkono aamkonoyiib God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniibbed kanangka kaarenib aye kowaniib, kumban aron ayoobmim arimbed ika dembene wadkeraneen.” andoone.

²³ Kwane dakmene yi korem menebiwen yaa yedmoon, “Kanembed ne yoman manandamoka yekareb ye inamen kuu kankubune aron korem yeman yekareb bobni dowad ye at ming kankarine ne yoman monok. ²⁴ Kanembed ye wadkeri yeka awinaneen kuu korem bobnaneen, kumban kanembed ne dowad yaambed ye wadkeri domonaneen kuu wadkeri anam kandaneen. ²⁵ Karub kuu nimakarub korem yaa burudande dore okad kumundin kiri kee korem yeka kande

korok keraneen, kumban amaan ye kingkin kuu kumbaaban yamotbon yaa kankoraraneen kuu amun dee? ²⁶ Kanembed neyiib ne wengiib yaa karak bobnaneen kuu ye yaa karak konaneen, Karub Ye Mingki kuu kwane ye nambiriyiib Yambe God ye nambiriyiib engyus karadmoyiib mananiib yaambes karak konaneen.

²⁷ “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib yena kiri doriib kee duknaibbanbed Godbed korok kere ooni aron kuu wedmaniib.” andoon.

Yesu Yaa Nambiriyiib Konoon
(Mt 17:1-8, Mk 9:2-13)

²⁸ Yesumbed kwane dakmoone, aron kaning kaningiib areb dowan keruune, yembed Pita yoom Yoom yoom Yems yoom kuu bindore aangko angka daane kurikuri kerok wonoon.

²⁹ Kwane wene kurikuri kamene, ye murubia kuu yeka mamaa keroone, ye ebkad yaa kuu imak ye nambiri areb kawure kawanmo dangkorong keroon. ³⁰ Kwane kuyaambes, karub ayooob Moses yoom Elaidya yoom kuu ³¹ angkadere Ewen aom ye nambiriyiib miniiwe, Yesu yoom Yerusalem aombes ye bobnaneen ye weng dakmiwen.

³² Kowe Pita yoom ye angkodmia yoom kuu unukudmo keroon, kumban kerekne wedmiuwe nambiri aombes karub ayooob kuu Yesu yoom doriib. ³³ Kwane, karub kuu Yesu domonenande kamiuwe, Pitambes yedmoon, “Korok ee, nub kuu keyaa doruub kee amun kii. Kowe nubbes kombon ayooobmim ongmenabem, ebmaniib, Moses yemaniib, Elaidya yemaniib kui.” andoon. (Pita kuu komo dakmeen ye weng id kuu yekaadban.)

³⁴ Pita kuu kwane dakmeene, wiibbed mene kebendeen. Kwanoone, Pita awene kuu uniwen. ³⁵ Kwaniiwe, wiib aombed wengmo dakmoone menebene yedmoon, “Kekee ne Dana, ye kuu nembed kinaan kowe ye weng kuu wengambirime.” andoon. ³⁶ Kwane dakme dowan keroone, wedmiwen kuu Yesu yembedmo keroon. Kwanoone, komo keroonkob wedmiwen kuu kuyaron ari yimbedmo yikaadkeriwen, karub yena yaa dakmino.

*Dana Awad Arewayiiib Kuu Ongmoon
(Mt 17:14-18, Mk 9:14-29)*

³⁷ Kuye awari kumbed, Yesu awene kuu aangko angkambed kaminiwe, kadaareb kuu ye yaa miniwen.

³⁸ Kwane, karub maa kadaareb aombed baande yedmoon, “Kedmengkandi korok, ne eb yaa eekmaan kuu ne dana yaa wedmene, amborom kuu mimo yembedmo kowe. ³⁹ Awad arewambed mene ibnenaane, kot ayimaun areb kabangangkene komberene kamokiib ongkewiib kamimaan. Awad arewa kuu kwane kamembirimaan, domonimokban kerene monmarande kamimaan. ⁴⁰ Nembed eb kedmengkandeedban yaa awad arewa kuu kankaarime andaan kumban, kwanindeban keruwen.” andoon.

⁴¹ Kwanandoone, Yesumbed yedmoon, “O ni-makarub korem, yiib kuu anam andindebandan wabkaddan kii. Aron komoyiib yiib yoom dobereni, yiib karekmi kara wedmaniin? Eb dana kuu keyaa nenmene.” andoon. ⁴² Andoone, kwane karub dana kuu nenmeneene awad arewambed kot ayimaun areb kwane kankoraroone

okad yiri komboroon. Kumban Yesumbed awad arewa yaa yedme anburekore dana kuu ika awodki yaa konoon.

⁴³ Kwanoone, yi korem kuu God yaromkono wedmekorib binangkiwen.

Yesumbed Ye Bobnaneen Ye Weng Ika Daandoon

Kwane, nimakarub korem kuu Yesumbed ongmoon yaa kee komarewa kii ande meendobiwe, yembed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, ⁴⁴ “Korobe wengambirime, nembed yiib yaa ke yedmandamiin kei. Karub Ye Mingki kuu karub maambed ye yaa ambodangene karub yena yi dingki ari kowaneen.” andoon. ⁴⁵ Kumban yi kuu weng id kandindo. Weng id kuu yi yaa biknoon kowe, yi kuu uniyiib keriwen kowe ye yaa kaamonenindo.

*Kanembed Ari Keraneen?
(Mt 18:1-5, Mk 9:33-37)*

⁴⁶ Kwane, ye kedmengkandeendan kuu yikareb kanembed ari ande andowe wengbiriwen.

⁴⁷ Kwane, Yesu kuu yi inamen kuu yekaadkeron kowe, dana nende ye angkara kowoone doroone, ⁴⁸ yembed yi yaa yedmoon, “Kanembed naningko yaambed dana mana keyaa kubenaneen kuu ne yaa kubewaneen kii. Kumban ne yaamomban, yembed yedmewoona manaan ye God yaa kubenaneen kii. Kowe yiib kuyaom kuu kanembed karub yi indob arimbed yiri keroon kuu ye kuu God ye indob arimbed ari keroon kii.” andoon.

⁴⁹ Kwanandoone, Yoonbed yedmoon, “Korok ee, nubbed karub maa wedmuuwe eb aningko

yaambed awad arewa kuu benkiradmeene kebenende kamuwen, amborom kuu ye kuu nub yoom yarimokban kowe.” andoon.

⁵⁰ Kwanandoone, Yesumbed yedmoon, “Kebenenaib. Kanembed yuib yaa manmo kerindo kuu yuib angkodmi.” andoon.

Samariadan Yena Yesu Yaa Dowakenban Keriw

⁵¹ Kwane, Yesu kuu Ewen ari nen daani yaron dia keruun kowe, Yerusalem yaa wana andi ye meeni darewoob keroon. ⁵² Kowe ye yuk kanwinidan yedmoone, yidin weng kanwiniwen. Kwane wene wedya kuu Samaria kambong maa yaa wenenib ye dowad nekwem andiwed, ⁵³ kumban nimakarub kuyaom kuu ye yaa kubenindo keriw, amborom kuu ye kuu Yerusalem yaa weneen kowe.

⁵⁴ Kwane, ye kedmengkandeendan Yems yoom Yoon yoom kuu wedmekorib kaamoniwen, “Yariman, eb dowaken kuu nubbed amot yaa baandanuuwe ambid arimbed kamenene yi denenda-noon?” andiwen. ⁵⁵ Kumban Yesumbed yi yaa amonombene ongkandoone* ⁵⁶ kambong maaa yaa winiwen.

Yesu Ye Yoman Wini Kuu Dabawuib
(Mt 8:18-22)

⁵⁷ Kwane, kiwaan yaa wenonib, karub maambed ye yaa yedmoon, “Kuna yaa wananeeb

* **9:55:** Buk Luk kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keeyuib: ongkande yedmoon, “Yuib inamen ongme yuibkaadban. Karub Ye Mingki karub monmari dowad minindo, bobni yaa kuu burudande bindi dowad monoon.” andoone,

kuu ne kuu eb yomanmo yarebaniin.” andoon.
⁵⁸ Andoone, Yesumbed inandoon, “Ba oot kuu yi demiiib, ayari on kangkon yi amiyiib, kumban Karub Ye Mingki kuu ye yiidkimboniibban.” andoon.

⁵⁹ Kwanandekore yembed karub maa yaa yedmoon, “Ne yoman mene.” andoon. Kumban karub kumbed ye yaa inandoon, “Yariman, ee andebko ibduruk kuu domowewo wene nambe mangkekorid, eb yoman mana.” andoon.

⁶⁰ Andoone, Yesumbed ye yaa yedmoon, “Korondebko dukniwendan kuu yikareb yi bob kuu yika mangkanabime, kumban eb kuu koronde wene Godbed korok kere ooni ye weng dakme.” andoon.

⁶¹ Angkon karub mamaambed yedmoon, “Yariman, ne kuu eb yoman yarebaniin, kumban ibduruk kuu wene ne arian awene yaa daandekorika.” andoon. ⁶² Andoone Yesumbed inandoon, “Karub kanembed ne karub kere ne deme awinoon kumban ne karub keroon ye yoman anuk yiri kerekne ika meendobaneen kuu Godbed korok kere ooni yeman ye deme awini kuu korem yiminban.” andoon.

10

Karub 72yiib Yesu Ye Wengiib Kanwiniwen

¹ Kwanekore, Yariman Yesumbed karub 72yiib benekore, yembed yarebande meenoon ye taun aomiib kambong kambongiib yaa ayoob ayoob yidin wini yeman boon. ² Kwane, yembed yi yaa yedmendoon, “Nimakarub bi yeman kuu yemoon, kumban demedan kuu mimimmo. Kowe

nimakarub bi ye Yariman yaa kurikuri kerime, ye deme karub yemoon wenebenib nimakarub bi ye dowad. ³ Winime. Yiib kuu sibi mana areb dura anon arudiib aom areb nembed yedmaane winiib kii. ⁴ Od paosiibban, meniibban, yonkad maayiibban winime. Kwane wene wedyambed yinmone karub maa yaa ogood weng daanaib.

⁵ “Wene ambiwoom aomnibka, ambibdan yaa yewenub kerundok andime. ⁶ Yewenub ye karuwiib kuyaa doboroka, yiib yewenub kerunde andi kuu ye yaa angkimborok. Ma, ye kuu kwanayiibban keraneen kuu yewenub kerunde andi kuu angkon ika yiib yaa mananeen. ⁷ Kwane ambib kuyaom doberenib, animaniib okiib komo kondibka kwane ane dobirime, amborom kuu deme kuu kakmaniib kowe. Ma, koronde ambib maa yaa dobere, koronde ambib maa yaa dobere kamaib.

⁸ “Kwane wene taun aom aomnibko yiib yaa amun amun kame kubendenib animan komo kondibka, kwane anime. ⁹ Kwane, bob anikad-dan kuyaom kuu ongmedenib yedmendime, ‘Godbed korok kere ooni yeman kuu yiib dia kii.’ andime. ¹⁰ Kumban wene taun aom aomnibko yiib yaa amun amun kame kubendokban keribka, wene yi kiwaan arimbed yedmime, ¹¹ ‘Nub yondad dabderem aom ingkud kuu angkon ika yiib yaa wangkuub kii, kumban Godbed korok kere ooni yeman kuu yiib dia kereen kii.’ andime. ¹² Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, wengyundi aron keranuun kuu taun kuyaom ye nimakarub kuu Sodom arebban dabab miin arewa kandaniib.

*Yesumbed Anam Andindodan Yaa Ongkandoon
(Mt 11:21-27)*

¹³ “Korasindan, kaadkerime! Betsaidadan, kwangkön, kaadkerime! Yiib kuu Yuudan kumban yiib yaa kuu Godbed arewa kerundaneen. Yiib aombed God yaromkono wedmi yeman ongmenabaan kuu kwamune taun Taiyayiib Saidoniib aom kwane ongmenabaan karen kuu, yi kuu Yuudanban kumban unyemanbed yi ambarakmi yaa korondenib ebkad karong korob deebenib mimyob wandi dowad yikbod yi korok ari ben nongkobeniib God yaa amonombiwen karen kii! ¹⁴ Kumban wengyundi aron arimbed Taiyadan yoom Saidondan yoom kuu dabab embeng kandaniib, yiib kuu dabab miin darewoob kandaniib.

¹⁵ “Ma Kapeenaumdan kude! Kwane yiib kuu ben Ewen ari kawananeenoo? Dowan! Yiib kuu Yuudan kumban yiib kuu ben kumbaanban yamotbon yiri kiraraneen kii!” andoon.

¹⁶ Andekore, Yesumbed ye kedmengkandeen-dan yaa yedmoon, “Yiib kuu ne karub kowe, kanembed yiib weng yaa wengambaraneen kuu ne weng yaa wengambaraneen. Kanembed yiib weng yaa wengamberedandaneen kuu ne weng yaa wengamberedandaneen. Kwananeen kuu yembed yedmoona manaan ye God ye weng yaa kangkon wengamberedandunaneen kii.” andoone, karub 72yiib wenebiwen.

Karub 72yiib Ika Miniwen

¹⁷ Kwane, karub 72yiib kuu kubiyiib ika mene yedmiwen, “Yariman, eb aningko yaambad

nubbed awad arewa kuu nub weng yaa wengambiriwen.” andiwen.

¹⁸ Kwanandiiwe, Yesumbed yedmoon, “Nembed wedmaane Seten kuu Ewen arimbed imak areb kubudoroon kii. ¹⁹ Nembed yiyb yaa aromkono kondaan kuu niiniib kakiib yi animari dorene bonman ye aromkono kuu burudandaniib kowe, komombed yiyb kuu yaanban. ²⁰ Kuned awad arewa kuu nub weng wengambiriwen ande kubaib, kumban yiyb aningko kuu Ewen ari wongkoon kuyaambed kubime.” andoon.

²¹ Kuyaron arimbed Yesu kuu Kingkin Karadmo yaromkonombed kubimo kerekore yedmoon, “O Ambe, eb kuu Eweniib okadiib ye Yariman. Ne ewaningko kankoonaan, amborom kuu ebbled kekamune ye inamen kuu ebbled dana areb keriwendan yaamo korokbendewen, kumban kedmengkandi yemoon biwendaniib indengandengdaniib yaa kuu bikderebewen. Ee, Ambe, kwamune kamewen, amborom kuu eb kubi dowaken kerewen kowe.” andoon.

²² Andekore, yi yaa yedmendoon, “Kaadkeri koremiib aromkono koremiib kuu Nambembled bangkawoon. Ne kuu ye Mingki, ne yaa kuu Nambemo yekaad, ne kuu yena kuu yikaadban. Kwamune Nambe yaa kuu nembedmo nekaad, yena yikaadban. Kwamune kane kane yaa kuu nembed ne dowaken Nambe kaadkerok ande korokbendaniin kuu yikaadkeraniib kui.” andoon.

²³ Kwanandekore, amonombe ye kedmengkandeendan yaa yemyeb yedmoon, “Godbed yiyb yaa amun kerundoon kowe, komo keroon kuu yiyb

indobbed wedmiib kii! ²⁴ Nembed yiib yaa ke yedmaan kei, profesidan yemooniib king yemooniib kuu yiibbed wedmiwen kwamune wedmenib wengambarandamiib kumban kwanindo.” andoon.

*Samariaman Amun Ye Kuruweng
(Mt 22:34-40, Mk 12:28-31)*

²⁵ Aron maaaa arimbed, amob kedmengkandi ye karubbed dembene Yesu yaa kobkandunande yedmoon, “Kedmengkandi korok, komo kerenidned wadkeri aron korem korem yeman kuu kandaniin?” andoon. ²⁶ Andoone, Yesumbed inande kaamonoon, “God Ye Weng wongkoon yaambed amob kuu kuna? Kimingke kaadkerewen kuu daawe.” andoon.

²⁷ Kwanandoone, karubbed inandoon, “Eb Yari-man God yaa eb mimyob kumundiniib eb kingkin kumundiniib eb aromkono kumundiniib eb inamen kumundiniib kwane mimyob dowaken keene. Ma kuu ebmeren mimyob dowaken kow-imaab kwane eb dia dia doriibdan kuu mimyob dowaken keende.” andoon.

²⁸ Kwanandoone, Yesumbed ye yaa inandoon, “Eb kuu yiminmo inandewen. Kowe kwama-neeb kumbed wadkeri aron korem yeman kanda-neeb.” andoon. ²⁹ Kumban karub kuu ye inamen kuu yiminmo andime ande Yesu yaa kaamonoon, “Kane kane yaa kuu ne dia doriibdan andaniin?” andoon.

³⁰ Kwane, Yesumbed kuruwengbed inande yedmoon, “Karub maa Yerusalem arimbed Yeriko yaa weneene, ye kuu yid bidanbed awineniwen. Awinenekorib, ebkad biringkenib aye kowiiwe

bobne wandoone, winiwen. ³¹ Kwanoone, God dore Yuudan dore wedyiri dobiri ye karub kuu kiwaan kumbed monoon. Kwane wene karub kuu wedmenekore kiwaan angkarambed wene burudandoon. ³² Kwanoone, amaan kurikuri boyambib darewoob awandi karub maa kuu monoon. Kwane wene karub kuu wedmenekore, kiwaan angkarambed wene burudandoon.

³³ “Kumban Samariamman kuu kwane kiwaan kumbed mene karub angkeen yaa monoon. Kwane, karub kuu wedmenekore mimyob keenoon. ³⁴ Kwane, ye yaa wenene aye kad wadmenabiwen yaa kuu olif ambodiib ok wainiib bunabene ebkad baradbed ongmenoon. Kwanekore, karub kuu nende ye donki ari kowekore, nenwene araben dobiri ye ambiwoom kowekore oone keenomboroon. ³⁵ Kuye awari kumbed od silvaa yeman ayoob* bene ambiwoom oonoon ye karub yaa bangkanekore yedmoon, ‘Ye yaa oone. Ye dowad eb od komoyiib kiradmaneeb kuu mananiin yaambed kwamune kabdaniin kii.’” andoon. ³⁶ Andekore, Yesumbed amob kedmengkandi ye karub yaa kaamonoon, “Ebbed meeneeb kuu karub ayoobmim keyaa kee, yid ye karubbed ayiwen ye karub yaa kuu kane kuu ye dia doreen ye karub keroon?” andoon.

³⁷ Andoone, amob kedmengkandi ye karubbed inandoon, “Ye yaa mimyob keene awanenoone ye karub kui.” andoon. Kwanandoone, Yesumbed ye yaa yedmenoon, “Wene kwamunoon areb kame.” andoon.

Maata Yoom Meri Yoom

* **10:35:** Denarius ayoob, 20 Kina areb.

³⁸ Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeedan yoom kuu wenonib, kambong mamaa aom aomniwen. Aomniwe, wonong maa yaningko Maatambed yu ambiwoom yi yoom dobiri yeman be awuneen.

³⁹ Maata kuu yu daman yaningko kuu Meri. Meri kuu Yesu ye yon yiri dibonu yembed dakmeen yaa wengaun. ⁴⁰ Kumban Maata kuu animan deme awini yeman yaambéd yumbédmo kowe Meri yaa kongendeen. Kowe, wenenu Yesu yaa yedmeen, “Yariman, eb dowaken kuu domowanuunkob nembedmo deme ambangkaniin dee? Yedmendebko ne yaa awawuk!” andeen.

⁴¹ Kwananduune, Yarimanbed inandoon, “Maata, Maata, kub kuu meeni yemoon yaambéd meeneneb dowakeniibban kerewen kii. ⁴² Kumban inamen mim kumbédmo anam anam. Meri kuu inamen yiminmo meeneen kowe, yu yaa kuu maambéd kandaanban.” andoon.

11

Yesumbed Kurikuri Kara Kedmengkandoon (Mt 6:5-13, 7:7-11)

¹ Aron mamaa, Yesu kuu yembedmo kurikuri kamoon. Kwane, kurikuri kere dowan keroone, ye kedmengkandeen ye karub maambéd ye yaa yedmoon, “Yariman, kurikuri kara kuu nub yaa kedmengkande, Yoonbed ye kedmengkandeedan yaa kedmengkandoon kwamune kui.” andoon.

² Andoone, yembed yi yaa yedmendoon, “Kwane kurikuri keribka, kamune yedmime,

‘Ambe, ewaningko kuu karadmo ande kankoonuub.

Ebbed korok kere ooni yeman kuu munuk.

³ Aron mimim anembaranuub ye animan kuu bangkandembere.

⁴ Nub ambarakmi komo kamuwen kuu are nonondande,
amborom kuu kane kanembed nub yaa komo ambarakmiwen kuu are nonondanduwen kowe.

Kwane, nub ben ambarakmaniib dee andi ye kiwaan ari nongkobaab.’ andime.” andoon.

⁵⁻⁶ Kwanandekore, yembed yi yaa yedmoon, “Kuruwak weng kei. Karub maa yangkodmiyiib yaa amnoombed wene ye yaa yedmaneen, ‘Angkodmi, nangkodmi maa ne owod monoone animan ananuwiibban kowe, om ayoobmim dungkum kere benbangkawe.’ andaneen.

⁷ Kumban ye angkodmi ambiwoom doroon kumbed inandaneen, ‘Ne yaa kwamaab. Ambongko kuu kebenekori karangmaan, kere ne dana awene kuu neyiib yaa dangiwen kowe, dembeni om kuu man kabdainban kii.’ andaneen.

⁸ “Ne yiib yaa yedmaan kuu, ye kuu yangkodmi kuned dembeni man kona andaanban, kumban yangkodmi monoon kuu arudkonoyiib ika kaamboon kowe, dembene yemoon benbangkananeen.

⁹ “Kowe, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, God yaa kawe ande kaamone. Kaamonaneeb kuu kabdaneen. Onme. Onmaneeb kuu Godbed korokbebdaneene wedmaneeb. Ambongko yaa wangke. Wangkaneeb kuu Godbed eb yaa nandaneen. ¹⁰ Karub korem kanembed kaamonaneen

kuu kandaneen, kanembed onmaneen kuu wedmaneen, kanembed ambongko yaa wangkaneen kuu ye yaa nandaneen.

¹¹ “Ambeya, danambed okyiri oon kawe ande kaamobdaneen kuu komombed konaneeb? Niin arud niinbed konaneeb dee? ¹² O, danambed on wini ande kaamobdaneen kuu kakbed konaneeb dee? ¹³ Kwane, yiib kuu arewadan kumban, yiib dana yaa munob bangkandi amun kuu benbangkandi kuu yiibkaad kowe, yiib Ambe Ewen ari doreen kuu yiib inamen burudandene, kane kanembed ye yaa kaamonaniib kuu ye Kingkin Karadmo kondaneen.” andoon.

*Yesu Ye Aromkono Kuu God Yaambed
(Mt 12:22-29, 12:43-45, Mk 3:20-30)*

¹⁴ Aron mamaa, Yesumbed weng waab ye karub yaa awad arewa kankoraron. Kwane, awad arewa kuu angkanoone, weng waab ye karub kuu weng dakmoone, kadaareb kuu binangkiwen.

¹⁵ Kumban yenambed yedmiwen, “Ye kuu awad arewa yi korok darewoob yaromkono yaambed awad arewa karub yi niindem aom kuu benkiradmeen kii.” andiwen. ¹⁶ Kwane, karub yena kuu Yesu ye komboon wedmi ye dowad, “God yaambed dud korokboko wedmem.” ande kaamoneniwen.

¹⁷ Kumban Yesu kuu yimbed komo meeniwen kuu yekaadkeron kowe, yembed yi yaa yedmoon, “Ambibkin mimodan andokbe yeka yeka kere yikanmo nangmiwen karen, korem kuu monmariwen karen. Kwane, ambib mimodan andokbe yeka yeka kere yikanmo nangmiwen karen, korem kuu dobaraibban, yowore dowan

keriwen karen. ¹⁸ Kowe Seten awene andokbe yikanmo nangbaniib kuu yembed oonoon ye yumbon kuu komo kere aromkonoyiib dobaraneen? Yiibbed yedmimaib kuu ne kuu awad arewa yi korok Belsebul* yaromkonombed awad arewa kuu ben kiradmimain andimaib kowe, kwane kaamonaan kui. ¹⁹ Kumban ne kuu Belsebul yaromkono yaambéd awad arewa benkiradmimain karen kuu, angkon yiib karub kuu kane yaromkonombed benkiradmimaib? Kwamune kowe, yiib karubbed yiib yaa kuu anam ambarakmiib kii andaniib. ²⁰ Kuned ne kuu God yaromkono anam yaambéd awad arewa kuu ben kiradmiin kowe, Godbed korok kere oonimbon kuu yiib yaa muneen kii!

²¹ “Kwane, karub aromkonoman yambib yaa arud barang yemoon be oone dobaraneen kuu ye yiribman kuu yiminmo danganeen. ²² Kumban karub aromkono darewoob ye karubbed menene nangbe burudandaneen kuu mene arud barang yemoon yambib yaa ooni yeman nongkobooniib odamodiib kuu be wenekore ye angkodmia yaa bangkandaneen.

²³ “Karub kanembed ne yaa ibmo kerindo kuu manmo keroon. Kanembed ne yoom wenori deme awinindo kuu boketawaroon kii.” andoon.

Awad Arewa Angkanoon Ye Karub

(Mt 12:43-45)

²⁴ “Kwane, awad arewa karub niindem aombéd anburaniib kuu bidambibkin koknoon okiibban angka yiidkimbon onmenmo yarembareenka,

* **11:18:** Seten yaningko maa Yuudanbanbed yedmimaib kuu Belsebul andimaib.

dobarande yiminban kere dowakeniibban keraneen kowe yekareb yedmaneen, ‘Nambib domonde manaan yaa ika wana.’ andaneen. ²⁵ Kwane ika mene wedmaneene karub niindem aom kuu arenib nekwane yirimbonmo amun keriwen kowe, ²⁶ kwane wene awad arewa ediib miin arewa anam ye arebbaniib benmananeen. Kwane yi korem kuu karub ye niindem kuyaom dobaraniib. Kwananiwe, karub kuu anuk doboroon arebban, miin arewa anam keraneen.” andoon.

Kane Kane Kuu Amun Kerundoon?

²⁷ Yesu kuu kwane kuye weng dakmeene, wonong maa kadaareb aombed ye yaa baande yedmeen, “Eb ena kuu Godbed amun kerundoon amborom kuu eb woonenu muk koween kowe.” andeen.

²⁸ Kumban yembed yu yaa yedmoon, “Yii, maa, anam kuu kei. Kane kanembed God ye weng wengamberekorib anam andenib awiniwen kuu Godbed amun kerundoon kii.” andoon.

Dud Wedmandiweddan Ongkandoon

(Mt 12:39-42)

²⁹ Kwane, nimakarub yena yemoon kuu kadaareb yaa kwane dabokniwe, Yesumbed yedmoon, “Kibik doriibdan ye nimaya karuwa kuu ambarakmidan. Yi kuu dud korokbok ande kaamonimaib, kumban yi yaa kuu dud korokbaanban, Yona yaa kwanoon areb korokbaneen, kumbedmo. ³⁰ Yona yaa kwanoon kuu Ninevadan yaa dud korokboon. Kwamune areb kuu Karub Ye Mingki kangkon kibik doriibdan yaa korokbaneen.

31 “Kwane Godbed wengyundaneen yaron ari kuu, ambab kuri ye kuinbed menenu ‘Kibik doriibdan kuu arewa anam kii.’ andanuun, amborom kuu yu kuu miin ambab kurimbed menenu Solomon ye kedmengkandi amun wengambarande muneen kowe. Kumban karub maa Solomon yaningko burudande miin darewoob yeman kuu ke monoon kei!

32 “Kwane, Godbed wengyundaneen yaron ari kuu, Ninevadanbed menenib ‘Kibik doriibdan kuu arewa anam kii.’ andaniib, amborom kuu yi kuu Yonambed amonombime ande kedmengkan-doon yaambed amonombiwen kowe. Kumban karub maa Yona yaningko burudande miin darewoob yeman kuu ke monoon kei!” andoon.

Nambiri Kuu Komo Yeman?
(Mt 6:22-23)

33 “Nimakarub korem kuu lem yurekore kanwene biknimbon aom o meneki wongdem aom kowimokban. Kwani kuu koronde ye dobirimbon ari kowaane, kane kane awudirimaib kuu nambiri kuu wedmimaib.

34 “Yiib indob kuu yiib id kumundin ye nambiri kii. Yiib indob amun keraneen kuu yiib id kumundin kuu nambirimo keraneen. Kumban indob arewa keraneen kuu yiib id kumundin kuu kumunmo keraneen.

35 “Kowe kaadkerime! Kumunmo keraib. 36 Yiib id kumundin kuu nambirimo kere ma mirikniyi-ibban keraneen kuu yiib yaa kuu dianmo nambareneen, nambiri darewoob areb yiib yaa nambareneen.” andoon.

Yesumbed Butun Kamoon

³⁷ Kwane, Yesu kuu dakme dowan keroone, Farisimanbed ye yoom animan anem ande yedmoon kowe, ye kuu wenene arak dia yaa diboroon. ³⁸ Kumban, Farisiman kuu wedmoone, Yesu kuu Yuudan yi amowamob yaambéd dingki ogindombéd animan anandameen kowe binangkoon.

³⁹ Kwanoone, Yariman Yesumbed ye yaa yedmoon, “Farisidan, yíib kuu kabusiib meneki wongdemiib kuu bunangkamo ogimaib areb. Kowe yíib niindem aom kuu nubka barang yemoon bem andi ye inameniib ambarakmi inameniib kumbéd demboon kui. ⁴⁰ Yíib kuu inameniibbandan kii! Bunangka ongmoon ye God kuu kwane niindem aom ongmoon kowe, yíib niindem aom kuu yekaad kii. ⁴¹ Kowe yíib kabus aomiib meneki aomiib komo dangoon kuu kamboknondan yaa bangkandime. Kwananiib kuu yíib kuu korem karadmo keraniib kii.

⁴² “Farisidan, yíib kuu kaadkerime, amborom kuu yíib mongkobon angkambéd animan ari bokni yeman mimimiib andokbe wenore angko angkoyiib kere mimo God yaa konimaib kumban, yíib kuu wengyundi amun kamimokban kerenib God ye mimyob dowaken kuu yena yaa kondimokban kowe. Korem kee kwamaniib kumbéd yimin keraniib.

⁴³ “Farisidan, kaadkerime, amborom kuu yíib kuu kurikuri ambiwoom kuu karub aningko-man ye dibirimbon amun arimbed dibiriyiib animan berengkimbon aombéd yenambéd yíib yaa kubendiyiib kuu yíib kubi darewoob yeman, yena kuu yirimo.

⁴⁴ “Yiib kaadkerime, amborom kuu yiib kuu bob konombon areb kumban nimakarub kuu yikaadban kumbed, animari dodkanmo dewenebimaib kowe.” andoon.

⁴⁵ Kwanandoone, Yuudan yi amob kedmengkandi ye karub maambed yedmoon, “Kedmengkandi korok ee, weng kee dakmeeb kee nub yaa kwangkong damangkandewen kii.” andoon.

⁴⁶ Kwane Yesumbed inandoon, “Amob kedmengkandidan, yiib kaadkerime, amborom kuu yiibbed nimakarub yaa amob yobdood yemoon ongmiimaib kumban, yiib kuu yi yaa awandimokban.

⁴⁷ “Yiib kaadkerime, amborom kuu yiib ambeyambed profesidan kuu kurin yiiwe dukniwe yi bob konombon kuu yiibbed manimanandeb ongmiwen kowe. ⁴⁸ Kwane, yiib ambeyambed komarewa kamiwen kuu yiibka anam amun ande korokbiib kui. Yimbed ambarakmiwen kuu yiibbed ibmo keruwen.

⁴⁹ “Kwamunekob, God yeka ye meeni kangdom yaambed yedmoon, ‘Nembed profesidaniib apasodaniib yedmaniine yi yaa wananiib. Kwananiib kumban, yena kuu yaniiwe duknaniib, angkon yena kuu yaniiwe durud yewed kandaniib.’ andoon.

⁵⁰ “Kwamunekob yiib kibik doriibdan kee dabab darewoob kandaniib. Yimin andowoon yirimbed mene kibikee, profesidan kuu yiiwe dukniwen kowe, yi dabab kumbed yiib kuu kandaniib. ⁵¹ Ibduruk kuu Abel ayiwen. Yeenbon kuu Sekaraiya kuu dingkan nengkimaib ye bot wuubimbon dore kurikuri boyambib darewoob

dore wedyirimbed ayiwen kui. Eyokee, ne yiib yaa yedmaan kuu, kuye dowad kumbed kibik doriibdan yaa kuu dabab kondaneen.

⁵² “Amob kedmengkandidan, kaadkerime, amborom kuu yiibbed God yaa kaadkeri ye kiwaan kuu kanbikniwen kii, yiib kangkon kiwaan kee ari winindo kerenib nimakarub yena yi kiwaan wini kuu kebendiwen kii!” andoon.

⁵³ Kwanekore, Yesu kuu domonde wanan-damoone, Yuudan yi amob kedmengkandidaniib Farisidaniibbed manmo kerekorib, Yesu yaa kaamobi yobdood yemoon kaamobiwen, ⁵⁴ amborom kuu Yesu kuu weng arewa maa yedmoko awinenem ande kamiwen kowe.

12

Yesumbed Kaadkeri Weng Ongkandoon (Mt 10:26-33)

¹ Kwane, kadaareb yemoon kuu nimingkenib dorenoon dorenoon kamiwen. Kwamiiwe, Yesumbed ibduruk kuu ye kedmengkandeen yaa daande yedmoon, “Kaadkerime, Farisidan yi flawa kabayingke obo keru yeman yaa. Kuu aadidmi kui.

² “Komo komo bikdereboon kuu korokbaneen, komo komo kanbiknoon kuu kaadkeraniib. ³ Amnoombed dakmewen kuu awingyabbed karub yenambed dakmaniib. Ambiwoombed koraaweng dakmewen kuu kambong kidangkambed komkaniib.

⁴ “Nangkodmia, nembed yiib yaa ke yedmen-daan kei, karub yaa unendaib, id kuu ayaniib kumban, aman ari kuu ma kamaibban kowe.

⁵ Kumban kane ye yaa unaniib ye karub kuu nembéd korokbenda. God, ye yaamo unime. Yembed yiib yeenekore ben kumbaanban amotbon yiri kiradmi kuu yimin kowe. Eyokee, nembéd yiib yaa yedmaan kuu, ye yaambéd unime.

⁶ “On berekmad angkoyiib kuu od murubkob ayoobmo berengkimaib. Kumban God kuu yi kuu nonondandaanban. ⁷ Anam, yiib korok ari awung kuu Godbéd kimingkoon kowe unembaraib. Godbéd yiib yaa mimyob dowaken darewoob kowoon, on berekmad yaa arebban kowe.

Yesu Yaa Karak Bobnaib

⁸ “Nembéd yiib yaa ke yedmendaan kei, kanembéd nimakarub yi arinambo arimbed doberene, ne kuu Yesu yaa anam andaan andaneen kuu, nembéd God ye engyus yi arinambo arimbed ye kuu ne karub andaniin. ⁹ Kumban kanembéd nimakarub yi arinambo arimbed dobere, ne kuu Yesu yaa wunekaraan andaneen kuu, nembéd God ye engyus yi arinambo arimbed ye kuu wunekaraan andaniin.

¹⁰ “Kanembéd Karub Ye Mingki yaa weng arewa dakmaneen kuu are nonondandaneen kuu yimin. Kumban kanembéd Kingkin Karadmo yaa yangko monmaraneen kuu are nonondandaanban.

¹¹ “Kwane, eb kuu karubbed kangdod dowad awine kurikuri ambiwoom o korok korokiib yaa o oonidaniib yaa nenwinibka, uneneb komo inande yedmaniin kee ande kamaab, ¹² amborom kuu kuyaron ari kuu Kingkin Karadmombéd kwane dakme ande kedmengkabdaneen kowe.” andoon.

Kirim Kara Ye Kuruweng

¹³ Kwanoone, karub maa kadaareb aombed Yesu yaa yedmoon, “Kedmengkandi korok ee, nub ambe bobnoon kowe, ne aagorok yedmenebko ye yiribman dangoon kuu nekwane neman kuu bangkawok.” andoon. ¹⁴ Kwanandoone, Yesumbed yedmoon, “Ne kuu kanembed yedmoonkob yiib wengyundi yeman keraan?” andoon.

¹⁵ Andekore, yembed kadaareb yaa yedmoon, “Yiribman yemoon bi ye inamen kuu yiibmeren oone kangkadme dobirime, karub ye wadkeri kuu ye yiribman oonoon yaambéd kumun kinimban.” andoon. ¹⁶ Kwanekore, kuruweng kee dakmoon, “Barang yemoon ye karub maa ye okad yiri kuu animan amun amun yemooniib demboon. ¹⁷ Kowe yekareb meenoon, ‘Ne mongkobon angka animan kee komo keraniin? Animan kee ben nongkobaniin ye yumboniibban kowe.’ andoon. ¹⁸ Andekore yekareb yedmoon, ‘Nekaad, animan nongkobi ye ambib kuu bongmekori, darewoob aruma. Kwanekori animan koremiib yiribman yenayiib kuu kuyaombed ben nongkoba. ¹⁹ Kwanekori nekareb yedmaniin, “Kuned kii animan ambiwoom weeb yemoon yeman animan nongkobaan kowe, dibere yiidkeni animan aneni ok aneni kubeni kwamunemo dobaraniin kuu yimin kii.” ’ andoon.

²⁰ “Kumban Godbed kuye karub yaa yedmenoon, ‘Inameniibbanman! Kibik amnoon kee bobnaneeb kowe, eb barang ebkareb ye dowadmo nekwewen kuu kanembed baneen?’ ” andoon. ²¹ Andekore, kadaareb yaa kedmengkandoon, “Kanembed yekareb

ye dowadmo barang yemoon kere, God yaa an keraneen kuu kekamune keraneen.” andoon.

Meenembaraib
(Mt 6:25-34)

²² Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Kwamune kowe, nembed yiid yaa ke yedmendaan kei, yiid wadkeri ye dowad animan awene yaa meenembaraib. Yiid id ye dowad yaa kwangkon, ebkad awene yaa meenembaraib.

²³ Wadkeri yaa ambangki ye deme kuu yemoon, animanmomban. Angkon id yaa ooni ye deme kuu ebkadmomban.

²⁴ “Meenime, ayari on kuu kab kibingkenib yob kuu waane be animan ambiwoom nongkobimokban, kuned yi kuu Godbed animan bangkandi-maan. Kumban Godbed meenimaan kuu yiid kuu barang darewoob, on kuu barang embeng.

²⁵ Kanembed kwamune meenmembaraneen kuu kwane aron awa mimo kande ye wadkeri yaa daboknaneen dee? Dowan! ²⁶ Yiid kuu barang embeng mana kee kwane ongmindeban kowe, komandiwed barang yena korem yaa meenmembirimaib?

²⁷ “Nong wuung amuniib bore weneen kuu wedmime. Yi ebkad kuu yikareb ma ongmmimokban. Kumban ne yiid yaa yedmaan kuu, kumkam manimanandeb ye king Solomon kuu nong wuung amun yeman kamune areb inwarindo. ²⁸ Godbed nong wuung kuu manimanandewiid ongmmimaan, kumban yi kuu barang embeng kowe, kibikmo yeedere awari dene dowan kerimaan. Kumban yiid kuu barang darewoob God yaa kowe, yiid yaa Godbed

ongme oonembirimaan kii. Yiib anam andi kuu embengmo kowe, darewoob kerime!

²⁹ “Kwane, yiib meeni kuu animaniib okiib ani yeman kuyaamo meenembaraib. ³⁰ Okad kiri ye nimakarub korem kuu yiribman kee kereknanmo yarebimaib, kumban yiib ari komarewa kere do-baraniib ye yiribman dowad kuu yiib Ambe God yedin yekaadkeron. ³¹ Kwane, Godbed korok kere ooni ye inamen yaa kereknime. Kwananiib kuu yiribman kee yiib yaa bangkandaneen.

Ewen Ari Odamod Nongkobime

³² “Ne danaya, yiib unaib, yiib Ambe ye dowaken kuu yembed korok kere oonimbon kuu yiib yaa kondandameen kowe. ³³ Yiib barang kuu nekwane kamboknondan yaa bangkandimamime. Kwananiib kuu dowan keraanban ye od paos kandenib, dowan keraanban ye odamod Ewen aom nongkobaniib. Kuyaom kuu yid ye karub kuu yid baanban, bebed kangkon monmaraibban. ³⁴ Yiib mimyob kuu yiib odamod kunaya dangoon yaa keraneen.

Kereknembirime (Mk 13:32-37)

³⁵ “Deme awini dowad nekwime! Yiib lem kuu yuremborok. ³⁶ Demedanbed lem nekwenib yi korok yaa wonong awani orokbon yaambéd monok ande meedmimaib kwamune kerime. Kwananiib kuu yi korokbed mene ambongko yaa wowaneen kuu ye deme karub kuu kirod ambongko nandaniib.

³⁷ “Ye mananeen yaron kuu kwananiib kuu amun yeman. Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, kwane keraneen kuu ye kuu demedan ye ebkad inwarekore, yedmendaneene mene arak dia dibaraniwe, yembed animan nekwe bangkandaneen. ³⁸ Demedan kuu yi korok monok ande amnomnom o warewenembiri yaa mananeen ande nekwekorib, meedmaniwe mene wedmendaneen kuu kubi darewoob keraniib.

³⁹ “Kumban kekee meenime, ambib yariman kuu yid ye karub mananeen ye aron yekaadkeraneenbed kuu korondaane yid ye karubbed ye ambiwoom aomnaanban. ⁴⁰ Kwamune areb kowe, yiib kangkon nekwiyiib dobirime, amborom kuu Karub Ye Mingki mananeen yaron kuu yiibkaadban kowe.” andoon.

*Deme Karub Amun Kuu Kane?
(Mt 24:36-51)*

⁴¹ Andoone, Pitambed kaamonoon, “Yariman, kuruweng dakmewen kuu nub yaamo dee nimakarub korem yaa dee?” andoon.

⁴² Kwanandoone, Yarimanbed inandoon, “Karub wengamberene meeni kangdom awini ye deme karub kuu, ye korokbed ‘Eb kuu ne demedan yaa ooneneb aron kerimamuko animaniib odiib bangkandimame.’ andoon ye karub kuu kane? ⁴³ Kwane, ye korokbed deme konekore wananeen kuu aman ika mene wedmaneene no kwane awinaneen kuu kuye karub kuu amun kerunaneen. ⁴⁴ Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, korokbed kankowaneena korok ye yiribman korem kuu kuye deme karubbed oonaneen.

⁴⁵ “Kumban deme karub kuu inamen arewayiib keraneen kuu, yekareb yedmaneen, ‘Ne korok wonoon kuu aron doboob keraneen.’ andekore, deme karuwiib deme nimayiib kuu yenbandene animaniib awarak ok aniyiib kamaneen. ⁴⁶ Kuye niindem aombed ye yariman kuu kwamune ika mananeen ye aron meedmokban yaron arimbed dangkaraneen. Kwanekore, mene aye dabab miin darewoob konekore anam andindodan nongko-bimbon yiri kan barandaneen.

⁴⁷ “Ma kuu kei. Deme karub kuu ye korokbed komo andoon kuu yekaad kumban, kwane an-bangke nekwokban keraneen kuu ayene wangke yemoon keraneen. ⁴⁸ Kumban yekaadbanbed dabab kandi ye barang yaa kamoon kuu ayene yemoonban wangkaneen. Nimakarub kane yaa yemoon bangkandaneen kuu deme yemoon ikakman awine kawime andaneen. Nimakarub kane yaa ne barang yemoon kee ongme oonime andaneen kuu deme yemoon ikakman awine kawime andaneen.” andoon.

Yesumbed Andokbe Yeka Yeka Keraneen
(Mt 10:34-36)

⁴⁹ Yesu kuu kwane dakmoon, “Ne kuu okad yiri doriibdan yaa manaan kuu amot nengkemoon areb kanmanaan kumban, ne dowaken kuu amot kuu yedin deneen kii. ⁵⁰ Kumban, ne niindem aom kuu miin kubiyiibban kereni dabab kandaniiin aron kuu down kerudned.

⁵¹ “Yiibbed meeniib kuu ne kuu mene okad kumundin kiri kee yewenub kondok manaan dee? Down! Ne kuu okad kumundin kiri kee andokbe yeka yeka keru ye dowad manaan. ⁵² Kibikbed

ari kuu awodki awaan meedma yi angkoyiib kuu andokbe yeka yeka keraniib, ayoobmimbed ayooob yaa bon keraniibe, ayooobbed ayooobmim yaa bon keraniibe kamaniib kii. ⁵³ Yikareb andokbe, awodki yoom dana mingki yoom neman neman bon keraniibe, awaan yoom yu mungkan yoom neman neman bon keraniibe, wonong yoom yu ambi ye awaan yoom neman neman bon keraniibe kamaniib.” andoon.

Kamenanweneen Yaa Meene Kaadkerime

⁵⁴ Kwanandekore, kadaareb yaa yedmoon, “Kwane wedmaiwe kangkambed wiib kuu dewenebaane, kirodmo yedmimaib, ‘Am manandamuun kii.’ andaiwe kwanimaun. ⁵⁵ Angkon kurimbed nuub wuure kanmanaane yedmimaib ‘Nimin kerandamuun kii.’ andaiwe kwanimaun.

⁵⁶ “Aadidmidan! Wiiwa ama komarewa kerimaan kuu yiibkaad kumban, komoyiibkob kibi-kee kamenan weneen yaa meene kaadkerimokban keriwen?

Dabab Ongmime

⁵⁷ “Yiminmo kami kuu komoyiibkob yiibkareb meene andangkindeban keriwen?

⁵⁸ “Kwane, karub maambed eb kuu nen wengyundimbon aom nenweneene ye yoom weniib keroka, kirod wedya weniib kumbed ongmime. Kwanokban keraneeb kuu wengyundi ye karubbed nende wii ye korok yaa konaneene, yembed nende wii aom kowaneen. ⁵⁹ Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, eb kuu kirod dembaabban, kwane dobereneb od murubkob yeenbon kuu kowaneeb kumbed yimin.” andoon.

13

Ambarakmi Yaa Koronde Amonombime

¹ Kuyaron ari kuu karub yena kuu Yesuyiib yaa kuyaa doriib. Kwane, yimbed Yesu yaa daaniwen kuu Galelidan yena kuu kurikuri kamiwe, Pailletbed yedmoone ye ana nangmidanbed yi-iwe dukniwen kowe, yi umkaniib God yaa baeb amun koni ye dingkan be miniwen yi umkaniib dabokniwen.

² Kwanandiiwe Yesumbed yedmoon, “Yiibbed meeniib kuu yi kuu Galelidan yena arebban ambarakmi miin arewadankob yi yaa kwanoon dee?

³ Dowan, yi kuu kwamunemban! Yiib kangkon yiib ambarakmi kuu koronde God yaa amonombokban keraniib kuu kwamune monmaroon areb keraneen kii!

⁴ “Angkon Yerusalem aom kuu karub 18iib Sailoom angka boyambib kongam yengbiuwe nande dubundune dukniwen kuu yiibbed meeniib kuu Yerusalem dan yena arebban yi kuu ambarakmi miin arewadankob yi yaa kwanoon dee? ⁵ Dowan, yi kuu kwamunemban! Kumban yiib kangkon yiib ambarakmi yaa koronde God yaa amonombokban keraniib kuu monmaraneen kii!” andoon.

Yowiibban Ye At Ye Kuruweng

⁶ Kwanekore, yembed kuruweng kee daan- doon, “Karub maa ye mongkobon angka yedob at anukbed kibinoona kainoon. Kowe yowiib manok ande wene wedmoon kumban yowiibban.

⁷ Kowe yembed mongkobon oonoon ye karub yaa yedmoon, ‘At kee weeb ayoobmimiib keraan kuu yowiib manok ande mene wedmaanka dowan

yowiibban. Kowe nare kankaare! Komande do-baraneenkob okad kuu ambodiibban keranuun?" andoon.

⁸ Kwanandoone, oonoon ye karubbed yedmoon, 'Korok ee, mokorondebko, weeb mimo doboroko okad nidkanmo dewenebekori, kaine idiib kerok yeman bangkana. ⁹ Mok weeb maa arimbed idiib keraneen manok. Kuku amunaa. Ma kwanokban keroka, nare kankaare!' andoon.

Sabat Aron Ari Wonong Ongmoon

¹⁰ Sabat aron arimbed, Yesu kuu Yuudan yi kurikuri ambib maa aombed kedmengkan-doon. ¹¹ Kuyaom kuu wonong maa awad arewayiib ibnendoone yu angkuromkono kuu nikboon kowe yaro yorokmo dobirindeban, weeb 18iib kereen.

¹² Kwane, Yesu kuu wedmendekore, yu yaa mene ande baande yedmoon, "Wonong, kub yaa yiminban keroon kuu Godbed kankoraron kii!" andoon. ¹³ Kwanandekore, ye dingki wonong ari kowoone kirodmo amun keroone, yaro dorenu God yaa kubeneen.

¹⁴ Kwanoone, kurikuri oonoon ye karubbed Yesu yaa kongenoon, amborom kuu Sabat aron arimbed ongmoon kowe, yembed nimakarub yaa yedmoon, "Aron kungiib kuu deme aron kowe, kuyaombed kuu mene ongmi yeman, kurikuri aron arimbedban." andoon.

¹⁵ Andoone, Yarimanbed ye yaa inandoon, "Yiib kuu aadidmidan kii! Yiib korem kuu kurikuri aron arimbed yiib deme ye dingkan kuu borobkiwen yaambad dudmungkekorib be wene ok bangkandimaib kii! ¹⁶ Abraham ye awoya ari

ye wonong kee, yu kuu Setenbed yengbendoon kuu weeb 18iib kereen kowe, anam kuu Sabat aron arimbed yu yiminban keroon yaa ongmi kuu ambarakmimban, yimin kii!” andoon.

¹⁷ Yesumbed kwane yedmoon kowe, dedmone daaniib yeman kuu yereniwen, kumban nimakarub kuu Yesumbed amun amun kamoong yaa kuu kubiwen.

God Ye Oonimbon Ye Kuruweng Ayoob
(Mt 13:31-32, Mk 4:30-32)

¹⁸ Kwane Yesumbed kaamonoon, “Godbed korok kere oonimbon kuu komo areb? Komo yareb ande dakmaniin? ¹⁹ Godbed korok kere ooni yeman kuu at mastet ye yob embeng mana areb, karub maambéd kanwene ye mongkobon angka kibinoon. Kwane dembene at keroone, ayari onbed ye nondong nondong aom kuu ami yenbenabiwen kwamune areb.” andoon.

²⁰ Kwanandekore ika yedmoon, “Godbed korok kere ooni yeman kuu komo areb andaniin?

²¹ Wonong mamaambéd kabéd ayoobmim ye flawa aom yiis embengiib kowekoru, ongmeene flawa korem kuu kabayingkoon areb kii.” andoon.

Ambongko Embeng Mana

²² Kwane, Yesu kuu Yerusalem yaa wenone taun aomiib kambong kambongiib yaa kedmengkan-denmo wonoon.

²³ Kwanoone, karub maambéd Yesu yaa kaamononoon, “Yariman, nimakarub mimimmo kuu Godbed bobni yaa kuu burudande bindaneen dee?” andoon.

Kwanandoone, Yesumbed yi yaa kuruwak weng kee yedmoon, ²⁴ “Ambongko embeng mana daandoon kuu aromnenib awunime! Ne yiib yaa yedmaan kuu nimakarub yemoon kuu kuyaom awunande kamaniib, kumban awunindeban keraneen. ²⁵ Kwane, ambib yarimanbed yaro ambongko kebenaneen kuu, yiib kuu bunangka doberenib ambongko yaa wangkenib eekme yedmaniib, ‘Yariman, nub yaa ambongko daandebko awuderem.’ andaniib kumban, yembed inandaneen, ‘Yiib kuu nekaadban, kunayambed miniwen kuu nekaadban.’ andaneen.

²⁶ “Kwanandaneene, yiibbed yedmaniib, ‘Eb yoom nub yoom dibere animaniib okiib anuwen, angkon nub taun kiwaan arimbed kedmengkandewen kuda.’ andaniib. ²⁷ Kumban yembed inande yedmendaneen, ‘Yiib kuu nekaadban, kunayambed miniwen kuu nekaadban. Angkane winime! Yiib kuu ambarakmidan kowe!’ andaneen.

²⁸ “Yiib kuu ben bunangka kiradmaneen kumbed Abraham yoom Aisek yoom Yekob yoom profesidan korem yoom kuu God ye oonimbon aom doriib kuu yiib kuu wedmendekorib, amengiib durud yewed ye ningkambo kabangiib kamaniib kii. ²⁹ Nimakarub kuu kangkayiiib kaomiib kariyiib kuriyiib kwane menebaniib, kwane yi kuu God ye oonimbon aom orok yaa ibmo dibaraniib. ³⁰ Anam, kane kanembed yoman keruwen kuu yidin arinaniib, angkon yidin ariniwendan kuu yoman keraniib.” andoon.

*Yesu Yerusalem Yaa Mimyob Kowoon
(Mt 23:37-39)*

³¹ Kuyaron arimbed Farisidan kuu mene Yesu yaa yedmiwen, “Keyaa kee koronde kimyen yaa wene, Erodbed eene kowandameen kowe.” andiwen.

³² Kwanandiiwe Yesumbed inandoon, “Wene kobkobman Erod kuu yedmenime, ‘Kibikiib awariyiib awad arewa ben kiradmeni nimakarub yi niindem aom ongmandaniin. Kwane aron ayoobmim ari kuu ne deme kuu dowan keraneen.’ kowe ye yaa kwanandime. ³³ Kuned kibikiib awariyiib awariyayiib kuu ne kiwaan weniin ari kowe kwane wana, amborom kuu anam kuu profesidan yaiwe duknimaibbon kuu Yerusalem aom kii!

³⁴ “Yerusalem, Yerusalem, kub aom doriibdanbed profesidan yeenib nongkobeniib, Godbed yedmaana minimaibdan kwangkong kub aom doriibdanbed kwane botbed be yaiwa duknimaib. Aron yemoon kuu ne dowaken kuu ayam mana awaanbed be yu buraab aom kangkukanabekoru dabunimaun kwamune areb, kub karuwa nimaya yaa be nedbe amuknande kamimain kumban yiib kuu dowakeniibban kerimaib.

³⁵ “Kedi, Yerusalem, kub ambib kuu ambib dob keranuun. Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, ne kuu ika wedmewaibban kwane wene yiibbed yedmaniib, ‘Ye kuu Yariman yaambbed monoon kowe amun kerunok.’ andaniib yaron keraneen arimbed.” andoon.

14

Bobob Yingkanabi Ye Karub Ongmoon

¹ Sabat aron mamaambed, Yesu kuu wene Farisi yi korok darewoob maa ye ambiwoom animan ani yeman wonoon. Wonoone, nimakarub kuu ye yaa korobe keenombiriwen. ² Kwane, karub maa bobob yingkanabiyiib kuu Yesu ye arinambo ari diboroon.

³ Kwane, Yesumbed Farisidaniib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib yaa kaamondoan, “Sabat aron arimbed ongmi kuu amob dee amobban dee?” andoon. ⁴ Kumban yi kuu ma inandindo. Kowe yembed karub kuu nende ongmekore wene andoone wonoon.

⁵ Kwane, Yesumbed yi yaa kaamondoan, “Yiib dana o buromakau areb kurikuri aron arimbed dem yiri kombaraneen kuu, kirodmo wene kan ari kowaniib dee kwanaibban dee?” andoon.

⁶ Kumban yi kuu wengiibban keriwen.

Ebbedmo Yimin Andaab

⁷ Kwane Yesu kuu wedmoonka, owoddan animan animbon yaa miniwen kuu wedme andangkenib aningkoyiibdan yi dibirimbon amun arimbed wene dibiriwen, kowe yembed kuruweng kee dakmoon, ⁸ “Kwane karub maambed wonong awani ye orokbon yaa mene ande baandoko wenebka, dibirimbon amun yeman arimbed dibaraab, amborom kuu mok orok yarimanbed eb aningko burudandoan ye karub maa baandoona mananeen kowe. ⁹ Kwane, amun yeman arimbed dibaraneeb kuu orok yarimanbed mene ‘Ebbed dibeeb kuu kan karub keyaa kone.’ andaneen kowe, kwananeene eb

kuu yidbobnekoreb koronde kubuniibbandan yi dibirimbon yiri wene dibaraneeb.

¹⁰ “Kwani kowe, ewiib baandoka, wene kubuniibbandan yi dibirimbon arimbed dibere. Kwana-nee kuu orok yarimanbed menene eb yaa yedmaneen, ‘Angkodmi, eb kuu irin daane amunbon karimbed dibere.’ andaneen. Kwananeene, yena ku menebiwen kuu eb kuu karub amun andaniib.

¹¹ “Karuwa nimaya kanembed yeka ye aningkomo ari kowaneen kuu Godbed kankubunaneen. Kumban karuwa nimaya kanembed yekareb kankubunaneen kuu Godbed aningko ariyiib kerunaneen.” andoon.

Eb Kuu Kakman Kabdaneen

¹² Kwane, Yesumbed ye nenmonoon ye karub yaa yedmoon, “Aronkob animan o oobneya animan ani yeman baandebka, eb angkodmiayiib aagorokayiib karubkimiib barang yemoondan eb dia doriwiib kumbedmo baandaab. Kwananeeb kuu man kwanewen ye kakman orokbon baandaniib kowe.

¹³ “Kumban eb orokbon baandebka, kambo-knondaniib yon aandemdaniib dingki aandemdaniib indob tutdaniib kwamunembed baande.

¹⁴ Kwananeeb kumbed eb yaa amun kerubdaneen, amborom kuu yi kuu nemaniib kakman kabdaibban, kuned anam andiwendan dukniwen yirimbed dembaniib yaron yaambek kakman kuu Godbed kabdaneen kowe.” andoon.

Orokbon Darewoob Ye Kuruweng (Mt 22:1-14)

¹⁵ Kwanandoone, karub maa arak yaa dibeen kuu Yesu ye weng kee wengamboroon kowe, yem-bed Yesu yaa yedmoon, “Karuwa nimaya kanem-bed God ye oonimbon aombed orok ananiib kuu amun kerundaneen.” andoon.

¹⁶ Andoone, Yesumbed ye yaa kuruwengiib inande yedmoon, “Karub maambéd orok dare-woob nekwekore nimakarub yemoon baandoon.

¹⁷ Kwane orok ani aron keruune, ye deme karub yaa yedmoone, weng yuk kanwene daandoon, ‘Minime, barang korem kuu nekwoon kowe.’ andoon.

¹⁸ “Kumban yi korem kuu yikareb nub kuu deme kwana kwanayiib kowe manaubban andi ye weng daandiwen. Karub ibduruk wenganoon kumbed yedmoon kuu, ‘Ne kuu mongkobon moonaan kowe wedmok wanandamaan kowe, korok yaa sori ande.’ andoon. ¹⁹ Andoone, karub maambéd yedmoon, ‘Kibireb kee buromakau angko angkoyiib berengkaan kowe, wene yi komboon darobe wedmok wanandamaan kowe, korok yaa sori ande.’ andoon. ²⁰ Kwane, karub maaaa kangkon yedmoon, ‘Wonong yeeb awanaan kowe manainban.’ andoon.

²¹ “Kwanandiwe, deme karub weng yuk kan-wonoon kuu ika wene weng kuu kwane daanoon. Kwanoone, orok yariman kuu norin wandekore, ye deme karub yaa yedmoon, ‘Kirod, taun kiwaan darewoowiib kiwaan embengiib ari wene kam-boknondaniib yon aandemdaniib dingki aandem-daniib indob tutdaniib kwane bemene.’ andoon.

²² Andoone, kwane wenene kamekore, ye deme karubbed menene yedmoon, ‘Korok ee, ebbéd

yedmwewen kuu kwanaan, kumban ambiwoom kuu diirindo.’ andoon.

²³ “Kwanandoone, ye korokbed yedmenoon, ‘Taun bunangka wene kiwaan darewoowiib dura kiwaaniib yaa wene kane kane kuyaa doriib kuu awingkane bemene. Kwanebko nambib kuu aom diiruk. ²⁴ Ne eb yaa yedmaan kuu, karub ibduruk baandaane korondiwendan kuu ne yoom dibere ma anaubban kii!’ ” andoon.

Korobe Meenekorewa Yesu Ye Yoman Wene

²⁵ Kadaareb kuu Yesu ye yoman winiwe, yembed amonombe yi yaa yedmoon, ²⁶ “Kanembed yambeya enaya ye wononga danaya yambanga oniya ye wadkeriya yaa mimyob kankubunindo keraneen kuu ne kedmengkandi ye karub kerindeban. ²⁷ Kwane nimaya karuwa kanembed yekareb bobni ye dowad ye at ming kankarine ne yoman monokban kuu ne kedmengkandi ye karub kerindeban.

²⁸ “Kuu kwamune kui. Yiib yaa karub maa ye dowaken kuu kerekni ye boyambib kongam yengbandamaneen keraneen kuu diberene barang korem kuu od komoyiibbed berengkaniin ande meenmekored. Kwane ambangke dowan keraneen ye od kuu yimin dee yiminban dee kuyaa wedmekored. ²⁹ Kumban, deme kuu andowe ambangkaneen kuned ambangke dowan kerindeban keraneen kuu nimakarub korem kuu wedmaniib kuu ye yaa ambon baanenib ³⁰ yedmaniib, ‘Karub kee andowe yengboon kumban dowan kerindeban kii!’ andaniib.

³¹ “O, king mamaambed mamaa yaa nangbandamaneen kuu, ibduruk kuu diberene meenme dang kerekored. Kwane ye ana nangmidan kuu 10 tauseniibmo keraneene king mamaa kuu 20 tauseniib keraneen kuyaa kuu nangbe burudandaniin dee ande meenmekored.

³² Kwane nangbe burudandindeban keraneen kuu meenekore, karub yena yedmaneene kirodmo wene king arudiib meneen yaa komo kabdaneenkob yewenubmo dobaranuub andi ye weng kaamonenaniib.

³³ “Kwamune areb kuu, yiib yiribman ko-rem kuu korondaibban keraneen kuu ne ked-mengkandi ye karub kerindeban kii!”

Yiib Anam Andi Kerekmen Kuu Domonaib

³⁴ “Karam kuu amun kumban, ye ambod dowan keraneen kuu, komarewa kere karam ambod ika ongmaniib? ³⁵ Kwane ambodiibban keraneen kuu kankorari yeman.

“Kanembed kerendemiib keroka kwane wengamborok!” andoon.

15

Sibi Biknoon Ye Kuruweng

(Mt 18:10-14)

¹ Kwane, tak od bidan yemooniib Yuudan yikanmo yi amowamob awinindodaniib kuu mene Yesu yaa awanewande ye weng wengambarande kamiwen. ² Kwaniiwe, Farisidaniib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib kuu ye yaa dowakeniibban kerenib yedmiwen, “Karub kee ambarakmidan kuu kubendeene yi yoom animan aniib kii!” andiwen.

³ Kwanandiwe, Yesumbed kuruweng kee yi yaa dakmoon, ⁴ “Kwane, yiib yaa karub maa ye kuu sibi 100iib kumban mim kuu biknaneen. Kwananeen kuu yena 99iib kuu domondekore wene biknoon kuu onmaneen. Kwane onme wedmenekored. ⁵ Kwane wedmenaneen kuu, ye kuu kubene kwane kande ye kandom ari kowekore, ⁶ ambiyoom wananeen. Kwanekore, yangkodmiayiib yambib dia dohiriibdaniib yaa baande mimyamo kere yedmaneen, ‘Yiib yoom ne yoom kubem, sibi biknoon kuu wedmaan kowe!’ andaneen.

⁷ “Kwamune areb kuu, ne yiib yaa yedmaan kuu, ambarakmi ye karub mimo ye ambarakmi yaa koronde God yaa amonombaneen kuu Ewen aom kubi darewoob keraniib. Yi kubi kuu God ye weng wengambere awinimaibdan 99iib amunmo doriib ye Ewen aom ye kubi kuu burudandaneen.

Od Murubkob Bikneen Ye Kuruweng

⁸ “O, wonong maaaa yu od murubkob silvaa kuu angko angkoyiib, kumban mimo kombere biknanuun kuu amot yure kande ambiwoom are yarenu kereknanuun. Kwane korobe kereknenu wedmekorud. ⁹ Kwane wedmanuun kuu yu angkodmiayiib yu ambib dia dohiriibdaniib yaa baande mimyamo kere yedmanuun, ‘Yiib yoom ne yoom kubem, murubkob mimo bikneen kuu wedmaan kowe!’ andanuun.

¹⁰ “Kwamune areb kuu, ne yiib yaa yedmaan kuu, ambarakmi ye karub mimo ye ambarakmi yaa koronde God yaa amonombaneen kuu engyus kuu kubaniib kii.” andoon.

Dana Biknoon Ika Monoon Ye Kuruweng

¹¹ Kwane, Yesumbed kuruwengiib dakmoon, “Karub maa, ye kuu karub dana ayooob. ¹² Kwane ningkimbed awodki yaa yedmoon, ‘Ambe, eb bobnaneewe eb barang andokbe wenore neman keraneen kuu benbangkawe.’ andoon. Kwanaan-doone, awodkimbed barang kuu nekwane ayi kere ningki kere keroon.

¹³ “Kwanoone, aron yemoonban dowan keroone, ningki kuu ye barang korem kuu nekwane benekore, ambibkin ambab angka wonoon. Kwane wene kuyaambed doberene, ye oda baranga korem kuu ogood arewa kwane nare kande yaroone kiradme dowan keroon. ¹⁴ Kwane, ye od kuu kiradme dowan keroone, ambibkin kuyaom kuu amiibban kere okad koknene animaniibban keroon. Kwanoone, ye kuu odiib animaniib ande kirinwoon.

¹⁵ “Kowe wene ambibkinman maa yaa wonoone, awon animan bangkandi deme konoone, awoniib yaa wonoon. ¹⁶ Kumban karub kanembed ye yaa animan ma konimokban kowe, awonbed aniib ye animan kuu anikin keremboroon.

¹⁷ “Aron maa, inamen nandekore yekareb yedmoon, ‘Nambe ye demedan kuu animan yemoon, kumban ne kuu keyaa daroni mungimbed bobnandamiin kii. ¹⁸ Kwana kowe, keyaa kee koronde ika nambeyiib yaa wana. Weneni ye yaa yedma, “Ambe, ne kuu God yaa ambarakmeni, eb yaa arewa keraan. ¹⁹ Kwane ne kuu karub amunban kowe, ne yaa ne dana andaab. Kowe, ee andebka eb deme ye karub areb kera.” ande yedmena.’ ande meenoon.

²⁰ “Kwanekore, dana kuu koronde awodkiyiib yaa ika wonoon. Wonoone, awodki kuu ambabbed wedmenoon. Wedmene mimyob keenekore, kabaanmo wene nenkangkune mandamuk keenoon. ²¹ Kwanoone, mingkimbed yedmoon, ‘Ambe, ne kuu God yaa ambarakmeni, eb yaa arewa keraan kii. Kwane, ne kuu karub amunban kowe, ne yaa ne dana andaab.’ andoon.

²² “Kumban awodkimbed ye deme karub yaa yedmoon, ‘Kirod ebkad amun yeman kanmene derenenenib, dingki kandingiib yonkadiib be-mene dingki yaa derene yon yaa derene kerime.

²³ Ma, wene nub buromakau mana kowiib ayekorib kanminime. Kwaniwa, orok ongmekorub kube anem. ²⁴ Ne dana kuu bobnemoon keroon kumban, kibikee ika monoon! Ye kuu biknoon kumban, ika wedmenuwen kii!’ andoone, kubi darewoowiib kwane andowe orok nekwiwen.

²⁵ “Kwane ayi kuu mongkobon angkambed mene dia kere kuweng wengaboroon kuu wangkanabi andenabiyiib kamiib. ²⁶ Kowe yembed deme karub maa baandoone monoone kaamonenoon, ‘Kuu komo yeman kamiib?’ andoon.

²⁷ “Andoone, deme karubbed ye yaa yedmoon, ‘Eb daman kuu monoon kowe, eb ambembed buromakau mana kowiib ayoonkob kamiib, amborom kuu eb daman kuu amunmo yaro monoon kowe!’ andoon.

²⁸ “Kwanandoone, ayi kuu norin wandoon kowe animanbon aom awunindo. Kowe awodkimbed dangkaro awunok ande nangkanoon.

²⁹ “Kumban ayimbed awodki yaa yedmoon, ‘Ne kuu weeb yemoon kakmaniibban ye deme eb yaa

ambangkembirimain. Eb weng kuu ma wabkad kere wengamberedandindo. Kumban eb kuu ne yaa naningkod mana maa kwaneewe nangkodmia yoom orok anindo. ³⁰ Kumban eb dana mamaa kuu kiwaan ari ye kara yaambéd odmo kiradme dowan kerene kwane monoonkob, buromakau mana kowiib kuu ye dowad ayewen kedi! andoon.

³¹ “Kwanandoone, awodkimbed ye yaa yedmoon, ‘Ne dana, eb kuu aron korem ne yoommo doburuwen. Ne barang korem kuu ebman kii. ³² Kuned nub kuu orok ongmenub kubi yeman, amborom kuu eb daman kuu bobnemoon keroon kumban ika monoon, ye kuu biknoon kumban wedmenuwen kowe.’ ” andoon.

16

Yiribmana Oda Yaa Ongme Meenime

¹ Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa kuruwengiib yedmoon, “Karub mamaa, ye kuu yiribman yemoon ye karub. Kwane, ye yiribman ooni ye deme karub nendoon. Kumban yiribman yemoon ye karub kuu amaanbed kaadkeroon kuu ye yiribman ooni ye deme karub kuu ye korok ye yiribmaniib odiib ben kiradmoon. ² Kowe yembed ye yiribman oonoon ye karub kuu baandoone awunoone ye yaa yedmenoon, ‘Ne kuu eb yaa weng arewa wengambaran kowe, ne od kuu kande komarewa kamewen ye weng kuu ne yaa daawe, amborom kuu eb kuu ne deme yaa kuu dankaraan kowe.’ andoon.

³ “Kwanandoone, deme oonoon ye karub kuu yekareb meenoon, ‘Komo keraniin? Ne korokbed

ne deme kuu dankaroon kowe. Nidki deme kuu naromkonoyiibban. Angkon eekmi kuu karak bobne yerenaan kii. ⁴ Nekaad! Inamen maa awina, kwane awine downan keraniin kuu nimakarub yi ambiwoombed nen amun amun kamewaniib.’ ande meenoon.

⁵ “Kowe deme oonoon ye karubbed nimakarub korem kane kane korok yaa dungkum keriwen kuu baandoon. Kwane karub ibduruk monoon yaa kaamonenoon, ‘Ne korok yaa kuu od komoyiib dungkum kerewen?’ andoon. ⁶ Andoone karubbed inande yedmoon, ‘Olif ambod ok kuu galon 800iib kui.’ andoon. Andoone, deme oonoon ye karubbed ye yaa yedmoon, ‘Kirod, eb dungkum wongkoon ye kerek kande dibere 400iib ande wongke.’ andoon. ⁷ Kwane karub maaaa monoone kaamonenoon, ‘Eb kuu od komoyiib dungkum kerewen?’ andoon. Andoone karubbed inandoon, ‘Wiit yob kabed darewoob darewoob 1,000iib kui.’ andoon. Kwanandoone, deme oonoon ye karubbed yedmoon, ‘Eb dungkum wongkoon ye kerek kande 800iib ande wongke.’ andoon.

⁸ “Kwanoone, ye korokbed aadidmi ye karub yaa kubenoon, amborom kuu inamen bangbangiib kwane ambangkoon kowe. Eyokee, okad yiri ye nimakarub kuu yikanmo yaa inamen bangbang darewoob keriwen, anam andiwendan arebban.

⁹ “Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, okad yiri ye yiribmanbed nimakarub norodan yaa angkodmendime. Kwane, kuye yiribman kuu downan keraneene, yiib yaa kuu downan keraanban ye ambibkin aombed kubendaniib.

10 “Kane kanembed yiribman yemoonban yaa ongme oonaniib kuu yiribman yemoon yaa kangkon ongme oonaniib. Kane kanembed yiribman yemoonban yaa birande arewa kerundaniib kuu yiribman yemoon yaa kangkon birande arewa kerundaniib. 11 Kwani kowe, yiib kuu okad yiri ye yiribman yaambéd ongme oonaibban keraneen kuu Godbed yiribman anam kuu yiib yaa ooni dowad kondaneen dee? 12 Kwane, karub maa ye yiribman yaa ongme oonaibban keraneen kuu Godbed yiribman kuu yiib yaa ma bangkandaneene yiibman keraneen dee?

13 “Deme karub maa kuu yariman maa ye deme kumundin awine yariman maa ye deme kumundin awine kamindeban. No ma koronde kongenekore, korondene maamo kube kone amun amunmo kamaneen. Yiib kuu God kuu yiib yariman kerene angkon od kuu yiib yariman kerene kamindeban.” andoon.

14 Kwanandoone, Farisidan kuu kwane wengamberekorib Yesu yaa ambon baaneniwen, amborom kuu yi kuu od yaamo meeniwen kowe.

15 Kwaniiwe, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Yiib kuu karub yi arinambo ari kuu yiibbedmo amun areb kamimaib. Kumban yiib niindem aom komarewa kuu God kuu yekaadkeron. Nimakarubbed yiribman amun yeman andiwen kuu God yaambéd kuu miin arewa keron.

God Ye Amob Kuu Amonombaibban

16 “God ye amob weng Mosesbed wongkooniib profesidanbed God Ye Weng wongkiweniib kuu

baande daandimo kamiwe kwane Yoon Bap-taisman kuu monoon. Kwane, Yoon monoon yaambéd Godbed korok kere ooni yeman ye weng amun kuu baande daandimaib. Kwanikob, ni-makarub korem Godbed korok kere ooni yeman aom awunandamiib kuu aromkonoyiib awuni-maib.

¹⁷ “Kwane, God ye amob weng yaambéd kuu wongki ambong embeng mana kuned ma biknindeban. Okadiib ambidiib dowan kerikuu yobdoodban, kumban God Ye Weng kuu kwamunemban, dowan kerindeban.

Dankare Yeeb Awani

¹⁸ “Karub kanembed ye wonong dankarekore, wonong maa awananeen kuu nenem kara kowe ambarakmaneen. Kwane, karub kanembed dankaroon ye wonong awananeen kuu nenem kara kowe ambarakmaneen.” andoon.

Yiribman Yemoon Ye Karub Yoom Lasares Yoom

¹⁹ Kwanandekore, Yesumbed kuruwengiib yedmoon, “Karub maa ye kuu ebkad amun amunmo deebene aron korem kuu yiribman yemooniib doberembirimaan. ²⁰ Kuyaa kuu karub maa ambokda yaningko kuu Lasares. Ye id korem yaa kuu bobob yidwaroon. Ye kuu yiribman yemoon ye karub ye ambib kuuk ambongko yaambéd eekme angkemberembirimaan. ²¹ Ye dowaken kuu yiribman yemoon ye karub ye arak arimbed animan ambong ambong kiroboko be ananded. Kwanaane, anonbed mene ye bob oka kana kuu arangkimaib. ²² Amaanbed Lasares kuu bobnoone, engyusbed Abrahamiib yaa nenwene ye

dingki aom kowiwen. Kwane, yiribman yemoon ye karub kangkon bobnoone mangkiwen.

²³ “Kumban ye kuu amotbon yiri wenene durud yewediib doberemboroon. Kwane, wedmoone Lasares kuu ambab arimbed Abraham ye dingki aombed doreen. ²⁴ Kowe yembed baandoon, ‘Ambe Abraham, ne yaa mimyob keewe! Lasares yedmenebko ye dingki od kuu ok aom kamonekore ne ong ari deroko yurukmo kerok, amborom kuu ne kuu amotbon aom durud yewed kandaan kowe.’ andoon.

²⁵ “Kumban Abrahambed yedmoon, ‘Ne dana, anak yiri doberewen kuu meeneewo? Ku doberewen kuu eb yaa kuu barang amun amunmo kumban Lasares yaa kuu barang arewa arewamo ye yaa meneboon. Kowe kibikee Lasares kuu keyaa oonaane amunmo doboroone, eb kuu durud yewed kande eb kii. ²⁶ Kwane, nub dore eb dore wedyiri kuu dem darewoowiib. Kowe karub maa keyaamb ed ewiib yaa minindeban. Kwane neman kwangk on kuyaamb ed koronde keyaa minindeban.’ andoon.

²⁷ “Andoone, yiribman yemoon ye karubbed yedmoon, ‘Kwani kowe, anam kuu Lasares kuu yedmebko nambe ye ambiyoom ok ad yiri wonok! ²⁸ Ne damana kuu angkoyiib kowe, Lasaresbed kwane wene ongkande daandoko, “Kaadkerime. Durud yewedbon yiri keri manaib.” andok.’ andoon.

²⁹ “Kumban Abrahamb ed inandoon, ‘Yi kuu Moses ye amowiib profesidanbed wongkiweniib

kuu yi yaa angkeen kowe kimingkime. Kwane kuyaambed kaadkerime!’ andoon.

³⁰ “Andoone, yiribman yemoon ye karubbed yedmoon, ‘Yii, ambe Abraham! Karub maa bobnoon yirimbed yi yaa wene daandaneen kumbed yi ambarakmi yaa kuu koronde amonombaniib.’ andoon.

³¹ “Kumban Abrahambed ye yaa yedmoon, ‘Eb damana kuu Moses yoom profesidan yoom yi weng wengamborokban keraniib kuu, bobnoon yirimbed dembaneen ye karub ye weng kangkon wengambaraibban kii.’ ” andoon.

17

Ambarakmiyib Are Nonondandiyib Ye Weng

¹ Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa kuruweng kee yedmoon, “Dedmobenako ambarakmok andi yeman kuu yemoon dangoon. Kwamune arewa kuu dembimaan kumban kanembed kwamune arewa kame andaankob kwane dembimaan ye karub kuu durud yewed arewa ye yaa mananeen. ² Ne yaa anam andoon ye karub maa keyaa kanembed dedmobaneenkob ambarakmaneen kuu amun kuu mogeed dedmobindo yaron arimbed karub kuu awine bot darewoob kande kongkono yaa borone kan karamok yiri kaniwed kumbed yimin. ³ Kwani kowe, yiibmeren oone kangkadme dobirime.

“Yiib angkodmimbed ambarakmoka, ‘Eb kuu ambarakmewen kii.’ ande yedmenime. Kwani-iwo, yekareb mimyob kowekore ambarakmi yaa korondoka, are nonondandunime. ⁴ Kwane, yiib angkodmimbed aron mimo arimbed yiib

yaa ambarakme ediib kerekore, mimim kuyaom kuu ‘Sori, anam ambarakmaan kowe are nonondande.’ andimo kame ediib keroka are nonondandunime.” andoon.

⁵ Kwanandoone, ye apasodanbed Yariman yaa yedmiwen, “Nub anam andi kara kuu yenayiib bendabokne!” andiwen.

⁶ Kwanandiiwe, Yarimanbed yedmoon, “Yiib anam andi kara kuu at mastet yob kab ye embeng areb keroka, kwane at keyaa yedmeniib, ‘Ebkareb nidke biande kanwene karamok yiri kibine.’ andaniib kuu, at kuu yiib weng wengambere kwananeen.

Deme Karub Amun Keri

⁷ “Kwane, yiib kuu yiib deme karub maa mongkob deme arumi o sibi yaa ooni kerekore, demembon yaambed mene daadaraneen kuu ‘Aomdere dibere ebdin ane.’ ande yedmeni-iwoo? ⁸ Kwanaibban, yiibbed yiib deme karub yaa yedmeniib, ‘Okambe inwarene naniman kuu ongmekorewa, kawe. Kwaneewo, ne kuu animaniib okiib ane dowan keraka, eb kuu ane.’ andaniib. ⁹ Kwane, deme karub kuu ye korok ye weng wengambere kwananeen kuu korokbed ye yaa eso andaneen dee? Yii, dowan.

¹⁰ “Kwamune areb kuu yiib kangkon. Godbed komo komo ambangkime ande yedmendoon kuu ambangke dowan keribka yiibka yedmime, ‘Nub kuu deme karub yirimodan kowe, nub kuu ye weng wengambere kwanuwen kumbedmo kii.’ andime.” andoon.

Eso Andime

¹¹ Yesu kuu Yerusalem yaa wenone Galeli dore Samaria dore dewonoon. ¹² Kwane, wenene kambong maa aom awunandamoone, karub angko angko kaningki bobowiibdan kuu mene duruneniwen, kumban yi kuu ye dia minindo, amborom kuu yi kuu bobowiib kowe. ¹³ Kuned yimbed ye yaa baandiwen, “Korok ee! Yesu! Nub yaa mimyob keende!” andiwen.

¹⁴ Kwanandiiwe, Yesu kuu wedmendekore yed-mendoon, “Wenenib yiibkareb God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yaa korokbendime.” andoon. Andoone, karub angko angkoyiib kuu wini-iwe wedyambed ongmoon.

¹⁵ Kwane, karub maambed wedmoone ye yaa kuu ongmoon kowe, ika Yesuyiib yaa wenene yembed naawonmo God ye aningko kankoonimo kamenmo wonoon. ¹⁶ Kwane wene Yesu ye yon yiri bumangkene ye yaa eso andoon. (Karub kuu Samarianan, Yuumanban kui.)

¹⁷ Kwanandoone, Yesumbed nimakarub kuyaa doriib yaa kaamondoan, “Karub angko angkoyiib kuu ongmoon, kowe karub yena 9iib kude?”

¹⁸ Nubkanmomban Samaria ye karub kee yembedmokob, ika mene God yaa eso andok monoon dee?” andoon. ¹⁹ Kwanandekore, Yesumbed ye yaa yedmoon, “Dembeneb yaro wene, eb kuu anam andewen kumbed ongmoon kii.” andoon.

God Ye Oonimbon Kuu Kuna?

²⁰ Aron mamaa, Farisidan yenambed Yesu yaa kaamoniwen, “Godbed korok kere ooni yeman kuu aron komo arimbed mananuun?” andiwen.

Kwanandiiwe, Yesumbed inandoon, “Godbed korok kere ooni yeman mini ye kiwaan kuu yiib

indobbed wedmaibban. ²¹ Karub kuu yedmaibban, ‘Wedmime, kuu kei!’ o ‘Yakui!’ andaibban. Godbed korok kere ooni yeman kuu yiiwiib kuyaom monoon kii.” andoon.

*Yesu Ika Mananeen Yaron
(Mt 24:36-39)*

²² Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Aron ari mananuun kuu, yiiibbed Karub Ye Mingki yaron keruko wedmem ande meenaniib, kumban kwane kamaniib kuyaron arimbed yiiib kuu wedmaibban. ²³ Nimakarubbed yiiib yaa yedmaniib, ‘Wedmime, ye kuu yakui!’ o ‘Ye kuu kei!’ ande kamaniib. Kumban yi weng wengamberekoriwa kuyaa wanaib. ²⁴ Yi yoman wanaib, amborom kuu Karub Ye Mingki ika mananeen ye aron kuu imak areb yuraneen, ambid aombed angkarambed yuraneen kuu wene angkara keraneen. ²⁵ Kumban ibduruk kuu, Karub Ye Mingki kuu durud yewed yemoon kandaneene kibik doriibdan ye nimakarubbed kanangka kaaraniib.

²⁶ “Kwane, Karub Ye Mingki ika mananeen yaron kuu Noa doboroon yaron areb keranuun. ²⁷ Noa doboroon yaron kuu, nimakarub kuu animana oka anenib, nima awadmenib kamiwe, wene Noa kuu motod aom awunoon. Kuned kwane kwamiwe urok derebenu nimakarub ko-rem kuu yeen.

²⁸ “Lot doboroon yaron kangkon ibmo kii. Kuye nimakarub kuu animaniib ok arewa anengkenabiyiib, mooniyiib, berengkiyiib, kibingkiyiib, ambib arumenabiyiib kamiwen. ²⁹ Yi kuu kwane kamiwe, Lot kuu Sodom domonde wonoon.

Kwanoone, amoyiib bot sulfaayiib kuu ambid arimbed kirobene nimakarub korem kuu yeene dowan keroon. ³⁰ Kwanoon areb kuu Karub Ye Mingki mananeen yaron kuu kudmeniibban kwananeen kii.

³¹ “Kuyaron ari keraneen kuu, karub kuu aminim angkambed keroka, ambiwoom daumdo nub yiribman bekoruwa andaib. Karub kuu mongkobon angkambed keroka, ika ambiwoom wanaib. ³² Meenime, Lot ye wonong yaa kuu komo keroon?

³³ “Kanembed ye wadkeri yaa yeka awinaaneen kuu wadkeri anam yaa kandaanban, kumban karuwa nimaya kanembed ye wadkeri yaa yeka awinaanban kuu wadkeri anam kandaneen. ³⁴ Kwane, ne yiib yaa yedmaan kuu kuye annoom ari kuu karub ayoob angkimbon mimo arimbed danganiib kuu karub maamo nendekore karub maa kuu domonenaneen. ³⁵⁻³⁶ Kwane, nima ayooob kuu wiit yob beengke dobaraniib kuu maamo nendekore maa kuu domondaneen.”* andoon.

³⁷ Kwanandoone, ye kedmengkandeendanbed Yesu yaa kaamoneniwen, “Yariman, kwane keraneen kuu kunayambed?” andiwen. Kwanandiwe, yembed inandoon, “Karub yi bob id kunaya dangoon kuu on kanakana kangkon kuyaa menebaniib areb keraneen, korem wedmaniib.” andoon.

* **17:35-36:** Buk Luk kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: “Kwane, karub ayoob kuu mongkobon angka dobaraniib kuu maamo nendekore maa kuu domonenaneen.”

18

Godbed Ye Karuwa Nimaya Yaa Inandaneen

¹ Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa kedmengkandako aron korem kurikuriyiib kamimamime korondaib ye dowad kuu kuruweng kee dakmoon, ² “Kwane, taun mamaa aom wengyundi ye karub mamaa doboroon. Ye kuu God yaa meenimokban kere, nimakarub yi weng yaa meenimokban keroon. ³ Kwane, taun kuyaom kuu wonong irib mamaa, yu kuu wengyundi ye karub yaa menebemberenu yedmimaun, ‘Karub maa ne yaa bon keroon kuu wengyunde weng anam kawel!’ andimaun.

⁴ “Kumban, wengyundi ye karub kuu yu yaa awandi kuu ye dowakenban keroon. Kwane, aron doboob kerekore, yekareb meenoon, ‘Ne kuu God yaa meenimokban. Kwane ne kuu nimakarub yi weng yaa meenimokban. ⁵ Kumban wonong irib kee ne yaa korem eekmuunmo kowe, wedmendeni yu yaa anam weng kuu konda. Kwanainban kuu kwane eekmembaranuune ne kuu yiminban keraniin kii.’ andekore kwanoon.” andoon.

⁶ Andekore, Yarimanbed yedmoon, “Wengambirime, wengyundi ye karub arewambed yedmoon kuu.

⁷ “Meenime, Godbed kinoon ye nimakarub kuu amnoomiib awingyawiiib ye yaa wengyundi dowad amengiib baandembirimaib kuu Godbed inande weng anamiib wengyundaneen dee? Ee, kwananeen. Kwane, amaanbed amaanbed andimaan dee? ⁸ Nembed yiib yaa yedmendaan kuu, dowan, God kuu ye nimakarub yaa kirodmo awandimaan!

“Kuned Karub Ye Mingki okad yiri ika menene wedmaneen kuu, ye yaa anam ande meeniwendan kuu dobaraniiwoo?” andoon.

God Yaa Yiminmo Keri

⁹ Kwane, karub yena kuu yimbedmo yorokmodan ande meenimaib kowe, karub korem yena yaa kuu kubuniibbandan ande meenimaib. Kwane, Yesumbed kuruweng kee yi yaa daandoon, ¹⁰ “Aron mamaa Farisiman yoom tak od bi ye karub yoom, yi ayooob ibmo wene kurikuri boyambib darewoob yaa kurikuri kerande winiwen.

¹¹ “Wene Farisiman kuu yembedmo angkambed doberene kurikuri kere yedmoon, ‘God, ne kuu eb yaa eso andaan, amborom kuu ne kuu ambarakmidan arebban kowe. Ne kuu yid bi ye karubban, arewa kami ye karubban, nenem kami ye karubban, tak od bi ye karub kwamune keyaa doboroon arebban kui. ¹² Ne kuu arimingku mimim kumaom kuu aron ayooob arimbed animan animokban koronde eb yaa kurikuri kereni, komo kandimain kuu andokbe angko angkoyiib wenore anded mimo kuu eb yaa kabdimain kii!’ andoon.

¹³ “Andoone, tak od bi ye karub kuu angkambed doboroon. Kwane, yidbobne ye murubia kankoonindo kumbed ye abadkono yaa wowekore kurikuri kere yedmoon, ‘God, ne yaa mimyob keewe, ne kuu ambarakmi ye karub kowe.’ andoon.

¹⁴ “Ne yiib yaa yedmaan kuu, karub kee ambiwoom wonoon kuu God yaa yiminmo keroon, kumban Farisiman kuu God yaa kuu

yiminmo kerindo. Kanembed yekareb yaningko ari kowaneen kuu Godbed kankubunaneen, kumban kanembed yekareb kankubunaneen kuu Godbed aningkoyib kerunaneen.” andoon.

*Kanembed God Ye Oonimbon Aom Awunaneen?
(Mt 19:13-15, Mk 10:13-16)*

¹⁵ Kwane, nimakarub yenambed yi dana mana mana kuu Yesumbed amun kerundok ande yeyiib yaa be menebiwen. Kwaniiwe, ye kedmengkandeendanbed wedmendekorib, yimbed nimakarub yaa kwamaib andiwen.

¹⁶ Kumban Yesumbed dana kuu baande ye yaamo kerekore, ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Korondibko, dana embeng embeng kuu ne yaa menebime. Yi yaa kebendaib, amborom kuu Godbed korok kere ooni yeman aom kuu karub kane kanembed dana keyareb keraneen kuu yiman kii. ¹⁷ Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, Godbed korok kere ooni yeman aom awunandamiibdan kuu dana areb keraibban kuu awunaibban kii!” andoon.

*Yiribman Yemoon Ye Karub Ye Kaamoni
(Mt 19:16-22, Mk 10:17-20)*

¹⁸ Kwane, Yuudan yi korok maambed Yesu yaa kaamonoon, “Kedmengkandi korok amun ee, komo kerenid wadkeri aron korem korem yeman kandaniin?” andoon.

¹⁹ Kwanandoone, Yesumbed ye yaa inandoon, “Komandewed ne yaa amun andeeb? Karub kanembed amuniibban, Godmo amun. ²⁰ Amob kuu ebkaad. Nenem kamaab, kumka kuman ayaab, yid baab, amarakmoon ande dudi weng

dakmaab, eb ambeya enaya yaa meene wengambere.” andoon.

²¹ Kumban korokbed inande yedmoon, “Ne kewed keraan yaambed amob korem kee awinaan.” andoon.

²² Kwane, Yesu kuu wengamberekore korok yaa yedmenoon, “Kumban inamen mimo kuyiib kwananeeb kumbed. Wene, eb yiribman korem kuu berengkekoreb, od kuu kamboknondan yaa bangkande. Kwananeeb kuu Godbed eb kakman kuu Ewen ari kowaneen. Kwanekoreb, ne yoman mene.” andoon. ²³ Kumban karub kuu weng kee wengamberekore, miin kubiyiibban keroon, amborom kuu ye kuu yiribman yemoon kai ye karub kowe.

*Kane Kane Kuu Godbed Baneen?
(Mt 19:23-30, Mk 10:21-31)*

²⁴ Kwane, Yesumbed karub kuu wedmenekore yedmoon, “Yiribman yemoondan kuu yikareb kankubunekoriwa Godbed korok kere ooni yeman aom awuni kuu miin yobdood kii! ²⁵ Kemo kuu nidoro dem aom awunaneen kuu yobdood dee? Yiribman yemoon ye karub kuu yekareb kankubunene Godbed korok kere ooni yeman aom awuni kuu kekamune ye yobdood kuu burudande miin yobdood keroon kii.” andoon.

²⁶ Kwane, nimakarub kuu wengamberekorib kaamoniwen, “Kane kuu yimin kii? Godbed bobni yaa kuu ma burudande nendaanban kii!” andiwen.

²⁷ Kwanandiiwe, Yesumbed inandoon, “Karub yaromkono yaambed kuu kamune kuu yiminban

anam, kumban God yaromkono yaambéd kuu yimin.” andoon.

²⁸ Kwanandoone, Pitambéd yedmoon, “Wedme, nub yiribman korem kiribendekorub, eb yoman munuwen kii!” andoon.

²⁹ Andoone, Yesumbéd inandoon, “Nembéd yiiib yaa ke anam yedmendaan kei, kane kanembéd yi ambiwa wononga damana ambeya enaya danaya domonde Godbéd korok kere ooni yeman ye dowad yaambéd ne deme awiniwen kuu ³⁰ kiri doriib kee Godbéd yewudmo yi yaa bangkandaneen. Kwane, bobnaniib kuu Godbéd wadkeri aron korem korem yeman bangkandaneen.” andoon.

Yesu Kuu Bobnaneen Yirimbed Ika Dembaneen Ye Weng

(Mt 20:17-19, Mk 10:32-34)

³¹ Kwane, Yesumbéd ye kedmengkandeendan wad ayoob bin dangkaro angkambéd daandoon, “Wengambirime. Nub kuu Yerusalem yaa wunuub kii. Godbéd ye profesidan yaa daandoonkob Karub Ye Mingki ye dowad wongkiwen kuu kwananeen kii! ³² Kwane, ye kuu awinenib Yuudanban yaa kondaniiwe, yimbéd ye yaa damangkanenib amkidbenib kamok daadmenenib ³³ nong yikyikiibbéd wangkenib aye kowaniiwe bobnaneen. Kumban, aron ayoobmim ari kuu bobnaneen yirimbed ika dembaneen.” andoon.

³⁴ Kwanandoon kumban, ye kedmengkandeendan kuu weng id kandindo. Yi kuu yiminban, amborom kuu weng id yi yaa kuu biknoon kowe.

*Indob Tut Ye Karub Ongmenoon
(Mt 20:29-34, Mk 10:46-52)*

³⁵ Kwane, Yesu kuu mene Yeriko siti dia nandoon. Kuyaa kuu indob tut ye karub maa kiwaan kebed ari dibone od kawime ande eekmeen.

³⁶ Kwane, kadaareb kuu kiwaan yaa miniiwe, ye kuu wengamberekore kaamondo, “Kuu komo keroonkob?” andoon.

³⁷ Kwanandoone, yimbed yedmeniwen, “Yesu Nasaretman kuu meneen kii.” andiwen.

³⁸ Kwanandiiwe, indob tut ye karubbed baandoon, “Yesu, Dewid ye Awo ari, ne yaa mimyob keewe!” andoon.

³⁹ Kwanandoone, nimakarub yidin kiwaan ari weniibdan kumbed indob tut ye karub yaa “Komkaab, iwari kere!” ande kamiwen, kumban yembed naawonmo komke komke kmoon, “Yesu, Dewid ye Awo ari, ne yaa mimyob keewe!” andoon.

⁴⁰ Kwane, Yesu kuu yinmonekore yedmoon, “Ye kuu nenminime.” andoon. Kwanandoone, dia monoone, Yesumbed kaamonenoon, ⁴¹ “Eb dowaken kuu nembed eb yaa komo keruwok andewed?” andoon.

Andoone, yembed inande yedmoon, “Yariman, ne dowaken kuu wedmandid.” andoon.

⁴² Kwane, Yesumbed ye yaa yedmoon, “Kwane wedme! Eb kuu ongmoon kii, amborom kuu eb kuu anam andeeb kowe.” andoon.

⁴³ Kwane kuyaambed, karub kuu kereknoon. Kwanekore, Yesu ye yoman wenene God yaningko yaa kube kankoonoon. Kwanoone, nimakarub korem kuu wedmekorib, yi kangkon God yaningko yaa kube kankooniwen.

19

Sakius Anam Andoon

¹ Kwane, Yesu kuu Yeriko siti aom aomdere wonoon. Kwane, dangkoro deweneen. ² Yeriko aom kuu karub maa yaningko Sakius. Ye kuu yiribman yemooniib, kwane tak od bidan yi korok. ³ Ye dowaken kuu Yesu kuu wedmenande kamoon, kumban ye kuu dukmen kowe, kadaareb yi korok ari kuu burudande wedmindeban. ⁴ Kwanoone, yembed yekaad, Yesu kuu kuyaa mene yaadaraneen andekore, yedin kabaanmo wene at yaningko sikamoo arimbed daane Yesu wedmenande daanoon.

⁵ Kwane, Yesu kuu wene kuyaa nandekore, kankoone wedmoone Sakius kuu at ari kowe, Yesumbed yedmenoon, “Sakius, kirod kamenel! Kibikee ne kuu eb ambiwoom dobaraniin kowe.” andoon.

⁶ Kwanandoone, Sakius kirod kamenene Yesu yaa kubenoon.

⁷ Kwanoone, nimakarub kuu wedmekorib kongeniwen, “Wedmime, karub kane arebkob Yesu yoom dohiriib. Sakius kuu ambarakmi ye karub kuda!” ande kamiwen.

⁸ Kumban Sakiusbed Yariman yaa yedmoon, “Yariman, wedme. Ne yiribman kuu andokbe angkara kuu kamboknondan yaa bangkandaniin. Kwane, nembed karub kane yaa biranaan kuu ye yaa birani ye kakman nongkobe kaningiib inendaniin.” andoon.

⁹ Kwanandoone, Yesumbed yedmoon, “Kibikee, anam andoonkob Godbed bobni yaa kuu burudande nendoon kii, amborom kuu karub kee Abraham areb anam andoon kowe.

10 “Kwane, Karub Ye Mingki kuu mene bikderebe winiwendan kuu onme wedmene bobni yaa kuu burudande bindi dowad monoon.” andoon.

Demedan Od Ooniwen Ye Kuruweng
(Mt 25:14-30)

11 Yesu kuu Yerusalem dia doroon kowe, nimakarub yenambed meeniwen kuu Godbed korok kere ooni yeman kuu kirod kerandamuun manok andiwen.

Kwane, Yesu kuu yekaadkeroon, nimakarub kuu kwane meeniwen kowe, yembed kuruweng kee yi yaa dakmoon, 12 “Korok darewoob kuu ye ambibkindan korem yi king kerandamoon kowe, wenene ambibkin yemooon oonoon ye king darewoobbed ne yaa kinok ande wonoon. ‘Kwanekori, ika mene ne nimakarub yaa oona.’ ande meenoon. 13 Kowe, yembed ye deme karub angko angkoyiib yaa baandoone, mimyamo keriwen. Kwaniiwe, yembed mimim kuu od murubkob aningko mina* mimim bangkandekore yedmendoon, ‘Od kee bewene ari deme ambangkibko ika mana.’ andoon. Andekore wonoon.

14 “Kumban ye ambibkindan yena kuu ye yaa dowakenban keruniwen kowe, yimbed karub yena yedmiuwe ye yoman wene king darewoob yaa yedmiwen, ‘ “Karub kee nub korok keru kuu nub dowakenban.” ande yedmiib kii.’ andiwen.

15 Kumban king darewoob kinoona, karub kuu ye ambibkindan yi king keroon.

“Kwanekore, ika monoon kuu yembed yedmoon, ‘Karub kane kane ne od be wenebiwen

* **19:13:** Mina mimo kuu 1,000 Kina areb.

kuu baandibko menebime. Ne dowaken kuu ambangiwen kuu ari komoyiib biwen kuyaa kaadkerandamiin.’ andoon.

16 “Kwanandoone, deme karub ibduruk kuu mene yedmoon, ‘Korok ee, ne kuu od mina mimo kawewen kuu ambangkeni ari od mina angko angkoyiib baan kii!’ andoon.

17 “Kwanandoone, kingbed ye deme karub yaa yedmoon, ‘Yimin kerewen, eb kuu ne deme karub amun kii, amborom kuu eb kuu barang embengiib ongme ambangkewen kowe, siti angko angkoyiib ebbed oone.’ andoon.

18 “Kwanandoone, deme karub mamaambed mene yedmoon, ‘Korok ee, eb od mina mimo kawewen kuu ambangkeni ari od mina angkoyiib baan kii!’ andoon.

19 “Kwanandoone, kingbed yedmoon, ‘Eb kuu siti angkoyiib oone.’ andoon.

20 “Kwane, deme karub maa kuu mene yedmoon, ‘Korok ee, eb od mina kuu kei. Ebkad baradbed bedmekori kankowe biknaan. 21 Ne kuu eb yaa unaan, amborom kuu eb kuu yobdood ye karub kowe. Ebka ari ma ambangkindo ye od bimaab, kwane ebka kibinindo ye animan be wenorimaab kowe.’ andoon.

22 “Kwanandoone, kingbed ye deme karub yaa inande yedmoon, ‘Eb kuu deme karub arewa! Ebka eb weng dakmewen kumbed kwane wengyunda. Ebbed yedmeeb kuu ne kuu yobdood ye karub. Kwane yedmeeb kuu neka ari ma ambangkindo ye od beni, neka kibinindo ye animan wenorimainoo? 23 Anam kwana karen kuu ne od kuu kanwene od beng aom kowewedka.

Kwane, ne ika manaan kuu ne od kuu ariyiib kan dabokniwedned.’ andoon.

²⁴ “Andekore, kingbed demedan yena yaa yedmoon, ‘Karub keyaa od mina kee nan angkaro deme karub maa ambangkene od mina angko angkoyiib boon ye karub yaa nonime!’ andoon.

²⁵ “Kumban yimbed yedmiwen, ‘Korok ee, karub kee ye kuu od mina angko angkoyiib keroon kii!’ andiwen.

²⁶ “Kwanandiiwe, kingbed yedmoon, ‘Kanembed ye yaa angkeen kuu ongme awinaneen kuu ari yemoon ye yaa bangkananeen. Kumban kanembed ye yaa angkeen kuu awinindo keroon kuu ye yaa korem kuu beene dowan keraneen.

²⁷ Karub kane kane ne yaa king keraan ande bon keriwendan kuu kuna? Keyaa be mene ne arinambo arimbed yenib nongkobime.’ ” andoon.

*Kubi Darewoowiib Yerusalem Aom Awuniwen
(Mt 21:1-9, Mk 11:1-11, Yn 12:12-15)*

²⁸ Yesu kuu kwane dakme dowan kerekore, yedin wene Yerusalem yaa nandok wonoon.

²⁹ Kwane, Yesu kuu mene aangko Olif dia kambong Betfegiib Betaniyiib yaa nandoon.

Kwanekore, ye kedmengkandeendan ayoob yaa yedmoon, ³⁰ “Wene kambong kuyaa awune wedmaniiwe, donki ingkod kuu kuyaa boroniwen kii. Donki kwari kuu karub maa, ma kwari dibere yarebindo. Wedme dudberekorib, keyaa kanminime. ³¹ Karub kanembed yiib yaa ‘Komo dowad dudbarandiwed?’ andoka yedmenime, ‘Yarimanbed ye deme yaa kankowanded.’ andime.” andoon.

³² Kwanandoone, ye kedmengkandeendan ayoob kuu kambong aom winiwen. Kwane, wene wedmiwen kuu donki kuu Yesumbed dakmoon arebmo. ³³ Kowe, kwane nong kuu dudmungkaiwe, kangkodaanbed yi yaa kaamondiwen, “Yiib kuu komandiwed donki kuu kwane dudmungaib?” andiwen. ³⁴ Kwanandiwe, yimbed inandiwen, “Yarimanbed ye deme yaa kankowanded.” andiwen.

³⁵ Kwane, Yesuyiib yaa kanminiiwe, ye kedmengkandeendan yi yuruk ebkad kuu biangke ben donki ye angkurom ari nongkobekorib, Yesu kuu kwari nenkowiwe diboroon. ³⁶ Kwane, Yesu kuu Yerusalem yaa wene doroone, nimakarub kuu yi yuruk ebkad kuu biangke ben kiwaan yiri ye arinambo ari kudmenmo winiwen. ³⁷ Kwane, wene ye kuu mene aangko Olif kankoonimbon dia menene aangko dabon yiri Yerusalem nandi ye kiwaan wanandamoon. Kwane, kadaareb ye yoman winimaibdan kuu God yaa kube baande kankooniwen, amborom kuu God yaromkono wedmi yeman yemoon ongmenaboon kuu wedmiwen kowe. ³⁸ Kwane, kubenenib yedmiwen, “King kee Yariman yaambad ke meneen kee amun kerunok!

Ewen ari kuu yewenubmo kere God yaa kuu nambirimo kerundok!” ande kamiwen.

³⁹ Kwane, Farisidan yenambad nimakarub wedangkambad Yesu yaa yedmiwen, “Kedmengkandi korok! Eb kedmengkandeebdan kuu yedmende kwane dakmaib!” andiwen.

⁴⁰ Kumban Yesumbed inandoon, “Iwari keraniib kuu botbed ne yaa kubi weng komkaniib.” andoon.

Yesu Kuu Yerusalem Yu Dowad Ameng Kamoon

⁴¹ Kwane, Yesu kuu Yerusalem dia menene, siti kuu wedmekore yu dowad ameng kamoon. ⁴² Kwane, yembed Yerusalem yaa yedmoon, “Kub dore God dore yewenub yeman kub yaa kibik meneen kumban, kubkaadkerindo kowe kub yaa biknoon. ⁴³ Aron kuu mananuun kwane kub bondanbed kub kuuk dungkun ari damka-menmo daani yeman ongmenib, kub yaa dewene awanewandenib, yiriyiib ariyiib kebed angkayiiib kwane awinebdaniib. ⁴⁴ Kwane, yimbed kub yoom kub nimakarub yoom dana yoom kub kuuk aom kuu okad yiri benkiradme monmaraniib. Ku yenbewen ye bot kuu korem benkiradmenib ma korondaiwe mamaa yaa dabokne angkimbaraan-ban. Korem kamaneen kee amborom kuu Godbed kub yaa monoon yaron kuu kub wedmewen kumban kubkaadban kerewen kowe.” andoon.

Yesu Kurikuri Boyambib Darewoob Yaa Woonoon

(Mt 21:12-16, Mk 11:15-19)

⁴⁵ Kwanandekore, kurikuri boyambib darewoob yaa woonoon. Kwane, yembed karuwa nimaya barang kuyaom berengkanabiib kuu andowe ben kiradmoon. ⁴⁶ Kwanekore yedmoon, “God Ye Weng yaa wongkoon kuu, ‘Ne kurikuri boyambib darewoob kuu kurikuri yambib keranuun.’ kumban yiibbed ‘yid bimaibdan yi ambib’ areb keriwen kii!” andoon.

⁴⁷ Kwane, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob yaambéd aron korem kedmengkandemboroon. Kumban God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib korok korok yenayiibbed Yesu ayande kamiwen. ⁴⁸ Kuned yembed dakmeene wengambiriibdan kuu ye yaa dowaken keruniwen kowe, ongme wengaomiib doriib. Kwani kowe, korok korok kuu ayanuub andi ye kiwaan wedmindo.

20

Korok Korokbed Yesu Yaa Kaamoneniwen (Mt 21:23-27, Mk 11:27-33)

¹ Aron mamaa, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob kuyaambéd dorone nimakarub yaa kedmengkandene God ye weng amun yi yaa daandoon. Kwanoone, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib Yuudan yi aamkono aamkonoyiib kuu mene ye yaa dakmande miniwen. ² Kwane, yimbed yedmiwen, “Nub yaa yedmende. Eb kuu kane yaromkono yaambéd kwamune kameeb? Kanembed aromkono kee kabdoonkob?” andiwen.

³ Kwanandiiwe, Yesumbed inandoon, “Angkon nembed yiib yaa kaamondandamaan kowe yedmewiwa. ⁴ Yoonbed nimakarub yaa baptais kerundoon kuu, Ewen ari doreen ye God yaromkono yaambéd dee o karub yaambéd dee?” andoon.

⁵ Kwanandoone, yikareb yedmenoon yedmenoon kame andangkenib yedmiwen,

“Kwane inandanuub, ‘Yoonbed baptais kmoon kuu God yaambed.’ andanuub kuu yembed yedmaneen, ‘Komoyiibkob Yoon ye weng yaa anam andindo keriwon?’ andaneen. ⁶ Kumban nubbed ‘Karub yaambed.’ andanuub kuu nimakarubbed botbed nub yaa yaniib, amborom kuu Yoon kuu profesiman ande meenimaib kowe.” andiwen. ⁷ Kwana kowe, Yesu yaa inande yedmiwen, “Nubkaadban.” andiwen.

⁸ Kwanandiiwe, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Ne kangkon kane ye aromkonombed kwane ambangkain kuu daandainban.” andoon.

*Yesu Kuu Wunekaraniib Ye Kuruweng
(Mt 21:33-46, Mk 12:1-12)*

⁹ Kwane, Yesumbed kuruweng kee nimakarub yaa dakmoon, “Karub maa ye mongkobon angka nong yob kab kibingkoon. Kwanekore, mongkob oonidan yaa yob yena kuu neyiib bangkaw-imamime andi ye weng ongme kore, aron doboob wonoon.

¹⁰ “Amaanbed, nong yob kuu yowiib kere wi aron kereen kowe, karub kuu ye deme karub yedmoone, wene mongkob ooniwendan yaa ye man bok wonoon. Kumban deme karub kuu ayekorib domoneniwe dingkirud wonoon.

¹¹ “Kwane, deme karub maaa yedmoone wonoon. Kwangkong yimbed aye ingme karak konenib domoneniwe dingkirud wonoon.

¹² “Kwanoone, deme karub maa ayoobmim andi yaa yedmoone wonoon. Wonoone, mongkob ooniwendanbed aye monmarenib nen angka korariwen.

¹³ “Kwaniwe, nong yob yarimanbed yedmoon, ‘Kwani kowe, kibikee komo keraniin? Ne dana ne mimyob keenaan ye karub yedmako wonok. Mok kwananiin kumbed wengamberenaniib manok kii!’ andoon.

¹⁴ “Kumban, mongkob ooniwendan kuu karub kuu wedmenekorib, yikareb yedmenoon yedmenoon kamiwen, ‘Kekee yariman ye mingki. Nong yob mongkobon kee ye man keraneen kowe, aye kowanuub kuu nubmanmo keranuub kii!’ andiwen. ¹⁵ Kwanandekorib, ye kuu mongkobon aombed kan angka korarekorib aye kowiwen.

“Kwani kowe, nong yob yariman kuu komo keraneen? ¹⁶ Yembed mene mongkob ooniwendan kuu yengkadmaneen kii! Kwanekore, nong yob mongkobon kuu kande mongkobon oonimaibdan yena yaa kondaneen.” andoon.

Kwanandoone, nimakarub kuu Yesu ye weng kee wengamberekorib yedmiwen, “Yii! Keka-mune kee ma kwanaan.” andiwen.

¹⁷ Kumban Yesumbed yi yaa keendomberene kaamondoone, “Kwani kowe, God Ye Weng wongkoon kee,

‘Boyambib yengbimaibdanbed bot kankaariwen kuu ambib kumundin amun yenbi ye dongka bot keroon kii.’* andoon

kuye weng id kuu kuna? ¹⁸ Kanembed bot kwari kombaraneen kuu ayene moradme kurubkurub keraneen. Kwane, bot kumbed kane ari kombaraneen kuu beengkaneen.” andoon.

* **20:17:** Buk Yook 118:22 Aminim kowi ye bot kee miin anam anam. Kuyiibban keraneen kuu ambib nandanuun.

19 Kwanandoone, Yuudan yi amob kedmengkandaniib God dore Yuudan dore wedyiri dobiridaniib kuu Yesumbed kuruweng kee dakmoon kuu wengamberenib yikaadkeriwen, kuruweng weng id kee yi inamen arewa yaa daandeen kowe, yi dowaken kuu kirodmo awinenem ande kamiwen. Kumban yi kuu nimakarub yaa unendiwen kowe kwanindo.

Tak Od Kowi Ye Kaamoni
(Mt 22:15-22, Mk 12:13-17)

20 Kowe, kwane wene aron ari keruko awinenem ande meedmiwen. Kwane, yimbed darobidan yena yedmiwe, yi kuu karub amun areb aadidme miniwen. Yi dowaken kuu Yesu kuu weng arewa maa dakmaneen kuu awinenekorub nenwene Gavana Paillet ye dingki ari konem andiwed.

21 Kwani kowe, Yesu yaa kaamoneniwen, “Kedmengkandi korok ee, nubkaad, eb kuu anammo kedmengkandeneb dakmeeb. Eb kuu nimakarub yaa kane ande ambengkaabban, angkon eb kuu God yaa dohiri amun ye kiwaan anammo kedmengkandimaab. 22 Kowe, tak od Saesaa yaa kowi kuu yorokmo yeman dee arewa dee?” andiwen.

23 Kumban yi nemengkandi inamen kuu Yesu kuu yekaadkeroon kowe, yembed yi yaa yedmoon, 24 “Od murubkob kuu ne yaa korokbime. Od murubkob yaa kekane ye korok kuruwakiib aningkoyiib?” andoon.

Kwanandoone, yimbed yedmiwen, “Saesaa yeman kui.” andiwen.

25 Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Kwani kowe, Saesaa yeman keroka Saesaa

yaa bangkanime. God yeman keroka God yaa bangkanime.” andoon.

²⁶ Kwanandoone, karub kuu yembed inandoon yaa kuu binangkiwen kowe, yi kuu wengiib ma inandindo. Kwane, yi kuu nimakarub yi arinambo arimbed komo kere kaamobi yobdood ye yaa konindeban keriwen.

*Sedyusidanbed Yesu Yaa Biranande Kamiwen
(Mt 22:23-33, Mk 12:18-27)*

²⁷ Sedyusidanbed meenimaib kuu nimakarub dukniwen yirimbed kuu ika dembimokban andimaib. Kowe yimbed Yesuyiib yaa mene kaamoniwon, ²⁸ “Kedmengkandi korok, kurin kuu Mosesbed nub dowad amob wongkoon kuu, karub maa bobne ye wonong kuu danayiibbanbed domonde wananeen kuu, wonong irib kuu ye damanbed awanekore dana wanabaneen kuu ye aagorok bobnoon ye dana ande kowi yeman.

²⁹ “Aron maaaa, ayi neredkan ediib. Kowe ayidin awanoon kumban, danayiibbanbed bobnoon. ³⁰ Kwanoone, ningkimbed wonong irib kuu awanoon kumban bobnoon. ³¹ Bobnoone, maamabed awanoon kumban yangkon bobnoon. Kwane, neredkan yena yiri kangkon kwamune keriwon. Yi korem kuu danayiibbanbed dukniwen. ³² Kwane, wonong kuu yeenbon arimbed bobneen. ³³ Kumban yi korem ediib kuu awaniwen kowe, bobni yirimbed dembaniib yaron ari kuu wonong kuu kane ye wonong keranuun?” andiwen.

³⁴ Kwanandiiwe, Yesumbed inande yedmoon, “Okad yiri ye nimakarub kuu awadmimaib.

³⁵ Kumban kane kane Godbed yimin andene bobni yirimbed benmananeene ika dembaniib kuu awanaibban. ³⁶ Ku wadkere dobaraniib kuu God ye engyus areb keraniib, bobnaibban. Yi kuu God ye dana meed, amborom kuu dukniwen yirimbed benmananeene dembaniib kowe.

³⁷ “Meenime, Mosesbed dianmo korokboon kuu dukniwendan kuu ika dembi yeman, amborom kuu amanayod aombed amot denoon ye weng wongke yedmoon kuu ‘Yariman kuu Abraham ye God, Aisek ye God, Yekob ye God.’ andoon kowe.

³⁸ Kwanandoon yaron kuu yi kuu dukniwen kumban yi kingkin kuu wad doriib kowe, ye kuu wad doriib yi God, amborom kuu yembed wedmoon kuu God ye nimaya karuwa korem wad doriib kowe.” andoon.

³⁹ Kwanandoone, Yuudan yi amob kedmengkandidan yenambed yedmiwen, “Kedmengkandi korok, ebbed inandewen kuu amun kii.” andiwen. ⁴⁰ Kwane, karub kanembed kanangkod kere kaamoni maaaa ma kaamonenindo.

Godbed Kinoona Monoonman Kuu Kane Ye Dana?

(Mt 22:41-23:7, Mk 12:35-40)

⁴¹ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Komandiwed Godbed kinaneena mananeenman Keresu kuu no Dewid ye Awo ari andimaib? ⁴² Buk Yook aom Dewid, yembed anukbed yedme wongkoon, ‘Yariman Godbed ne Yariman yaa yedmoon,

“Ne dingki wiwi angka dibereewo,

⁴³ nembed eb bondan kuu beni eb yonbed animari dori yeman ongma.” andoon.

⁴⁴ “Dewidbed Keresu yaa kuu ‘Yariman’ andoon kowe, komarewa kere ye awo ari keraneen?” andoon.

Yesumbed Korok Korok Yaa Ongkandoon

⁴⁵ Kwane, nimakarub kuu kwane wengaiwe, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, ⁴⁶ “Kaadkerime, Yuudan yi amob kedmengkandidan yaa. Yi kuu ebkad manimanandeb doboobmo inwarekorib, animan berengkimbon aom dewenebaiwe yenambéd nub yaa kubendime ande kamimaib. Kwane, kurikuri ambiwoom o orokbon yaa kuu yi kuu aningko darewoobdan yi dibirimbon arimbed diberem ande kamimaib. Kwanimaib kuu yi kubi yeman. ⁴⁷ Kumban, yi kuu birandidan kowe, nima irib awandi ye meeni areb karub yi murubia ari kurikuri doboob kamimaib kumban, yi kuu nima irib yi od animaiwe kamboknon kerimaib. Kwamunimaibdan kuu dabab miin arewa Godbed kondaneen.” andoon.

21

Wonong Irib Yu Koni Kara
(Mk 12:41-44)

¹ Kwane, Yesu kuu wedmoone, karub yena yiribman yemoondan kuu kurikuri boyambib darewoob ye od nongkobimbon aom od be mene nongkobiwen. ² Kwane, wedmoone, wonong irib kamboknon kuu murubkob embeng embeng ayooob be mene od nongkobimbon aom nongkobeen.

³ Kwanuune, yembed yedmoon, “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, wonong irib

kamboknon kee murubkob embeng embeng ayoo bmo nongkobeen kumban, yu kuu yiribman yemoondan od nongkobiwen kuu burudandeen. ⁴ Yiribman yemoondan kee yi yiribman yemoon yaambed kuu barang mimo o ayoob areb kowiwen, yiribman yemoon kwane dangoon kuu kowindo. Kumban yu kuu kamboknon kuned kumundin ari moone ane dobaranuun yemaniib korem kwane koween.” andoon.

Yimin Wande Wananeen Yaa Dud Kedmengkandi

(Mt 24:1-25, Mk 13:1-23)

⁵ Kwane, Yesu ye kedmengkandeendan yenambed kurikuri boyambib darewoob yaa bot manimanandewiib God yaa munob bangkaniwen ye yiribmanbed inwarundiweniib ye dowad yaa dakmiwen.

Kumban Yesumbed yedmoon, ⁶ “Aron keranuun kuu ambiwiib yiribman koremiib kee wedmiib kuu aron ari mananeen kuu bot mimo ma kwane dabokne yiri angkimbere ari angkimbere kamaibban, korem kuu bondanbed ben yiri kiradmaniib!” andoon.

⁷ Kwanandoone, ye kedmengkandeendan yenambed ye yaa kaamoneniwen, “Kedmengkandi korok ee, aron komo arimbed kwamenan wananeen? Kwane, komo komo dud korokbendaneenkob anam kwane wanandameen kui andanuub?” andiwen.

⁸ Kwaniwe, Yesumbed yedmoon, “Kaadkerime! Yenambed yiib yaa birandande mananiib kowe. Karub yemoon kuu naningko yaambed areb kowenib mene yedmaniib, ‘Ne kuu Keresu,

aron anam kuu muneen kii! andaniib. Kuned yi yoman wanaib. ⁹ Kwane, gapman maa dore gapman maa dore ana nangmiyiib gapman yaa nangme yika korok keriyiib kamiiwo wengambiribka unaib. Ibduruk kuu kudin kwamenan wananeenkob, yomanbed kirodban yeenbon aron mananuun.” andoon.

¹⁰ Andekore, yembed yi yaa yedmoon, “Ambibkin maambed maa yaa nangbaniib. King maambed king maa yaa nangbaniib.

¹¹ Kwamaniibe, dowodki darewoowiib mungimbed dukniyiib bob anikadiib okad yena yaa kamenan wananeen. Kwane, okad yena yaa nimakarub kuu uni yemaniib Ewen arimbed dud kedmengkandi darewoowiib kuu menebaneen.

*Yesu Yaromkonoyiib Aromne Dobirime
(Mt 10:16-22, Mk 13:9-13)*

¹² “Kumban barang kee kwamenabindo yaron kuu karubbed yiib awingkandekorib be wene yenbande arewa kamaniib. Kwane, yimbed yi kurikuri ambiwoombed wengyundande be wene wii aom kamobaniib. Yiib kuu wengyundi dowad kingiib gapmaniib yi arinambo ari be mananiib. Yimbed yiib yaa kwamendaniib, amborom kuu yiib kuu ne yoman miniwen kowe.

¹³ “Kuned kwamaneen yaron kuu yiib kuu ne weng dakmaniib. ¹⁴ Kwane, kangdod aom kuu komo yedmanuub kii ande meenaib. ¹⁵ Nembed inamen kangdom kondeni kwane kwane dakmime ande kamaniin kowe, yiib bondanbed yiib wengiiwa inameniwa yaa kuu burudandindeban.

16 “Kumban, yiid ariana aagoroka oniya damana karubkima angkodmia kwangkon yiid yaa ambodanganiib. Yimbed yiid yena kuu yengkadmaniib. 17 Nimakarub korem kuu yiid yaa arud darewoob wandembaraniib, amborom kuu yiid kuu ne yoman miniwen kowe.

18 “Kuned barang kee yiid yaa anam ma yaanban. 19 Kwamenabaneen kuu yiid kuu meeni anam yaambed aromne dobereniwed wadkeri aron korem korem yeman kandaniib.” andoon.

Yerusalem Kuu Monmaraniib

20 Kwane, Yesumbed yedmoon, “Kwane, yiid wedmaniwe, ana nangmidan kuu Yerusalem yaa awanewandaniib kuu yiidkaadkeraniib, ‘Kwani kowe, Yerusalem kuu monmarandamiib kii.’ ande meenaniib. 21 Kuyaron ari keruka, nimakarub Yudea ambibkin aom doriibdan kuu kirokmone aangko ari winime. Yerusalem aom doriibdan kuu angkanime. Yi kuu siti dia doriib keroka, kuyaom awunaib!

22 “Kwanandaan amborom kuu keye dabab aron kuu ukum darewoob God Ye Weng yaa wongkoon kuu anam keraneen. 23 Kuyaron keranuun kuu nima oyoomiib o dana muk yaayiid kuu dabab darewoob kandaniib! Ambibkin kee korem aom kuu dabab darewoob mananeen, kwane kuye nimakarub kuyaa kuu arud barang yemoon menebaneen. 24 Kwane, yena kuu kerewangbed yengkadmeniib yena kuu wiidan areb ambibkin mamaa yaa be wananiib. Yerusalem kuu Yuudanbanbed monmaraniwe, kwane wene yi aron kuu burudandanuunkob.

Yesu Ika Mananeen Yaa Nekwiyiib Kerime

²⁵ “Dud korokbi yeman kuu aron yaayiib wood yaayiib mindong yaayiib kamaneen. Okad yiri kuu ambibkin maa maadan kuu karamok ye kuweng kamenabiyiib oknondok beengkanabiyiib yaa kerebkarab kere unaniib.

²⁶ Nimakarub kuu korem uni darewoob kere bobne wandaniib. Yi kuu no kerebkarab kamenib okad kumundin kee komo kerandamuun kee ande kamaniib, amborom kuu mindong ambid aom dangoon kuu kiringmenabaniib kowe.

²⁷ “Kuyaron kuu, nimakarub kuu wedmaniwe Karub Ye Mingki kuu wiib aombed aromkonoyiib nambiri darewoowiib mananeen.

²⁸ “Kwane, barang korem kee kwamenaboka unaib. Yaro dembe kubiyiibbed yiib korok kankoonime, amborom kuu Godbed yiib benwini yaron kuu dia keranuun kowe.” andoon.

²⁹ Kwane, Yesumbed kuruweng kee dakmoon, “Yedob ayiib at yenayiib kee wedmime. ³⁰ Kwane, biid yeeb dembimaan kuu yiibka meenimaib, ‘Kwani kowe ire wanandamoon kii.’ andimaib.

³¹ Kwamune areb kuu, wedmaniwe barang kee kwamenan wananeen kuu yiibka meenaniib, ‘Kwani kowe Godbed korok kere ooni yeman kuu manandamuun kii.’ andaniib. ³² Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, nimakarub okad kiri keyedan kee duknaibbanbed kwamune yedmaan kuu kamaneen. ³³ Ambidiib okadiib kuu down keranuun kumban, ne weng kuu down keraanban, aron korem korem angkimbaraneen.

³⁴ “Kereknembere oonime! Kwanaibban kuu orokbona awarak ok aniya yaa kamemberenib, okad yiri ye barang yaa meenmembaraniwe, yiib

kuu nekwindo aron arimbed kudmeniibban kuyaron keranuun kii, ³⁵ amborom kuu okad yiri nimakarub korem yaa kwamunemo mananuun kowe. ³⁶ Kwani kowe, aron korem kuu kereknem-birime. Kwane kurikuriyiib kamime, barang kee kwamenabaneen kuu yiib yaa manaanban ye dowad. Kwane, kurikuriyiib kamime, yiib kuu yiminmo Karub Ye Mingki ye arinambo ari do-baraniib ye dowad.” andoon.

³⁷ Kwane, awingyab kuu Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob yaambed kedmengkandoon. Kwane amnoom kuu siti aom kuu koronde wene aangko Olif arimbed doboroon. ³⁸ Kwane, amkimo kuu nimakarub korem kuu dembekorib wene kurikuri boyambib darewoob yaambed ye weng yaa wengambirimo kamiwen.

22

Ambodangi Ye Kiwaan Yudasbed Onmoon (Mt 26:1-5, Mk 14:1-2)

¹ Kwane, Yuudan yi flawa kabayingke obo kerindo ye orokbon yaningko Burudandoon ye aron kuu dia kereen. ² Kowe, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandaniib kuu karuwa nimaya yaa unendiwen kowe, aye kowem andi ye kiwaan yemyeb nuubnaan kamiwen.

³ Kwane, Yesu ye kedmengkandeendan wad ayoowiib karub maa yaningko kuu Yudas Iskeriot. Kwane Setenbed Yudas ye niindem aom ibnenoone, ⁴ wene God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib kurikuri boyambib

darewoob yaa oonimaib ye ana nangmidan yi korok korokiib yaa wonoone, yembed Yesu ambodange nende yi yaa kondi ye kiwaan onme dakmiwen. ⁵ Kwane, yi kuu kubi darewoob kerekorib, od kabdanuub ande yedme kowiwen.

⁶ Kwaniiwe, Yudas kuu ee andekore, domonde wenene “Yesu kuu yembirimo kadaarewiibban kere, ne aron amun ari keruko awineni nende konda.” ande meedmoon.

Burudandoon Orok Nekwiwen
(Mt 26:17-25, Mk 14:12-21)

⁷ Kwane, flawa kabayingke obo kerindo ye orok aron ibduruk ari kereen. Kuyaron kuu Yuudan yi Burudandoon orok ye sibi mana aye nengke animaiib.

⁸ Kowe, Yesumbed Pita yoom Yoon yoom yaa yedmoon, “Wene Burudandoon animan nekwibko anem.” andoon.

⁹ Kwanandoone, yimbed kaamoneniwen, “Eb dowaken kuu kunayambed nekwime andewed?” andiwen.

¹⁰ Kwanandiiwe, yembed yedmoon, “Wene siti aom aomne wedmaniwe, karub kuu ok yuundi yemaniibbed durundaneen kuu kwane ye yoman winibko wene ambiwoom aomnok.

¹¹ Kwanoko, ambiwoom aomnoon ye yariman kuyaa yedmenime, ‘Kedmengkandi korokbed kaamonoon kuu ne yoom ne kedmengkandiindan yoom diberenub Burudandoon ye orok ananuub ye wadnari kuu kuna?’ andime. ¹² Kwananiib kuu yembed daane arimbed wadnari darewoob kuu korokbendaneen. Kuyaom kuu dibere ani yeman arak awene kundukmo dangoon kowe,

kuyaombed Burudandoon animan kuu nekwe ongmime.” andoon.

¹³ Kwanandoone, Pita yoom Yoon yoom kuu winiwen. Winiwen kuu Yesumbed dakmoon areb kwamunemo keroon. Kowe, yimbed Burudandoon orok kuu nekwiwen.

*Yesu Yaa Meendobi Ye Animan Ani Ye Kiwaan
(Mt 26:26-30, Mk 14:22-25, 1Ko 11:23-25)*

¹⁴ Kwane ani aron keruune, Yesu yoom ye apasodan yoom kuu menenib arak dia dibiriwen.

¹⁵ Kwane dibonib, yembed yi yaa daandoon, “Ne dowaken darewoob kuu Burudandoon orok yiib yoom ke anuub kee kwanekorid durud yewed kandain andid. ¹⁶ Kedi, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, ne kuu angkon ika aman Burudandoon orok maaaa anainban kwane wene God ye oonimbon aombed orok kuu id anam keraneene wedmekoruwed.” andoon.

¹⁷ Kwane, yembed kabus nandene God yaa kuye dowad eso andekore daandoon, “Kabus kee nandekorib, yiib korem anekore nonoko anekore nonoko kamime. ¹⁸ Kedi, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, ne angkon ika nong yob ambod ok kee ika anainban kwane wene God ye oonimbon mananuunkob.” andoon.

¹⁹ Kwanandekore, yembed om* kande kuye dowad eso andekore, domabangke ye kedmengkandeendan yaa bangkandene yedmoon, “Kekee ne id, nembed yiib dowad dookbi yeman ande kondaan kii. Kwamune kamimamime, ne yaa meeni ye dowad.” andoon.

²⁰ Kwane orok aniiwe, kwamune areb Yesumbed

* **22:19:** Gurik wengbed “bred” andoon.

kabus nande yedmoon, “Kabus keye ok kee Godbed amob weng yeeb ongmoon. Amob weng yeeb kee ne umkanbed yiib dowad onduknaneen kumbed ongmaneen.” andoon.

Kanembed Yesu Yaa Ambodanganeen?

(Mt 26:21-24, Mk 14:18-21, Yn 13:21-30)

²¹ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Yiib kuyaa karub mim kuu ne dowad ambodanganeen kii. Ye kuu arak keyaa neyiib yaa kei. ²² Karub Ye Mingki kuu Godbed komarewa yedme kowoon yaambéd ambangkaneen. Kumban kanembed Karub Ye Mingki nende aye kowi yeman yaa kondaneen kuu dabab darewoob kandaneen.” andoon.

²³ Kwanandoone, ye kedmengkandeendan kuu yikareb eb dee ne dee kame kaamobiwen, “Nub keyaa kee kanembed kwamune kamaneenka?” ande kamiwen.

Yiibka Kankubune Yena Yi Deme Karub Areb Kerime

(Mt 20:25-28, Mk 10:42-45)

²⁴ Kwane, ye kedmengkandeendan kuu yikareb kanembed ari ande andowe wengbiriwen.

²⁵ Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Yuudanban yi king kuu yi nimakarub yaa yedmimaib, ‘Nubbedmo korok, nubbedmo yimin, nub weng yaambédmo wengambirime.’ andimaib. Angkon, karub kanembed korok keriwén kuu kerengkan wengiib ‘Nub kuu nimakarub yi awandidan kii.’ ande yedmimaib. ²⁶ Kumban yiib kuu kwamune areb keraib. Yiib kuyaom kanembed ari keroka, dana areb kerok. Kwane, korok keroka, yena yi deme awinimo ye karub areb kerok. ²⁷ Kane kuu ari, arak yaa dibeén ye karub dee o animan

nekwi ye karub dee? Arak yaa dibeen kumbed ari kui. Kumban ne yiid yaa kemaom manaan kuu animan nekwi ye karub areb kerani manaan, yirimo kui.

²⁸ “Yiid kuu ne yaa dabab meneboon kuu yiidbed awawiiwe dobaraan. ²⁹ Nambembed aromkonoyiid oonimboniid bangkawoon kowe, yiid kangkon nembed kwamune areb bangkandaan. ³⁰ Kwananiin kuu yiid kuu ne oonimbon aom ne arak yaambbed animaniid okiib ananiid, kwane yiid kuu king yi ooni ye dibirimbon arimbed diberenib amyenimbon wad ayoob Israeldan yaa wengyundaniid kii.” andoon.

Yi Anam Andi Yaa Setenbed Komboon Kaamondaneen

(Mt 26:31-35, Mk 14:27-31, Yn 13:31-38)

³¹ Kwane Yesumbed Pita yaa yedmoon, “Saimon, Saimon, Setenbed yiid korem yiid anam andi komboon kaamobi dowad God yaa yimin dee ande kaamonoone ee andoon. ³² Kwanoone, ne kuu eb dowad kurikuri keraan kuu eb anam andi kara yaa korondaab andid. Angkon ika ne yaa amonombaneeb kuu eb angkodmia yaa yi anam andi aromni dowad awande.” andoon.

³³ Kumban Pitambbed Yesu yaa yedmoon, “Yariman, ne kuu nekwaan kowe, eb wii aom kamoniid kuu ne yoom wananuub. Ne kuu kwane eb ene kowaniid kuu ne kangkon ne yoom duknanuub kii!” andoon.

³⁴ Kumban Yesumbed yedmoon, “Pita, nembed ke yedmebdaan kei, kibik amnoon ayam komkaanbanbed eb kuu Yesu nekaadban ande dakme ayoobmimiid keraneeb kii!” andoon.

Dabab Mananeen Yaron Kuu Nekwime

³⁵ Kwanekore, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Anuk yiri kuu nembed od paosiibban meniibban yonkadiibban winime andaane winiwen kuu barangiibbedned andiwenoo?” andoon.

Kwanandoone, yimbed yedmiwen, “Yii, yim-inmo kii.” andiwen.

³⁶ Kwane, yembed yi yaa yedmoon, “Kumban kibikee yiib kuu od paosiib o meniib keraniib kuu ben yarime. Kwane, kerewangiibban keroka, yiib yuruk ebkad kuu biande kande moonime.

³⁷ Kwane, God Ye Weng yaambéd wongkoon kuu, ‘Ye kuu amob dookbidan areb dabab koniwen.’ kwane wongkoon. Keye weng kuu ne yaa anam id keraneen. Kuku kibireb kwanandamoon kii.” andoon.

³⁸ Kwanandoone, ye kedmengkandeendanbed yedmiwen, “Yariman, ke kerewang ayoob kei!” andiwen. Kwanandiwe, yembed yi yaa yedmoon, “Kuu yimin kui.” andoon.

*Yesu Aangko Olif Arimbed Kurikuri Keroon
(Mt 26:36-46, Mk 14:32-42)*

³⁹ Kwane, Yesu kuu ye koobdande siti domonde wene aangko Olif ari daanoon. Kwane, ye kedmengkandeendan kangkon yi yoom winiwen.

⁴⁰ Kwane, yembed ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Amarakmi yaa kuu kombaraib ye dowad kurikuri kerime.” andoon.

⁴¹ Kwanekore, yi kuu domonde wene ambabban angkambéd yiri bumangkene kurikuri kere yedmoon, ⁴² “Ambe, kekee eb dowaken keroka, ne yaa durud yewed ye dabab ke

monoon kee ebka kande. Kumban ne dowaken yaambédban, eb dowaken yaambéd kerok.” andoon. ⁴³ Kwanandoone, engyu kuu Ewen arimbed kubuderene ye yaa awanene aromkono konoon. ⁴⁴ Kwane, Yesu ye niindem aom kuu miin yiminban keroon kowe, kwane aromkonomo kurikuri kamemboroon. Kwane, kamene nimin ok kuu umkan areb okad yiri kiroboon.

⁴⁵ Kwane, kurikuri kame dowan kerekore, ye kedmengkandeendaniib yaa wonoon. Yi kuu mimyob wandoonkob aromkonoyiibban keriwén kowe unuk dangiwen. ⁴⁶ Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Yiib komande unuk dangiwen? Dembenib, ambarakmi yaa kombaraib andi ye dowad kurikuri kerime.” andoon.

Yesu Awineniwen

(Mt 26:47-56, Mk 14:43-50, Yn 18:1-12)

⁴⁷ Yesu kuu kwane dakmeene, kadaareb kuu yaro miniwen. Ye kedmengkandeendan wad ayoob ye karub maa Yudasbed kadaareb kuu ben kinban monoon. Kwane, Yesu yaa mandamuk keeni ye dowad dia monoon, ⁴⁸ kumban Yesumbed ye yaa kaamonoon, “Yudas, eb kuu Karub Ye Mingki yaa mandamuk keenaneeb kumbed ambodanganeewoo?” andoon.

⁴⁹ Kwane, ye kedmengkandeendan kuu komo kerandameen kuu yikaadkerekorib, Yesu yaa yedmeniwen, “Yariman, nub kuu kerewang keembed yanuuwoo?” andiwen. ⁵⁰ Kwanandiiwe, karub maa kuu ye kerewang kandene God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok ye deme karub maa ye kenood wiwi angka kuu nare dankaroon.

⁵¹ Kwanoone, Yesumbed yedmoon, “Kwamaib!”

andekore, yembed deme karub ye kenood yaa badmenekore ongmoon.

⁵² Awinenok miniwendan kumaom kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib ana nangmidan kurikuri boyambib darewoob oonimaib yi korok korokiib Yuu yi aamkono korok korokiib kwane miniwen.

Kowe Yesumbed yi yaa yedmoon, “Ne kuu bondan yi korok dee? Yiib komande kerewangiib atdebokiib keyaa be miniwen?” ⁵³ Ne kuu yiib yoom aron korem kurikuri boyambib darewoob kuuk aom dobirimain kumban, yiib kuu kuyaambed awinewindo. Kumban kibireb kee yiib aron kowe, kumun aronbed korok keruun kii.” andoon.

Pitambed Yesu Nekaadban Andimo Kamoon
(Mt 26:69-75, Mk 14:66-72, Yn 18:15-18,25-27)

⁵⁴ Kwane, yimbed Yesu awinenekorib, nenwene God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob yambiyoom nenwiniwen. Kwaniwe, Pita kuu yi yoman diamban anukbed wonoon. ⁵⁵ Kwane, nenminiwendan yena kuu korok ye ambib kuuk aom amot nengkiwe denoone mimyamo dibiriwen. Kwane, Pita kuu menene yiyiib yaa diboroon.

⁵⁶ Kwanoone, deme wonongbed wedmuune, Pita kuu nambirimbon yaa dibeen kowe, yumbed diambed ye murubia wedmenekoru yedmeen, “Karub kee ye kangkon yeyiib kii!” andeen.

⁵⁷ Kumban Pitambed yedmoon, “Wonong ai! Ye kuu nekaadban!” andoon.

⁵⁸ Kwane, aron doboobban kere karub maambed Pita wedmenekore yedmoon, “Eb kangkon eb yoom kii!” andoon.

Kumban Pitambed yedmoon, “Karuwai! neyi-ibban ee!” andoon.

⁵⁹ Kwane, awa mimo areb kere karub maambed yedmoon, “Anam, karub kee ye yoom, amborom kuu ye kuu Galeliman kii!” andoon.

⁶⁰ Kumban Pitambed yedmoon, “Karuwai! Ebbed ku dakmeeb kuu nekaadban kii!” andoon. Kwane erebnarokban, Pita kuu kwane dakmeene ayam kuu komkoon.

⁶¹ Kwane, Yariman Yesu kuu amonombene Pita yaa wedmenoon. Kwanoone, Pita kuu Yari-manbed anuk kwane daanoon kuu “Kibik am-noom ayam komkaanban kuu eb kuu ne yaa nekaadban andimo kame ayoobmim keraneeb kii!” ande yedmoon kuu ika meenoon. ⁶² Kwane meenekore, Pita kuu ye mimyob wandone wene bunangkambed ameng darewoob kamoon.

*Nen Ooniwendanbed Yesu Yaa Damangkaniwen
(Mt 26:67-68, Mk 14:65, Yn 18:22-23)*

⁶³ Kwane, karubbed Yesu yaa nen ooniwen kuu kekamune damangkanenib anbandiwen.

⁶⁴ Kwane, ye indob kuu kebengkiwen kowe, yi yaa kuu wedmendingeban keroon. Kwane, karub maambed ayoone yedmiwen, “God ye aromkono yaambed yedme, kanembed enbandoon?” ande kamiwen. ⁶⁵ Kwane, yimbed Yesu yaa damangkani weng miin arewa yena daaniwen.

*Yesu Kuu Korok Korok Yi Arinambo Ari
(Mt 26:57-66, Mk 14:53-65, Yn 18:12-13,19-24)*

⁶⁶ Kwane ware amkimo keruune, God dore Yu-udan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidan yi korok ko-rokiib Yuudan yi wengyundi korok korok kui, yi

kuu mimyamo keriwén. Kwane, andiibkob Yesu kuu oonidanbed yi arinambo ari nenminiwen. ⁶⁷ Kwane, korok korokbed yedmiwen, “Eb kuu Godbed Kinoona Menewenman Keresu keroka, ne kuu kui ande yedmende!” andiwen.

Kwanandiiwe, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Nembed yiib yaa kwanandaniin kuu, yiib kuu ne weng yaa anam andaibban. ⁶⁸ Kwane, nembed yiib yaa kaamondaniin kuu, yiib kuu ne yaa inandaibban. ⁶⁹ Kumban kibikbed ari kuu, Karub Ye Mingki, ne kuu Aromkono Darewoob ye God ye dingki wiwi angkambéd dibaraniin.” andoon.

⁷⁰ Kwanandoone, yi korembéd ye yaa kaamoneniwen, “Kwani kowe, eb kuu God ye Mingkiyoo?” andiwen.

Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Eyokee, yiib kuu yimin yedmiwen, ne kuu kui.” andoon.

⁷¹ Kwane, yimbed yedmiwen, “Nub kuu ni-makarub yenambéd ambarakmoon ye weng yedmaniibkob ye dabab weng kuu wengyundanuub dee? Dowan! Yeka yedmoone wengamburuwen kowe ye dabab weng kuu konem!” andiwen.

23

Gavana Pailét Ye Kaamoni Yesu Yaa (Mt 27:11-14, Mk 15:1-15, Yn 18:28—19:16)

¹ Kwane, nedbiwendan kuu dembenib, Yesu nendore Pailétiib yaa winiwen. ² Kwane, yimbed Yesu ye dabab weng kuu Pailét yaa daaniwen, “Karub ke awinenuwen kei, yembéd nub ni-makarub kuu kiwaan abdon ari ben wanandameen. Kwane, Saesaa yaa tak od kowimban

ande yedmene yekareb ye kuu Keresu, king maa andimaan.” andiwen.

³ Kwanandiiwe, Pailletbed Yesu yaa kaamonoon, “Eb kuu Yuudan yi king dee?” andoon.

Andoone, Yesumbed inandoon, “Ebka ku yedmeeb kui.” andoon.

⁴ Kwane, Pailletbed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib nimakarub menebiweniib yaa yedmoon, “Karub keye ambarakmi kuu ne ma wedmindo.” andoon.

⁵ Kumban yimbed angkon ika ika dakmiwen, “Kuned yembed Yudea ambibkin kumundin aom kuu nimakarub yaa nubka ooni ye weng dakmenaboone ye kedmengkandi yaambbed yirinde baande kamiwen. Galeli yaambbed andowe mene keyaa kei!” andiwen.

Yesu Kuu Erod Yaa Nenwiniwen

⁶ Kwane, Paillet kuu wengamberekore kaamonoon, “Ye kuu Galeliman dee?” andoona, ⁷ “Ee” andiiwe, “Anam, ye kuu Erod ye aromkono daderem yirimbed dohiri yeman.” ande meenoon. Kuyaron kuu Erod kuu Yerusalem aom doreen kowe, Pailletbed yedmoon, “Yesu kuu ye yaa nenwinime.” andoone, nenwiniwen.

⁸ Kwane, Erod kuu Yesu wedmenekore, kubi darewoob keroon, amborom kuu aron doboob kuu Yesu wenganande kamembirimaan kowe. Erod kuu Yesu komo kamoon kuu wengamboroon kowe, ye dowaken kuu Yesumbed God yaromkono wedmi yeman ambangkoko wedma ande kamoon. ⁹ Kwane, Erodbed Yesu yaa kaamobi yemoon kamoon, kumban Yesu kuu wengiib ma inandindo.

¹⁰ Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri do-biridan yi korok korokiib Yuudan yi amob ked-mengkandidaniib kuu kuyaa doberenib, arud darewoowiib anam amarakmoon kii andi ye weng korok yaa dakmenabiwen.

¹¹ Kwane, Erod yoom ye ana nangmidan yoombed Yesu yaa damangkanenib ambon baaneniwèn. Kwane korib, yimbed ebkad manimanandeb doboob derenekorib, “Ika Pailèt yaa nenwinime.” ande yedmiuwe, nenwiniwen. ¹² Anuk kuu Pailèt yoom Erod yoom kuu bon kerimaib, kumban kuyaron ari kuu angkodmi keriwèn.

Yesu Kuu Bobnok Andiwed

¹³ Kwane, Pailètbed nimakaruwiib God dore Yuudan dore wedyiri do-biridan yi korok korokiib Yuudan yi korok korok yenayiib kuu baandoone mimyamo keriwèn. ¹⁴ Kwaniuwe, yembed yi yaa yedmoon, “Yiibbed karub kee ne yaa nenmenenib yedmiib kuu ‘Karub kee nimakarub yaa oneki weng dakmene “Gapman yaa nangme nubka oonem.” ande yedmimaan.’ andiib. Kumban anuk kuu yiib kiringkono arimbed kaamonanaan kuu yiibbed dakmiwen ye amarakmi kuu ne ma wedmindò. ¹⁵ Kwane, Erod kangkon ye amarakmi ma wedmindò kowe, angkon ika yedmoona nub yaa ke nenminiwen kei. Wedmime, ye kuu aye kowi dowad ma amarakmindò! ¹⁶⁻¹⁷ Kowe, ukum maa konekori, domone-

naniine wananeen kii.” andoon.*

¹⁸ Kumban nimakarub korem ibmo komkiwen, “Ye kuu aye kowi yeman kui! Barabas kuu domonenebko wonok!” andiwen. ¹⁹ (Barabas kuu wii aom kamoniwen, amborom kuu yembéd Yerusalem aombéd gapman yaa bon kere nangmene karub maa aye kowoon kowe.)

²⁰ Pailét ye dowaken kuu Yesu domonenako wonok ande meenoon kowe, yembéd yi yaa ika yedmendoon, ²¹ kumban yimbed ika komkenabiwen, “Ye kuu aye at ming arimbed kinime! Aye at ming arimbed kinime!” ande kamiwen.

²² Kwane, ayoobmim andi Pailétbed yi yaa yedmoon, “Komoyiibkob? Ye ambarakmi kuu komo kamoombkob? Ne kuu aye kowi yeman ye id kuu ma wedmindó. Kowe, nembéd ye kuu ukum maa konekóri domonenaniine wananeen kii.” andoon.

²³ Kumban yimbed kwane ika naawonmo komkiwen, “Yesu kuu aye at ming ari kowi yeman!” ande kamiwen. Kwani kowe, yi wengbéd maa ye weng maa ye weng burudande yi komkimo keroon.

²⁴ Kowe, Pailét kuu ye inamen kuu korondene, “Kwane ambangka.” ande yedmoon. ²⁵ Kwanandekore, yi dowaken keríwen ye karub arewa, ye kuu nen bunangka kowoon kumban, ana nangmidan yaa yedmoon, “Yesu kuu yi dowaken yaambéd ukum konime.” andoon.

* **23:16-17:** Buk Luk kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: Yuudan yi Burudandoon ye orok yaron ari kuu korok kuu Yuudan yi dowaken weng wengamberekore, wii aom doriib ye karub mimo nen bunangka kowimaan.

*Yesu Kuu At Ming Arimbed Aye Kowiwen
(Mt 27:32-44, Mk 15:21-32, Yn 19:16-24)*

²⁶ Kwanoone, ana nangmidanbed Yesu kuu nen-winiwen. Kuyaron ari kuu siti Sairinman yangko Saimon kuu Yerusalem aom aomnene me-
neen. Kwane, ana nangmidanbed awineneko-
rib, Yesu ye at ming kankarine wonok ande ded-
mobeniiwe, kankarinene Yesu ye yoman doroone
winiwen.

²⁷ Nimakarub yemoon kuu Yesu ye yoman
weniib. Nima yena kuu mimyob kowekorib, yu-
udanenib ameng kamiwen.

²⁸ Kumban Yesumbed amonombe yi yaa
yedmoon, “Yerusalem nima, ne dowad ameng
kamaib, yiibka yiib dowadiib yiib danaya yi
dowadiib yaa ameng kamime, ²⁹ amborom
kuu dabab darewoob ye aron mananuune
nimakarubbed yedmaniib, ‘Kabeyob aom
wanabindo ye nima kuu amun kerundoon! Dana
muk anindo ye nima kuu amun kerundoon!’
andaniib kowe. ³⁰ Kwane, nimakarubbed
aangko aangko yaa yedmaniib, ‘Nub ari kombere
dabundime!’ andaniib. ³¹ At awoyeeb areb ne
yaa kwane kamiib kowe, at kok areb yiib yaa kuu
komo kamaniib?” andoon.

³² Kuyaa kuu amob dookbidan ayoob kangkon
Yesu yoom be winiwen, yenib nongkobi dowad.

³³ Kwane, Yesu yoom amob dookbidan ayoob
yoom kuu benwene duknimbon yangko
Nangkarak ari winiwen. Kwarimbed ana
nangmidanbed Yesu kuu at ming yaa bakumbed
darekorib kankoone maniwen. Kwane, amob
dookbidan ayoob kangkon yi at ming yaa

dariwen. Mamaa kuu Yesu ye angkara wiwi angka maniiib, angkon mamaa kuu an angka maniiib keriiwen.

³⁴ Kwaniiwe, Yesumbed yedmoon, “Ambe, yimbed kwamiib yaa are nonondandunde, yimbed kwamiib kuu yikaadban kowe.” andoon. Kwane, yebkad kuu ana nangmidanbed nekwenib, bot yaa yi aningkoyiib wongkiwen kuu kirare ebkad mimo karub mimombed kandimo kamiwen.

³⁵ Nimakarub kuyaa doro kerenib, korok korokbed damangkane yedmiwen, “Ye kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu keroka, karub yena kuu bobni yaambéd ongmendimaan kowe, dabab keyaa yekareb yemeren awanenokaa!” andiiwen.

³⁶ Kwane, ana nangmidan kangkon ye yaa menenib, wain ok kankoone ³⁷ damangkane yedmiwen, “Eb kuu Yuudan yi king keroka, ebkareb ebmeren bobni yaa kuu awanene yoo!” andiiwen.

³⁸ Yesu ye at ming ari kuu kerekiib “KEKEE YUUDAN YI KING” ande wongkiwen.

³⁹ Kwane, amob dookbi ye karub maambéd Yesu yaa baande damanganon, “Eb kuu Keresumbankowoo? Ebkareb ebmeren awaneneyaa! Kwane, nuwiib bobni yaa kuu awandeyaa!” andoon.

⁴⁰ Kumban amob dookbi ye karub maambéd yedmoon, “Kwamaab! Eb kuu God yaa unindokowoo? Ye dabab kandoon areb kwamune eb kangkon kandewen kui. ⁴¹ Anam, nub kuu ambarakmuwen kowe, nubbed bobni kuu yimin. Kumban karub kee ye kuu ma ambarakmino

kii!” andoon. ⁴² Kwanandekore, Yesu yaa yedmoon, “Yesu, eb oonimbon aom menebka ne nonondanduwaab.” andoon.

⁴³ Kwanandoona, Yesumbed ye yaa yedmoon, “Nembed ke anam yedmebdaan kei, kibikee eb kuu ne yoom amunbon aombed dobaranuub kii!” andoon.

Yesu Bobnoon

(Mt 27:45-56, Mk 15:33-41, Yn 19:28-37)

⁴⁴ Kwane aronkob keruune, kumunbed okad korem kuu kebenoon. Kebenoone kwane wene awas ayoobmim dowan kereen. ⁴⁵ Kwaneen kuu aron yurindo. Kwane, kurikuri boyambib darewoob niindem aom ye ambongko dem yaa kebeniwen ye dabua nomkono kuu biringkane ayoob keroon.

⁴⁶ Kwanoone, Yesu kuu naawonmo komkoon, “Ambe, ne wadkeri kuu eb yaa kabdaan.” ande inum yeenbon narekore bobnoon.

⁴⁷ Kwanoone, Romdan yi ana nangmi korok kuu kuyaa doreen kumbed komarewa kamoon kuu wedmekore, God yaningko kankoonene yedmoon, “Anam kuu karub kee yorokmo ye karub kii!” andoon.

⁴⁸ Kwane, nimakarub yemoon kuu komarewa kamaneen kuu wedmi dowad kuyaa nedbe keenombiriwen. Kwane, komarewa kamoon kuu wedmekorib, mimyob wande abadkono yaa wangkanabe ika ambiwoom winiwen.

⁴⁹ Kwane, Yesu yangkodmia korem kangkon kuyaa doriib. Yena kuu nima Galeli yaambad ye yoman miniwendan. Yi korem kuu ambab areb dobere komarewa kamoon yaa keenombiriwen.

*Yesu Ye Id Kuu Mangkiwen
(Mt 27:57-61, Mk 15:42-47, Yn 19:38-42)*

⁵⁰⁻⁵¹ Yuudan yi taun Arimateaman maa yangko Yosef kangkon kuyaa doreen. Ye kuu yorokmo ye karub amun. Ye kuu Godbed korok kere ooni yaron munuk ande meedmeen ye karub. Ye kuu Yuudan yi korok korok wengyun-didan Sanidirin aom kuu ye aningkoyiib, kumban ye kuu korok korok yenambed Yesu ayem ande dakmiwen kuu ye ee andindo.

⁵² Kwane, ye kuu wene Paillet yaa kaamonoone ee andoone, Yesu ye bob id kandande wonoon. ⁵³ Kowe, Yosef kuu Yesu ye bob id at ming arimbed kan kubuderene dabua doboob kawanmombed bedmenoon. Kwanekore, Yesu ye bob id kuu kanwene dumnaddem baangke nidke ongmiwen aom kowoon. Bobkonombon dem kee karub bob maa kuyaom kowindo.

⁵⁴ Aron kee Sabat ye nekwanabi aron. Aron kubunandamuun kowe, Sabat aron kuu andowandamuun.

⁵⁵ Kwane, nima Galeli yaambad Yesu yoom miniwendan kuu Yosef ye yoman winiwen. Kwane dem kuu wedmenib, Yesu ye bob id kumaom komarewa kowoone angkimboroon kuu wedmiwen. ⁵⁶ Kwanekorib, nima kuu ambiyoom winiwen. Wenekorib, baeb amun yemaniib bob id yaa ambeni yeman ye muramurayiib nekwiwen. Kwane, Sabat aron ari kuu Moses ye amob yaa yedme kowoon kwamune dibere yiidkiwen.

24

Bobnoon Yirimbed Ika Demboon (Mt 28:1-10, Mk 16:1-8, Yn 20:1-8)

¹ Kwane, Sande ari amkimo kaimbed, nima kuu baeb amun yeman nekwiwen kuu benib dumnad-dem bobkonombon yaa winiwen. ² Wene wed-miwe, dumnaddem bobkonombon ambongko kebeniwen ye bot kuu kan boronmo angkanoon. ³ Kumban kuyaom awuniwen kuu Yariman Yesu ye bob id kuu wedmindo.

⁴ Kowe, yi kuu kwane komarewa keroon kii ande kerebkarab kamiwe, kwane kuyaambéd karub ayoob yi ebkad yaa nambirimo kumbed mene yi angkara dohiriwen. ⁵ Kwaniwe, nima kuu uni darewoowiib kumbed bumangkenib korok kan kubune okad yiri badmendiwen.

Kumban karubbed yi yaa yedmiwen, “Yiib kuu komandiwed wad doreen ye karub yaa kuu bobkonombon aombéd ande onmiib? ⁶ Ye kuu keyaomban, demboon kii! Ye kuu yiib yoom Galeli yaambéd komo yedmendoon kuu meenime. Kwane yedmoon kuu ⁷ ‘Karub Ye Mingki kuu ambarakmidan yi dingki ari kowaniwe, at ming arimbed aye kowaniwe bobnaneen, kumban aron ayoobmim arimbed ika dembaneen.’ andoon kui.” andiwen. ⁸ Kwanandiwe, yi kuu Yesumbed anuk yi yaa kwane daandoon ye weng kuu meeniwen.

⁹ Kwane, bobkonombon yirimbed ika miniwen kuu kedmengkandeendan 11iib yoom yena kuyaa doriib korem yoom yaa weng korem daandiwen. ¹⁰ Nima winiwen kuu Meri Magdalen yoom, Yoana yoom, Yems yawaan Meri yoom, nima yena

yoombed ye apasodan keyaa kwamune daandiwen. ¹¹ Kumban yi kuu nima yi weng kuu anamban andiwen, amborom kuu nima yi weng yi yaa daandiwen kuu idiibban areb ande meeniwen kowe.

¹² Kumban Pita kuu yaro kabaanmo wene bobkonombon yiri wonoon. Wene ambongko yaambéd awunbe dumnaddem bobkonombon aom wedmoon kuu ye id yaa bedmiwen ye ebkadmo angkeen. Kwane, ika wenene komarewa keroon kee ande kerebkarab kamenmo wonoon.

Kambong Emayus Kiwaan Ari

¹³ Kwane kuyaron arimbed, Yesu ye kedmengkandeendan ayoob kuu Yerusalem yaambéd kambong Emayus kiwaan ari winiwen. Yonka wini kuu awas ayoob yeman. ¹⁴ Kwane wedya kuu, yi kuu komarewa keroon kuu yikareb neman daanoon daanoon kamiwen.

¹⁵⁻¹⁷ Kwane, yikareb kubiyiibban dakmenib andangkaiwe, Yesu kuu yekareb kwane angkadere yi diambéd ye yoom kwane winiwen. Kumban Yesu kuu yikaadkeruni kuu Godbed kebendoon kowe, ye kuu karub maa ande meeniwen.

Kwane, Yesumbed yi yaa kaamondoona, “Yiib kuu ibmo wenonib komo dowad andangkiwen?” andoona.

Kwanandoone, yi kuu yinmone dobiriiwe, ¹⁸ yi ayoob ye karub maa yaningko Kileopas kumbed kaamonenoona, “Eb kuu Yerusalem yaa owod weneeb manok kuu kuyaom komarewa keroon kuu ebkaadbankowoo?” andoona.

¹⁹ Kwanandoone, Yesumbed yi yaa kaamondoone, “Komarewa keroonkob?” andoon.

Kwanandoone, yimbed inandiwen, “Yesu Nasaretman kui. Ye kuu profesiman, ye kuu God ye aromkono yaambéd kami yemooniib wengiib ongmenaboone. Nimakarub kuu ye kuu karub amun yeman andimaib. ²⁰⁻²¹ Nubbed meenuwen kuu yembed Israeldan kuu yi ambarakmi yaa biddaneen ye karub kii. Kumban ye kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib nub korok korok yenayiibbed wengyundanenib aye kowi yeman ande yedmiwen. Kwane, yimbed Romdan yi dingki ari kowiiwe, ye kuu at ming yaa bakumbed dariiwe bobnoon. Kedi. Bobnoon yaambéd mene kibikee aron ayoobmim kereen.

²² “Ma, nub nima yenambéd nub yaa binangki weng yena daandiwen. Kibik amkimo bobkonombon aom winiwen, ²³ kumban ye bob id kuu wedmindó. Kuned engyus wane wedmendiwe yimbed nima yaa yedmendiwen kuu ‘Ye kuu wadkeroon kii.’ andiwe, nimambéd yi weng kuu nub yaa kanmene daandiwen. ²⁴ Kwane, nub angkodmia yena kangkon wene konombon yiri wedmiwen kuu nimambéd dakmiwen areb keroon kowe, ye kuu wedmenindo.” andiwen.

²⁵ Kwanandiwe, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Yiib kuu ongme meenimokbandan kere profesi-danbed dakmiwen yaa kuu anam andindodan areb keriiwen. ²⁶ Yimbed yedmiwen kuu ‘Godbed kinaneena mananeenman Keresu kuu kwamune durud yewed kandekored ye nambiri aom aom-naneen.’ andiwen.” andoon. ²⁷ Kwanekore,

Yesumbed ye dowad Moses ye wengiib profesidan yi wengiib ibduruk kedmengkandekore, God Ye Weng Karadmo kumundin yaambéd kedmengkandoon.

²⁸ Kwane, yi kuu mene kambong Emayus dia nandiwen. Kwanekorib, Yesu kuu Emayus burudande wanande kamemoon areb kamoon. ²⁹ Kumban yi ayoobbed ye yaa nangkane yedmiwen, “Aron kubuneen miriknandamuun kowe, nub yoom doberkoruwa.” andiwen. Kwanandiiwe, ye kuu yi yoom dobiri yeman wonoon.

³⁰ Kwane, ye kuu yi yoom arak yaa diberenib, om kande eso andekore, domangkane yi yaa bangkandoon. ³¹ Kwanoone, yi inamen kuu nandoone, ye kuu Yesu kii ande kaadkere meeneniwén. Kwaniiwe, yi indob arimbed ye kuu angkanoon. ³² Kwanoone, yikareb man yedmenoon yedmenoon kamiwen, “Kwane, Yesumbed kiwaan ari yarene nub yaa God Ye Weng Karadmo yaambéd daandoon kuu, amot areb komberene nub niindem aom denemoon areb keroon kii.” andiwen.

³³ Kwane kuyaambéd, yaro dore ika wene Yerusalem nandekorib, kedmengkandeendan 11iib yoom karub yena yoom nedbiwen yaa winiwen. ³⁴ Winiwe, nedbiwendanbed yedmiwen, “Yariman kuu anam bobnoon yirimbed demboon kii! Yekareb Saimon yaa korokbenoon.” andiwen. ³⁵ Kwanandiiwe, karub ayoobbed kiwaan wedyambéd komarewa keroon kuu daandiwen. Kwane, yembed om domangkekore bangkandoone, yi inamen

nandoone ye kuu Yesu ande kaadkere meeniwen ye weng kangkon dakmiwen.

Yesumbed Ye Kedmengkandeendan Yaa Angkadoroon

³⁶ Kwane, karub ayoob kuu kwane dakmiiwe, Yesu kuu yekareb mimyamo keriwén aom dangkaro doberene yedmoon, “Yiib yaa yewenub kerok.” andoon.

³⁷ Kwanoone, yi kuu unenib binangkiwen, amborom kuu yimbed meeniwen kuu ye kingkin wedmenuwen manok andiwen.

³⁸ Kumban yembed yi yaa yedmoon, “Yiib komande uniwen? Ku wedmiwen yaa kuu komande kerebkarab kamiib? ³⁹ Ne dingkia yona yaa wedmime. Nembed kei! Badmewe wedmime. Kingkin kuu yoma konoyayiibban, ne kee wedmewiib arebban.” andoon. ⁴⁰ Yesu kuu kwane dakmekore, ye dingkia yona yaa kuburu kuu korokbendoon.

⁴¹ Ye kedmengkandeendan kuu binangkiyiib kubiyiib kumbed kerebkarab kamekorib, anam ande meenindo keriwén kowe, Yesumbed yi yaa kaamondoan, “Yiib kuu keyaa kee animaniiwoo?” andoon. ⁴² Kwanandoone, yimbed oon arab kamiwen kuu barad baan koniwen. ⁴³ Koniwe, yi indob arimbed oon kuu anoon.

⁴⁴ Kwane, yembed yi yaa yedmoon, “Anuk kuu ne kuu yiib yoom doburuwen kuu kekee dakmaan, Moses ye amob wengiib profesidan yi wengiib kurikuri yokiib yaa weng korem ne dowad wongkiwen kuu anam id keraneen.” andoon.

⁴⁵ Kwane, yembed yi inamen nandoone God Ye Weng Karadmo ye weng id kuu meeniwen. ⁴⁶ Kowe, yembed yi yaa daandoon, “Kwane wongkiwen kuu Godbed Kinaneena Mananeenman Keresu kuu durud yewed konenib aye kowaniwe bobnaneen, kumban aron ayoomim arimbed ika dembaneen. ⁴⁷ Kwane, ambarakmi yaa koronde God yaa amonombiwed are nonondandi ye weng kuu ye aningko yaambéd ambibkin koremdan yaa kedmengkandaniib. Kwane, Yerusalem yaambéd andowe kedmengkandaniib.

⁴⁸ “Kowe, komarewa kamoona kuu yiiib kuu wedmiwendan kui. ⁴⁹ Nambembed yedme kwoon kuu nembed yiiib yaa bangkandaniin kowe, Yerusalem aom dobaraniwe, Ewen aom yaromkono kondaneenkob.” andoon.

Yesu Ewen Ari Nen Daanoon

⁵⁰ Kwane, yembed bindore wene Betani diambéd ye dingki kankoone yi yaa amun kerundoon. ⁵¹ Kwane, amun kerundeene, Yesu kuu Ewen ari nen daanoon.

⁵² Kwane, yi kuu ye aningko kankoonekorib kubi darewoowiib Yerusalem yaa ika miniwen.

⁵³ Kwanekorib, yi kuu kwane doberenib kurikuri boyambib darewoob yaambéd God yaa kubenimo kamiwen.

**Genesis, Psalms, and The New Testament in the
Yongkom Language (also called the Yonggom
language) of Papua New Guinea**

Copyright ©

Language: Yongkom

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019

b3f9b0a2-8cdb-5470-8e3c-8250231eee99